

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ DRUHÝ ROČNÍK

9

Význam kvality učitelů vojenských škol pro připravenost jejich posluchačů

Názor, že o kvalitě školy rozhodují především učitelé, je velmi starý, ale také uznávaný.

Moderní a účelné budovy i dokonalé vybavení učebními pomůckami vytváří jenom předpoklady pro úspěšnou pedagogickou činnost. Její úspěšnost, měřená především připraveností absolventů k praktické činnosti po ukončení školy závisí nejvíce na kvalitě učitelů, na jejich odborné erudici, na umění předat pečlivě vybrané a dobře utříděné informace posluchačům a žákům, na umění připravit absolventy škol k výkonu budoucího povolání a v podmínkách socialistické školy a zejména na umění vštěpovat posluchačům školy marxisticko-leninský světový názor a třídní zakalenost, jež jsou podmiňujícím předpokladem k vlastenecké a internacionální výchově.

Učitel není jenom transformátorem informací. Jeho úkol je složitý a jeho poslání vyšší.

Generální tajemník ÚV KSČ, s. G. Husák, z tribuny XVI. sjezdu KSČ řekl:

„... to, jak každá vysoká škola plní své poslání, jakou má autoritu a váhu, je určeno především úrovní pedagogického sboru. Autorita vysokoškolského učitele je založena na jeho odborné erudici, bezprostřední účasti na společenském životě, na práci se studenty, na péči o jejich odborný i politický růst.“ (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu KSČ, Svoboda 1981, s. 38.)

Učitel vojenské školy ať střední, nebo vysoké, musí plnit rovněž **úlohu organizátora studia** svěřených posluchačů a žáků. Musí sám nejenom učit, ale pečovat o to, aby jeho svěřenci uměli studovat ať středoškolskými, nebo vysokoškolskými formami. O tom, že to není úkol jednoduchý, se každoročně přesvědčují učitelé prvních ročníků vojenských vysokých škol. Dobrý učitel dbá nejen na to, aby mládež studijní zátížení posluchačů a žáků bylo úměrné jejich časovému a intelektuálním schopnostem, ale také naopak, aby při dodržení zásad duševní hygieny, posluchače a žáky nutilo k intenzivní studijní práci.

V tom jsou na některých vojenských školách dosud rezervy. Někteří posluchači se ohražují — a někteří učitelé vojenských škol takové výhrady bohužel uznávají — že doba určená podle denního řádu k osobnímu volnu je dobou, kdy je studium zakázané. Stejně tak zavedení nepracovních sobot. Tato vymoženost naší socialistické společnosti nemůže být na vojenských vysokých školách považována za dogmatickou normu tím více, že po ukončení školy budou absolventi nuceni občas i v sobotu plnit úkoly, které vyplývají ze zabezpečení výcviku a života svěřených jednotek.

Význam učitelů vojenských škol je dán i tím, že kromě vzdělávání posluchačů a žáků **plní významnou úlohu v jejich výchově.**

Jednota výchovy a vzdělání je uznávanou zásadou socialistického školství. Nemůže tomu být jinak ani ve vojenských školách. Nositelem takové jednoty je především učitel, i když na výchově posluhačů a žáků se kromě něho podílejí i ostatní složky školy.

Právě vzdělávání poskytuje velké možnosti k výchově a takové výchovné působení, které je neformálně a citlivě spojeno s vzděláváním, je nejúčinnější.

Prioritní úloha přitom patří učitelům společenských věd, kteří nejvíce přispívají k formování marxisticko-leninského světového názoru.

Úloha učitelů vojenských škol je zdůrazněna ještě jednou povinností, typickou zvláště pro vojenské pedagogy: kromě poskytnutí předepsaného vzdělání a výchovy musí učitelé vojenských škol jak vysokých, tak středních, připravit své svěřence k hladkému přechodu ze školy k praktickému výkonu funkcí u vojsk. Přestože k výkonu konkrétních nástupních funkcí jsou posluchači a žáci vojenských škol připravováni celým učebním programem i celým systémem výchovy ve vojenských školách, je život u bojových útvarů, ke kterým absolventi vojenských škol přicházejí, tak mnohostranný a pestrý, že není možné sestavit takové učební programy, jež by bez zbyteku připravily absolventy k řešení všech situací, s nimiž se v praktickém životě setnou.

Nenahraditelní jsou ti učitelé, kteří žijí v bojových útvarů znají. Jenom oni dovedou vést výchovu a vzdělání svěřených posluchačů tak, aby jim kromě vědomostí předali také své zkušenosti. I když se tato povinnost týká jenom části učitelů vojenských škol, je velmi významná pro hladký přechod absolventů k výkonu nástupních funkcí u útvarů a zařízení ČSLA.

V žádném případě si nepočínají správně v těch vojenských školách, kde místo toho, aby posluchače a žáky posledních ročníků otevřeně upozornili na všechna úskalí života a práce u vojsk, tato zlehčují, nebo dokonce tají. Takový přístup je falešný, neupřímný a způsobuje jenom škody.

Požadavky na absolventy vojenských škol jsou obsaženy ve výstupních profilech, které jsou výchozími dokumenty pro stanovení obsahové náplně výchovně vzdělávacího procesu.

Profile absolventů zpracovávají složky MNO a velitelství PVOS za účasti HPS ČSLA a jsou společenskou objednávkou náčelníků druhů vojsk a složek MNO a PVOS vojenským školám. Profile stanoví nejenom požadavky na výchovu a rozsah vzdělávání, ale také jeho hloubku. Určují,

co musí absolvent zvládnout dokonale a s čím se musí jen seznámit. Vojenská škola je zodpovědná za to, že požadavky profilů budou splněny. V jejich plnění hrají nejdůležitější úlohu učitelé. Ti však nejsou jenom pasivními plniteli učebních dokumentů. Naopak, dobrý a odpovědný pedagog pracuje s plánovacími dokumenty trvale a systematicky. Zpracovaná učební dokumentace musí být stabilní, nemůže se měnit každým rokem. To by znemožňovalo organizovat na školách výchovně vzdělávací proces vůbec. Základní učební dokumentace platí zpravidla čtyři až pět let, to znamená po dobu jednoho vzdělávacího cyklu. To je účelné a odpovídá to praxi nejen civilních, ale i spojeneckých vojenských škol. To však neznamená, že vztah celé školy, včetně učitelů, musí být k obsahu výuky čtyři nebo pět let pasivní. Právě naopak. Obsah vzdělávání je třeba přehodnotit neustále, průběžně a také jej neustále zdokonalovat, ovšem při zachování základního požadavku: neměnit podstatně (více jak 10 %) počet hodin na jednotlivé předměty. Větší změna v rozložení počtu hodin totiž vždy vyvolává nutnost změny organizace výchovně vzdělávacího procesu, výuka nově upraveného programu ve vyšších ročnících nenavazuje na již odpředášenou látku v ročnících nižších, vzniká nutnost zpracovávat tak zvané přechodové učební plány, což narušuje práci kateder, školského oddělení a dalších složek školy.

Učitelé vojenských škol jsou naopak povinni pod vedením náčelníků kateder soustavně hodnotit a zdokonalovat obsah vzdělávání, vyřazovat z výuky zastaralá témata a nahrazovat je nejnovějšími teoretičtými vědeckými poznatky z teorie i praxe vojenství, přírodních a společenských věd. Učební programy a tematické plány kateder musí být živými dokumenty, o nichž se na katedře diskutuje a které se soustavně zdokonalují.

Z toho, co jsem až dosud řekl, je zřejmé, že úloha učitelů vojenských škol je nejen nezastupitelná, ale že učitelé jsou ústředními postavami každého vzdělávacího zařízení a že na jejich kvalitách především závisí kvalita výchovy a vzdělávání. Zvláštní postavení mají učitelé společenských věd. Ale nejen oni. Ještě jedna kategorie učitelů vojenských škol, která se od ostatních svým pedagogickým působením i významem odlišuje.

Jsou to učitelé tak zvaných **profilových kateder**. Na vzdělávání posluchačů vojenských vysokých škol se zpravidla podílí okolo dvaceti kateder nebo učebních skupin. Mezi nimi jsou katedry, jímž jsme si zvykli říkat profilové nebo profilující. Jsou to ty katedry, které zabezpečují vzdělá-

vání posluchačů v předmětech, jejichž náplň bude převládát v budoucí činnosti školeného odborníka. Tak např. na Vojenské akademii Antonína Zápotockého v Brně, u posluchačů školených na funkci budoucích techniků tankových jednotek, jsou profilujícími katedrami katedry tanků a automobilů spolu s katedrou tankového a automobilního technického zabezpečení. Na Vojenské vysoké škole pozemního vojska ve Vyškově u oboru budoucích velitelů — motostřelců jsou takovými katedrami katedry taktiky a střelby. Na Vojenské vysoké letecké škole v Košicích u posluchačů pilotního oboru katedry, které zabezpečují pilotní výcvik atd.

Náčelníci a učitelé těchto kateder hrají v přípravě posluchačů významnou úlohu. Nejen v tom, že znalosti v jejich předmětu podstatně předurčují připravenost absolventů, ale zejména v tom, že učitelé profilujících kateder musí sehrát roli organizátora vzdělávání, a to i vůči ostatním katedrám. Náčelníci profilových kateder a učebních skupin mohou nejlépe posoudit nejen obsah svého předmětu, ale také potřebu vzdělávání v ostatních, zejména vojenskoodborných předmětech. Není rozhodně správné, když se ve škole připravují posluchači několika odborností, často odlišných, a např. ženijní příprava se učí pro všechny odbornosti podle stejného učebního programu. Každému je zřejmé, že pilot potřebuje ve vševojskové taktice jinou přípravu než letecký inženýr, že budoucí náčelník služby PHM potřebuje jiný rozsah ženijní přípravy než důstojník finanční služby apod.

Je povinností náčelníků profilujících kateder, aby za řízení celoškolských orgánů, především zástupců náčelníků vojenských škol pro výuku a školských oddělení, požadavky na obsah přípravy v ostatních předmětech upřesnili.

To je ale jenom jedna z povinností příslušníků profilujících kateder. Další, snad ještě závažnější, spočívá v tom, že učitelé profilujících kateder se musí intenzivněji než ostatní podílet na **výchově** odborníků své specializace. Musí posluchačům své odbornosti vštěpovat zálibu ke zvolené specializaci, musí v nich vychovávat nadšence svého oboru. Právě od učitelů profilujících kateder a učebních skupin se musí posluchači a žáci vojenských škol učit lásce ke své odbornosti, od nich také musí získat nejvíce zkušeností z toho, jaké to bude u vojsk. Takovou výchovu může ovšem zabezpečit jen ten učitel, který sám získal zkušenosti u vojsk.

Až dosud jsem hovořil jen o učitelích vojenských škol. Znamená to, že úloha ostatních příslušníků velitelského sboru

je v přípravě a výchově posluchačů a žáků vojenských škol pasivní, zanedbatelná?

Rozhodně ne. Úloha náčelníků oborů a ročníků na vojenských vysokých školách a velitelů čet ve vojenských učilištích a u prvních ročníků posluchačů vojenských vysokých škol je ve výchovném procesu rovněž velmi významná.

Zvláštní pozornost si zasluhuje zejména instituce náčelníků oborů, a to nejen proto, že jí přikládáme ve výchově posluchačů vojenských vysokých škol zvláštní význam, ale také proto, že jejich postavení v systému výchovy není dosud někdy správně chápáno.

Do roku 1979 byli u všech školních čet velitelé čet. Není sporu o tom, že velitel čety je funkce ve vojenských školách velmi důležitá a účelná. Ovšem jenom za předpokladu, že tyto funkce je možné obsadit kvalitními zkušenými důstojníky. Současná kádrová situace neumožňuje uvolnit pro funkce velitelů čet potřebný počet kvalitních důstojníků. Zkušenost ukázala, že než mít u čet posluchačů zejména vyšších ročníků velitele bez potřebné autority, je lépe se jich zříci. V současné době funkce velitelů čet u druhých a vyšších ročníků vykonávají ve vojenských školách samotní posluchači. Jsou při tom vedeni náčelníky oborů a ročníků. Třiletá zkušenost ukazuje, že přes obtíže, které s tím jsou spojené, je takové řešení možné. To navíc napomáhá získávání velitelských návyků posluchačů, kteří ve vyšších ročnících studia velitelské funkce zvládají.

Náčelníci oborů, za předpokladu, že na tyto funkce jsou vybráni schopní důstojníci se zkušenostmi z vojenské služby, mohou sehrát nenahraditelnou úlohu ve výchově svěřených posluchačů v tom, že posluchačům předají své zkušenosti z výkonu vojenské služby u bojových útvarů, že je připraví na zvláštnosti vojenské služby u bojových útvarů svého druhu vojska, že u nich vypěstují hrdost — nebojme se toho slova — lásku ke své zbraní.

Vojenské školy plní ve prospěch kádrového doplnění ČSLA rozhodující poslání. Plní v přípravě kádrů specifické úkoly. Současně však nejsou a nemohou být izolovanými útvary, odtrženými od celkového života naší armády. To platí nejen v oblasti vzdělávání, ale také ve výchově posluchačů. Zejména základní posláním socialistické armády, kterým je obrana socialistických vymožeností, základních ideologických principů, ze kterých vychází politická praxe reálného socialismu, musí být posluchačům a žákům vojenských škol vštěpována od prvních dnů jejich pobytu ve škole.

Takový úkol nemohou splnit učitelé ideově vlašni, kteří nedoceňují význam politického a ideového uvědomění.

Formy ideově politického působení na posluchače jsou rozmanité a ve vojenských školách jsou specifikovány v plánech komunistické výchovy. Účinné mohou být pouze tehdy, jsou-li posluchačům transformovány zapálenými, uvědomělými a vzdělanými pedagogy.

Při slavnostním vyřazení posluchačů Vojenské akademie Antonína Zápotockého besedoval představitel MNO se skupinou absolventů. V besedě se hovořilo také o učitelích. Absolventi hodnotili nejvýše jednoho z náčelníků kateder. Své hodnocení zdůvodňovali tím, že jmenovaný je nejen vynikajícím odborníkem ve svém oboru, ale také tím, že ačkoli přednáší technický předmět, „jakmile vešel do třídy, brzy jsme poznali, že jde o zapáleného komunistu“. Jsem přesvědčený, že to je jedno z nejvyšších uznání profesora vysoké školy.

Není také náhodou, že vysokého ocenění se dostává učitelům, kteří jsou nejen zkušenými pedagogy, ale také významnými vědeckými pracovníky. Spojitost mezi schopností učit a vědecky pracovat je nasnadě. Vědecká práce nejen že pěstuje přesné logické myšlení, rozvíjí schopnost přesného analytického myšlení a přesného vyvozování, ale má také vliv na rozvíjení didaktických schopností. Na této skutečnosti nic nezmění humoristické historky o roztržitých profesorech a vědcích.

Tajemník ÚV KSČ s. Havlín ve svém vystoupení na XXI. ročníku Uherskobrod-

ských dnů J. A. Komenského v roce 1981 řekl:

„Skutečně dobrý učitel nikdy nežije z podstaty. Je pro něho přirozenou nutností nezaostávat za rozvojem vědního oboru, kterému vyučuje. Dobrý učitel zná vždy mnohem víc, než od něho vyžadují osnovy. Dokáže se orientovat i ve složitých otázkách vědy, jejímž základem učí.“

Právě zapojení učitelů vojenských škol do vědecké činnosti je nejlepší obranou proti „životu z podstaty“.

Kvalitu učitelů vojenských škol, zejména vysokých, ovlivňují podstatným způsobem dvě složky: samotná škola a centrální orgán, ministerstvo národní obrany. Škola tím, že pečuje o zvyšování kvalifikace učitelů, stará se o zvyšování pedagogického mistrovství a zabezpečuje vědeckou přípravu svých příslušníků. Příslušné orgány MNO pak tím, že rozhodují o kádrovém doplňování vojenských škol, posilují je mladými schopnými důstojníky a také tím, že zpracovávají analytické rozbor situace na vojenských školách a tuto svými rozhodnutími ovlivňují.

Obě tyto složky jsou ve svých povinnostech při zabezpečování kvality učitelů nezastupitelné.

Učitelé vojenských škol tedy rozhodujícím způsobem ovlivňují kvalitu výchovně vzdělávacího procesu. Jejich třídně politické uvědomění, společenská angažovanost, odborná a pedagogická připravenost, účast na vědecké práci a kladný vztah k učitelské práci jsou hlavními předpoklady jejich úspěšné učitelské činnosti. Je povinností všech, kteří mohou jakkoli tyto vlastnosti ovlivnit, aby tak činili.

Války a společenský pokrok

„Evropa si zaslouží lepší úděl než se stát znovu válčištěm, a to dokonce s použitím nejničivějších druhů zbraní... Budoucnost Evropy závisí na tom, jak zde budou upevněny a rozvinuty základny mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, na politickém úsilí o mír a na praktických akcích, především evropských národů samých.“

*Setkání soudruhů Gustáva Husáka a Leonida Brežněva
22. července 1981.*

Hrozba světové termonukleární války a její možné důsledky pro veškeré lidstvo vyvolává oprávněné obavy všech realisticky smýšlejících politiků, vědců i širokých mas pracujících. Na XXVI. sjezdu KSSS bylo zdůrazněno, že „dnes neexistuje pro žádný národ podstatnější, důležitější úkol, než je udržení míru, než je zajištění nejzákladnějšího práva každého člověka — práva na život“. (XXVI. sjezdu KSSS. Dokumenty a materiály, Praha 1981, s. 7.)

Mír se stal v současné epoše základní lidskou hodnotou dneška a nezbytnou podmínkou pokrokového rozvoje světa. Mír, socialismus a společenský pokrok jsou spolu neoddělitelně spjaty. Socialistický společenský řád tím, že likvidoval sociální antagonismus mezi třídami, vytvořil také předpoklady pro likvidaci sociálního antagonismu mezi národy a státy. Socialismus je fakticky určujícím a rozhodujícím činitelem společenského pokroku, ale také nezastupitelným faktorem udržení a zachování světového míru. Světový mír je na druhé straně předpokladem realizace socialistických přeměn ve společnosti, tudíž i předpokladem realizace společenského pokroku.

„Bude-li mír, dokáže tvůrčí energie národů s využitím poznatků vědy a techniky jistě vyřešit problémy, které dnes znepokojují lidi“, zdůraznil L. I. Brežněv na XXVI. sjezdu KSSS. „Tehdy naši potomci nepochybně stanou před dalšími, ještě většími úkoly. Taková je už dialektika pokroku, dialektika života.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály, Praha 1981, s. 31—32.)

V současné době nikdo z realisticky smýšlejících a uvažujících lidí, kteří se opírají o poznání společenského vývoje, nepochybně je zákonitý, pokrokový vývoj společnosti.

V třídně antagonistických společenských formacích však existují uvnitř společnosti hluboké protiklady a rozpory, které měly a mají vliv i na způsob realizace společenského pokroku.

Realizace společenského pokroku je totiž závislá na podstatě a vývoji společenských, zvláště třídních vztahů, zájmů a potřebách tříd, na stupni poznání a praktickém uplatnění poznatků i na společenských silách, které mohou prosazovat a uskutečňovat společenský pokrok. I když realizátorem společenského pokroku i hyb-

nými silami pokroku byly vždy lidové masy, výsledky společenského pokroku si v třídě antagonistické společnosti přivlastňovala a přivlastňuje jen vykořisťovatelská menšina společnosti. Nově získané prostředky vlády člověka nad přírodou se stávaly a stávají nástrojem vykořisťování, zblácování a útlačku společnosti.

B. Engels o těchto rozporných důsledcích společenského pokroku napsal: „Protože základem civilizace je vykořisťování jedné třídy druhou, probíhá celý její vývoj v neustálém rozporu. Každý pokrok ve výrobě je zároveň krokem zpět v postavení potlačované třídy, tj. velké většiny. Každé dobrodiní pro jedny je nutně zlem pro druhé, každé nové osvobození jedné třídy je novým utlačováním druhé třídy. (Engels, B.: Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu, Spisy, sv. 21, Praha 1954, s. 202.)

Tato citace není nářkem nad historií lidstva, ale vyjádřením složitosti, vnitřní rozpornosti a nerovnoměrnosti vývoje antagonistické společnosti i společenského pokroku. Přes uvedené skutečnosti je historický proces stírání společenskoeconomických formací vývojem od nižšího k vyššímu a dokonalejšímu. Přechod od prvobytní pospolné společnosti k otrokářské, od otrokářské k feudální a od feudální ke kapitalistické společnosti byl společenským pokrokem. Společenský pokrok v oblasti materiální výroby v tomto historickém rozměru odpovídá progresivním změnám, které dělí výrobu kamenných nástrojů od automatizovaných továren, jaderných reaktorů a kosmických korábů. Rozvoj materiální výroby měl bezprostřední i zprostředkovaný vliv na pokrok v oblasti politické, sociální a kulturní, byť často rozporně realizovaný.

Dějinný vývoj potvrdil, že spojením idejí pokroku s ideami marxismu-leninismu vznikla významná motivační síla pro široké masy pracujících, které si uvědomily, že dějiny samy nedělají nic, že „dějiny nejsou ničím jiným, než činností člověka, který sleduje své cíle. (Marx, K., Engels, B.: Svátá rodina aneb kritika kritické kritiky, Spisy, sv. 2, Praha 1957, s. 11.)

Lidové masy pod vedením marxistickoleninských stran dospěly k závěru, že jen likvidací soukromého vlastnictví výrobních prostředků v socialistické revoluci a vybudováním socialistické a komunistické společnosti je možné nastolit poměry, v nichž je možné díky masové aktivitě pracujících spojit osud jednotlivce s osudem celé společnosti, boj za zdokonalení okolního světa a společenských vztahů s všestranným rozvojem člověka.

Proto právem spojují široké masy pracujících na různých kontinentech společ-

enský pokrok naší epochy s bojem za likvidaci přežitých kapitalistických vykořisťovatelských poměrů, se socialistickými a národně osvobozenecskými revolucemi, s rozkladem imperialismu, likvidací koloniálního systému, s výstavbou socialistické a komunistické společnosti, s bojem za mír a demokracii proti silám války ve jménu zachování a zmnožení hodnot vytvořených lidskou civilizací. Výrok K. Marxe o společenském pokroku má platnost i v soudobé epoše. „Teprve až velká sociální revoluce ovládne - vymoženoosti buržoazní epochy, světový trh a moderní výrobní síly a podřídí je společné kontrole nejpokročilejších národů, teprve pak se přestane lidský pokrok podobat onomu odpornému pohanskému bůžku, který nechtěl pít nektar jinak než z lebky zavražděného. (Marx, K.: Budoucí výsledky britského panství v Indii, Spisy, sv. 9, Praha 1960, s. 250.)

Přechodem k socialismu je odstraňování období, „ve kterém blaho a rozvoj jedněch se uskutečňuje utrpením a potlačováním druhých,“ napsal B. Engels. (Engels, B.: Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu, Spisy, sv. 21, Praha 1967, s. 98.)

Teorie společenského pokroku právě proto, že zaujímá hodnotící stanovisko k minulosti, přítomnosti i budoucnosti společnosti, k jednotlivým společenskoeconomickým formacím a jednotlivým oblastem společenského pohybu a vývoje, je předmětem ostrého ideologického boje dvou protikladných společenských soustav kapitalismu a socialismu v současné epoše. V jeho popředí stojí vedle protikladného hodnocení charakteru soudobé epochy, revolučních procesů probíhajících v různých částech světa, historického místa imperialismu i reálného socialismu, zvláště problémy války a míru v soudobé epoše.

Politická představitelství soudobého imperialismu sverázne reagují na objektivní procesy soudobé epochy, jejíž hlavní obsah tvoří přechod od kapitalismu k socialismu, zahájený VŘSR, a snaží se zvrátit tento pokrokový vývoj světa. Pokusy imperialismu USA zabrzdit vývoj dějin, zabránit revolučním změnám, které dozrály v některých zemích a celých oblastech, udržet protilidové režimy a vnúit svobodným národům svůj diktát, jsou charakteristickým rysem imperialistické politiky na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let.

Snad ještě nikdy v dějinách neznepokojovala mezinárodní situace tak početné masy obyvatelstva ve všech částech světa, jako je tomu po nástupu amerického prezidenta Ronalda Reagana do úřadu prez-

denta Spojených států amerických a po vyhlášení a postupné realizaci jeho vojenské doktríny.

Tato doktrína sice neporušuje tradice politiky předchozích amerických vlád, které rovněž považovaly v zahraniční politice prostředky síly za rozhodující k dosažení vojenské převahy nad socialistickými zeměmi a k zajištění světovlády. Avšak metody a prostředky vojenské politiky Bílého domu v současnosti, zaměřené na neomezený rozvoj všech druhů ozbrojených sil a prostředků ozbrojeného boje k dosažení absolutní převahy na souši, mořích i ve vzduchu, nemají obdoby ve vojenské politice USA. Všechny nejnovější bojové prostředky, jako jsou rakety MX, řízené střely s plochou dráhou letu, nové ponorky Trident I a II, ale i zdokonalené chemické a bakteriologické zbraně a laserové zbraně se vyznačují tím, že svými vojenskotechnickými parametry patří k prostředkům, určeným k prvnímu úderu. Narůstání vojenského potenciálu ve všech oblastech vojenství USA odpovídá ideji nové vojenské doktríny — globální strategie, jejímž výrazem je příprava na světovou válku proti socialistickým státům, je-

jímž dějištěm se má stát celá naše planeta.

Tato politika vyvolává nestabilitu ve vztazích mezi státy, vede ke vzniku nových ohnisek napětí, ke zvyšování vojenských rozpočtů a k posilování dlouhodobých programů zbrojení. Nová jaderná strategie USA, vyjádřená v memorandu prezidenta Cartera č. 59 ze srpna 1980 a v současné době realizována prezidentem R. Reaganem, je jen dokladem toho, že USA jednájí proti zájmům mezinárodní důvěry a uvolňování napětí, v rozporu se svými dřívějšími závazky přijatými na půdě OSN, v rozporu s mezinárodním právem i se závěrečným aktem celoevropské konference o bezpečnosti a spolupráci evropských zemí, přijatým v roce 1975, v rozporu se zájmy lidu a se společenským pokrokem. Představitelé vojenskoprůmyslového komplexu by chtěli v podmínkách, kdy se socialismus stává rozhodujícím činitelem světového vývoje, zabránit umejšování míru, bezpečnosti, spolupráci národů a států, zastavit pomocí válek rozmach národně osvobodeneckého a revolučního hnutí a zabránit tak společenskému pokroku.

Vztah válek a společenského pokroku zaujímal vždy důležité místo ve společenskovo vědním myšlení i v ideologickém boji tříd v různých etapách společenského vývoje. Dnes je tento problém zvláště aktuální.

Klasikové marxismu-leninismu studovali a hodnotili úlohu válek v dějinách ze dvou základních hledisek. Za prvé z hlediska obecně sociologického, tj. ve smyslu obecného hodnocení vlivu války na všechny oblasti společnosti, tedy i vlivu na společenský pokrok, za druhé, z konkrétně historického hlediska vlivu dané války na všechny oblasti života společnosti.

Hodnocení války v obecně sociologickém smyslu vyznívá vždy velmi složitě a rozporně. Války přinášejí národům utrpení a strádání. Ničí výrobní síly společnosti, přinášejí zpustošení, hlad, vedou k ničení materiálních a kulturních hodnot, připravují o životy milióny lidí a další milióny mrzáků, narušují ustálený způsob života, dynamiku vývoje společnosti, mají negativní vliv na růst a hustotu obyvatelstva i negativní demografické, ekologické a jiné důsledky. Jak konstatoval B. Engels, jediná válka na raných stupních společenského vývoje „dokázala na staleté zemi vylihnout a připravit ji o všechnu civilizaci“. (Engels, B.: Engels — Marxovi, 6. června 1853, Spisy, sv. 28.) V neroz-

vinutějších antagonistických společenskoeconomických formacích se tyto ničivé důsledky válek prohlubují.

Na druhé straně mohou války při všech negativních důsledcích na vývoj společnosti za určité situace v jistém smyslu i urychlit průběh dějinného vývoje. Mohou vést ke zničení přežitých společenských poměrů a odstraňovat překážky, které brání rozvoji nového, progresivního. B. Engels o převratu ve vojenství, který byl vyvolán objevem střelných zbraní napsal: „A zavedení palných zbraní působilo převratně nejen na samo vedení války, nýbrž i na politické vztahy panství a poroby. K tomu, aby někdo získal prach a palné zbraně, potřeboval průmysl a peníze. A tohle obojí měli měšťané... Dosud nepřístupné kamenné zdi šlechtických hradů podléhaly dělům měšťanů. Kulky měšťanských ručnic probíjely rytířská brnění. S obrněnou šlechtickou jízdou se zhroutilo i panství šlechtů.“ (Engels, B.: Anti Dühring, Spisy, sv. 20, Praha 1966, s. 173—174.) Tento převrat ve vojenství napomáhal umejšování (v té době) vznikajícího buržoazního pokrokového zřízení.

Podobně se K. Marx vyslovoval o válce jako o katalyzátoru společenských tříd i organizací. „... válka vyslovuje konečný soud nad společenskými organizacemi, které ztratily svou životaschopnost“. (Marx,

K.: Nová odhalení v Anglii, Spisy, sv. 11, Praha 1962, s. 575.]

Naznačená obecně sociologická metoda, která prokazuje protikladné působení válek na společenský vývoj, neumožňuje formulovat vyčerpávající odpověď na otázku o vlivu válek na vývoj společnosti a na společenský pokrok nebo regres. K objektivnímu závěru je možné dospět na základě konkrétně historické analýzy, která umožňuje odhalit vliv dané války na život společnosti.

Obecná teoretickometodologická východiska pro hodnocení konkrétně historického vlivu válek na společnost rozpracoval V. I. Lenin. Východiskem marxisticko-leninského posuzování je pojetí války jako pokračování politiky určitých tříd prostředky ozbrojeného násilí. Marxismus hodnotí války podle jejich politického obsahu, podle třídních zájmů, které vyjadřují.

Marxisticko-leninská teorie vyžaduje respektovat princip konkrétně historického třídního přístupu k válkám. Tuto zásadu splní zkoumáním toho, proč válka vznikla, které třídy je vedou a jaké cíle sledují.

Války je nutné posuzovat z hlediska zájmů té třídy, která je v dané epoše hlavní hybnou silou společenského pokroku. Její objektivní postavení podmíní i její zájem na pokrokové přeměně společenských poměrů.

Dialektický přístup k válkám vyžaduje respektovat skutečnost, že charakter války se může v jejím průběhu změnit. „... všechny hranice v přírodě i ve společnosti jsou podmíněné a pohyblivé a není ani jediný jev, který by se nemohl za určitých podmínek změnit ve svůj protiklad. Národní válka se může změnit v imperialistickou a naopak.“ (Lenin, V. I.: O Juniově brožuře, Spisy, sv. 22, Praha 1959, s. 333.)

Objektivní analýza je nemyslitelná bez konkrétně historického, třídního přístupu ke vzniku, průběhu, výsledku a zákonitostem válek. Válka je třídním, konkrétně historickým produktem vývoje společnosti. Je v určitých fázích vývoje společnosti zákonitá a nutná ať si ji přejeme, nebo nepřejeme. Úvahy o pokrokovosti války či regresivnosti nemohou vycházet z morálního rozhořčení a z norem abstraktní morálky. Musíme respektovat skutečnost, že za jistých historických okolností se stává válka nevyhnutelným projevem pokroku.

Konkrétně historický přístup k hodnocení válek objasnil V. I. Lenin v díle Socialismus a válka takto: „Socialisté vždycky odsuzovali války mezi národy jako něco barbarického a bestialního. Avšak náš poměr k válce je zásadně jiný než poměr buržoazních pacifistů (stoupenců

a hlasatelů míru) a anarchistů. Od buržoazních pacifistů se lišíme tím, že si uvědomujeme nevyhnutelnou souvislost válek s bojem tříd uvnitř země, uvědomujeme si, že nelze skoncovat s válkami bez odstranění tříd a vybudování socialismu; lišíme se od buržoazie a pacifistů také tím, že plně uznáváme oprávněnost, pokrokovost a nutnost občanských válek, tj. válek utlačované třídy proti třídě utlačujících, otroků proti otrokářům, nevolníků proti feudálním statkářům, námezdních dělníků proti buržoazii. My, marxisté, se lišíme jak od pacifistů, tak i anarchistů tím, že uznáváme za nutné historicky [z hlediska Marxova dialektického materialismu] zkoumat každou válku zvlášť. V dějinách nejdou docházet k válkám, které přes všechny hrůzy, zvěrstva, utrapy a muka, nevyhnutelně provázejí každou válku, byly pokrokové, tj. přispívaly k vývoji lidstva, protože pomáhaly rozbít zvlášť škodlivé a reakční instituce... (Lenin, V. I.: Socialismus a válka, Spisy, sv. 21, Praha 1957, s. 301.)

Z naznačených souvislostí vyplývá, že pojmy pokrokovosti nebo reakčnosti válek jsou sociálně politicky, třídně podmíněny. Marxisticko-leninská teorie spojuje pokrokovost války s jejím spravedlivým charakterem a naopak, nespravedlivé války se společenským regresem.

Spravedlivé války mají pokrokovou úlohu proto, že přispívají k likvidaci politických, ekonomických, sociálních, národnostních a jiných poměrů, které jsou přežilé, reakční a vytvářejí podmínky pro nastolení společenských vztahů, které jsou pokrokovější a lépe naplňují zájmy pokrokových tříd nebo většiny národa (např. likvidaci fašismu, kolonialismu, imperialistické nadvlády, třídní nadvlády apod.). Nespravedlivé války zájmům společenského pokroku odporují. Slouží k nastolení nebo upevnění panství vykořisťovatelských tříd ve vnitropolitických i mezinárodně politických vztazích. Vytvářejí podmínky pro zesílení třídní a národnostní útlak a působí k udržení a zachování starého společenského řádu.

Tato tvrzení ovšem neznamenají popírání toho, že pokrok se v třídně antagonisticke společnosti uskutečňuje krajně protikladným způsobem. Platí to zvláště o válkách, které v širším pohledu na dějinný vývoj, nikdy neměly v čisté podobě jen pokrokový nebo reakční vliv na společnost. Spravedlivé války mají pokrokový význam. Ale i tyto války jsou doprovázeny ničením a zkázou, mají negativní vliv na nejrůznější oblasti sociálního života, mají negativní hospodářské i politické důsledky, demografické a kulturní, sociální, psycho-

logické, působí nejen pozitivně, ale i negativně na vědu, techniku apod.

Na druhé straně i nespravedlivé války, přes svůj jednoznačně převažující negativní, regresivní vliv na společnost, měly svými dílčími důsledky pokrokový vliv. Např. první světová válka jako válka oboustranně nespravedlivá přispěla ke vzniku politické krize a k dozrávání revoluční situace v řadě evropských zemí, tudíž působila přes svůj celkový negativní vliv na společnost ve směru urychlení revolučního procesu. Nikoli však automaticky, ale zásluhou lidových mas. Když se pokrokovým silám nepodařilo zabránit válce a tato se stala skutečností, bylo úkolem pokrokových sil bojovat za přeměnu války imperialistické ve válku občanskou v zájmu rozvoje národně demokratických a socialistických revolucí. Bylo by možno uvést celou řadu obecně známých faktů o výsledcích této pokrokové činnosti (Únorová revoluce a Velká říjnová socialistická revoluce v Rusku, Maďarská a Slovenská republika rad, rozpad Rakousko-Uherska a vznik řady samostatných států v Evropě, revoluční vystoupení proletariátu v řadě evropských států apod.).

V současné epoše, kdy se socialismus stává rozhodujícím činitelem světového vývoje a kdy světové války nejsou osudově nevyhnutelné, klademe téžistě boje za společenský pokrok do úslí za odvrácení možné termojaderné války, a to proto, že taková válka v nukleárním věku by byla pro celé lidstvo katastrofou. Ohrozila by životy stamiliónů lidí, mnohá centra civilizace a kultury, existenci celých národů a států.

Soudruh Boris Ponomarev na pařížské schůzce komunistických stran se znepokojením konstatoval, že „horečné zbrojení, do něhož USA zavlekly téměř všechny státy světa, nabylo nevídaného rozsahu. Jeho strašlivým výplodem jsou hory už nahromaděných zbraní nesmírně ničivé síly. Podle odhadů OSN se arzenál jaderných zbraní blíží půldruhému miliónu pum hirošimského typu. Jejich celková síla převyšila 50 miliard tun klasické výbušniny. Téměř zbraněmi lze patnáctkrát zničit všechny životy na Zemi. (Z projevu Borise Ponomareva na pařížské schůzce komunistických stran, Rudé právo, 29. dubna 1980, s. 6.)

Na XVI. sjezdu KSČ byla vyjádřena kontinuita zahraniční politické orientace našeho státu se zahraniční politikou Sovětského svazu a všech socialistických zemí. Soudruh G. Husák zdůraznil: „Naše strana považuje toto organické pokračování a rozvinutí mírového programu KSSS za spolehlivou a účinnou cestu k řešení

nejpalčivějších a nejnaléhavějších problémů současného mezinárodního života. Zároveň v něm spatřujeme koncentrovaný výraz vlastních životních zájmů, potřeb a cílů všeho československého lidu v mezinárodních vztazích.“ (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa, Praha 1981, s. 52.)

Země socialistického společenství jsou si plně vědomy možných důsledků raketové jaderné války pro osudy národů a států celého světa. Proto důsledně uskučteňují politiku míru a mírového soužití států s různým společenským zřízením a zachovávají bdělost vůči agresivním snahám světového imperialismu. Integrovaní součástí této politiky je také upevňování politické, ekonomické a obranné síly států socialistického společenství, které i nadále zůstává nejdůležitějším činitelem v boji za odvrácení nové světové války. Opatření SSSR a socialistických zemí k upevnění obranyschopnosti byla však vždy jen odpovědí na činnost Západu. Soudruh Brežněv na XXVI. sjezdu KSSS zdůraznil: „Neusilovali jsme a neusilujeme o vojenskou převahu nad druhou stranou. To není naše politika. Ale zároveň nedovolíme nikomu, aby takovou převahu získal nad námi. Takové pokusy a taková snaha jednat s námi z pozice síly nemají naprosto žádné vyhlídky.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály, Praha 1981, s. 24.)

Mírová iniciativa Sovětského svazu na XXVI. sjezdu KSSS i návrhy předložené SSSR v posledním období jsou dokladem úsilí o zastavení horečného zbrojení a o rozšíření oblasti uvolňování na všechny oblasti světa.

Ukazatelem cesty k zítřku nesmějí být přípravy na válku, které odsuzují národy k nesmyslnému mrhání materiálními i duchovními bohatstvím, nýbrž upevňování míru.

Slova soudruha G. Husáka o tom, že „uděláme v těsném spojení se Sovětským svazem a dalšími státy socialistického společenství vše, co je v našich silách, aby se upevnila bezpečnost socialistického společenství, aby imperialistické agresivní síly nemohly zvrátit nynější strategickou rovnováhu...“ a že „budeme usilovat o realizaci všech mírových iniciativ společně vypracovaných a prosazovaných socialistickými zeměmi...“, vyjadřují humanitní a pokrokovost socialistického společenského zřízení a dokazují, že země socialistického společenství jsou rozhodující silou v boji národů za mír a mezinárodní bezpečnost. (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu Komu-

nistické strany Československa, Praha 1981, s. 52.)

Země socialistického společenství spolu s pokrokovými silami celého světa jsou si vědomy důsledků možné světové termojaderné války, nebo tzv. omezených válek pro lidstvo i budoucí generace. Proto považují boj za odvrácení nebezpečí světové války za nejdůležitější předpoklad řešení úkolů výstavby socialismu a komunismu i rozvoje celého světového revolučního procesu, tedy i za předpoklad realizace celospolečenského pokroku.

Současně varují hazardérské militaristické kruhy před úvahami o spekulaci s možností výhody iniciátora války, nebo prvního či preventivního úderu.

Odmítají imperialistickou propagandu o sovětské hrozbě, o tom, že prý SSSR považuje za možné zvítězit v globální termojaderné válce a že ji tudíž připravuje.

Socialismus a mír jsou nedělitelné. Socialistická společnost jako první fáze Komunistické společnosti nepotřebuje ke své existenci války, naopak, je spjata s mírem. Současně si uvědomuje, že jestliže by imperialistická reakce proti vůli lidových mas a národů celého světa rozpoutala termojadernou válku proti silám pokroku, pokrokové síly celého světa by ve spravedlivé válce bojovaly nejen za zachování socialistických vymožeností, ale za úplnou likvidaci imperialismu, za záchranu světové civilizace — v zájmu uchování společenského pokroku. Taková válka ze

strany imperialismu by byla největším zločinem proti lidskosti, tragédií všeho lidstva, s nedozírnými důsledky pro sta miliónů lidí, národy i státy, centra civilizace i kultury.

XX. století představuje historický mezník revolučních proměn. V současné epoše, která se vyznačuje převratnými sociálními a politickými změnami, spojenými se socialistickými a národně osvobozeneckými revolucemi, s rozkladem imperialismu, likvidací koloniálních systémů a s přechodem stále nových národů na cestu k socialismu, je naše generace svědkem a tvůrcem velkých historických přeměn. Socialismus se stal z někdejších utopií nejen reálnou skutečností, nýbrž i silou, která má rozhodující vliv na světový vývoj.

Nová etapa humanismu, pro niž dozrávají v důsledku rozvoje světového revolučního procesu stále více podmínky, je spojena s bojem za odstranění násilí nejen ze sociálních vztahů mezi lidmi, ale i mezi národy a státy. „Touž měrou, jak bude odstraňováno vykořisťování jednoho jedinice druhým, bude odstraňováno i vykořisťování jednoho národa druhým. S protikladem tříd uvnitř národa padne i vzájemné nepřátelství mezi národy,“ napsali K. Marx a B. Engels. (Marx, K., Engels, B.: Manifest komunistické strany, Vybrané spisy, sv. 1, Praha 1950, s. 44.)

Budování socialistické a komunistické společnosti je výrazem postupného naplňování těchto odvěkých tužeb lidstva.

Světónázorové problémy marxisticko-leninské vojenské teorie a praxe

Každý sociální jev, má-li být všestranně teoreticky objasněn a praktickou činností i ve svém vývoji ovlivňován, k tomu zdaleka nepostačí jeho vědecké poznání prostřednictvím speciálně vědních disciplín.

Nalezení jeho místa, které zaujímá mezi ostatními jevy a procesy v totalitě, celku světa, vyžaduje nalézt a poznat jeho světónázorově relevantní významné strukturní prvky, stránky, vztahy.

Odhalit světónázorově podstatné stránky jednotlivých sociálních jevů vyžaduje přeskročit rámec, hranice speciálně vědního zkoumání a využití přístupů, které jsou příznačné pro marxisticko-leninskou filozofii. Tento závěr se bezesbýtku vztahuje i na vojenství jako celek. Pochopení vojenských jevů a procesů mj. předpokládá posuzovat je v co nejširších společenských souvislostech, nalézt jejich místo v sociální realitě a sociální podmíněnosti, vývojové tendence, sociální funkce, poslání a sociální smysl.

Lenin v této souvislosti zdůraznil: "...kdo se pouští do dílčích otázek bez předběžného řešení otázek obecných, bude na každém kroku, aniž si to uvědomí, nevyhnutelně „narážet“ na tyto obecné otázky." (Lenin, V. I.: Poměr k buržoazním stranám. Spisy, sv. 12, Praha 1956, s. 478.)

Světónázorové významné otázky marxisticko-leninské vojenské teorie a vojenské praxe může rozdělit podle jejich charakteru do třech základních oblastí.

První oblast světónázorově závažných otázek vojenství tvoří problematika půvo-

du, podstaty, příčin vzniku, dějinného vývoje, peripetií, budoucích osudů, perspektiv zániku a vyloučení vojenství ze života společnosti.

Odhalení původu vzniku vojenství jako sociálního jevu nám dnes umožňuje mj. poznání a pochopení aktuálních podmínek, které determinují existenci války, ozbrojeného zápasu a ostatních vojenských jevů a procesů v současném třídně rozděleném světě.

I když na části naší planety vznikl a upevnil se kvalitativně nový sociálně ekonomický společenský systém — socialismus, v jehož podstatě nemají války svůj původ a příčinu své existence, systém, který z hlediska svých vnitřních potřeb vojenství nepotřebuje, systém, který neusiluje programově o používání války jako prostředku, nástroje, instrumentu politiky dělnické třídy, nezměnila se situace ve světě natolik, abychom mohli říci, že války a vojenství pozbyly svého sociálně ekonomického a sociálně politického základu.

Dokumenty XXVI. sjezdu KSSS v této souvislosti zdůrazňují: „Naše strana, náš lid ... nemají dnes důležitější mezinárodní úkol než uhájit mír.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály, Praha 1981, s. 31.) Na jiném místě se uvádí: „... osou zahraniční politiky strany a sovětského státu byl a je boj za zmiřnění nebezpečí války a zastavení horečného zbrojení.“ (Tamtéž, s. 27.)

V důsledku existence kapitalistického společenského řádu existuje trvalé nebez-

pečí rozpoutání různých forem vojenských ozbrojených konfliktů a konfrontací. Z těchto příčin, až v samotné podstatě socialismu nemají války svůj původ, ani příčiny vzniku a socialistické státy nemají v úmyslu používat válku v úloze politického nástroje, musí i nadále počítat s nutností připravit se na vedení války, vedených z důvodů sebeobrany, sebezáchovy a nutnosti odrazení agrese a potrestání agresora. „Ať nikdo nepochybuje, že jsme společně odhodláni zabezpečit naše zájmy a uhájit socialistické vymoženosti národů.“ (Tamtéž, str. 12.)

Vojenství prochází složitými dějinnými peripetemi, podmíněnými vzájemným poměrem sil mezi třídami, státy a koalicemi; charakterem třídních vztahů; vyhočeností rozporů a konfliktů, které provázejí třídní antagonismickou společnost.

Proměnlivost těchto činitelů nachází svůj tradiční výraz v zosťování, popřípadě zmírňování třídního boje v národním i mezinárodním měřítku a odvozeně i v tom či onom stupni vojenské aktivity a angažovanosti s jejími průvodními projevy militarizace společenského života, stupňování zbrojení, materiální a ideologickou přípravou války.

I když revoluční socialistické změny, uskutečněné v období po II. světové válce, změnilly podstatně vzájemný poměr sil ve světě mezi militantními a mírovými společenskými silami a zúžily tak v nemalé míře možnosti imperialistické bubřozaoze při používání vojenské síly, sociálního násilí a války při řešení sociálních antagonismů, nemohly zatím ještě zdaleka vytvořit podmínky pro reálné vytlačení sociálního násilí a války ze života společnosti.

Nicméně při hodnocení místa a úlohy vojenství v životě třídní antagonistické společnosti nemůžeme ztrácet ze zřetele, že vojenství představuje historicky přechodný jev, který odumře postupně se zánikem států i vojenskopolitických koalic. Jakékoli umělé prodloužování jeho trvající existence představuje tendenci, která směřuje proti působení dějinných vývojových zákonitostí.

Socialistické vojenství si udržuje svůj zatím ničím nezastupitelný význam především z hledisek vnějších, zahraničně politických potřeb socialistických států.

Už v programu KSSS přijatém v roce 1961 se říká: „Z hlediska vnitřních podmínek Sovětský svaz už armádu nepotřebuje. Protože však trvá nebezpečí války vyplývající z existence imperialistického tábora, protože nebylo dosaženo úplného a všeobecného odzbrojení, považuje KSSS za nutné udržovat obrannou moc sovětského státu a bojovou připravenost jeho

ozbrojených sil na úrovni zajišťující rozhodné a úplné rozdrčení každého nepřítel, který by se odvážil vzáhlout ruku na sovětskou vlast.“ (Program KSSS. Praha 1962, s. 174.)

Země socialistického společenství nemožnou trpě, pasivně přihlížet k tomu, jak zrůdných podob dnes vinou imperialistických kruhů nebývá materiálně technická a institucionální základna vojenství imperialistických států.

V této souvislosti B. Ponomarev znovu připomenul: „Sovětský svaz nejednou prohlásil, že naprosto neusiluje o vojenskou převahu. Nepřipustí však ani vojenskou převahu nad socialistickými zeměmi. (Ponomarev, B.: Projev na schůzce bratrských stran o míru a odzbrojení v Evropě. Rudé Právo ze dne 29. dubna 1980, s. 6.)

Druhou tematickou oblast světónázorových problémů marxisticko-leninské teorie a praxe tvoří otázky úlohy vojenství, sociálního násilí a války v arzenálu politiky a jejich ovlivňování ekonomickými, politickými, vědeckotechnickými činiteli.

Z hlediska světónázorového má závažný metodologický význam poznatek, že sociálního násilí, válka představují sice důležitý nástroj, prostředek politiky určitých tříd — států, dnes i vojenskopolitických koalic, nicméně jde o prostředek nikoli běžný, každodenně využívaný, ale prostředek krajní, mezní, výjimečný. Výjimečnost sociálního násilí a války mezi ostatními, nenásilnými prostředky, jimiž politika disponuje, je mj. dána tím, že jeho exploatace je provázána nejedním společensky závažným rizikem, hrozcím subjektům, uživatelům služeb sociálního násilí, války a jejich společenskému systému. Je nutné vzít v úvahu materiální újm, destrukci materiálních a kulturních statků, zdraví, lidských životů apod., k nimž v případě použití sociálního násilí dochází.

Samotná aktivizace válečného řešení sociálních antagonismů je současně projevem krize politiky určité třídy, která již není schopna reagovat na situaci a řešit ji s vyloučením použití vojenské síly.

Sociální násilí a válka nepředstavují první určující, jediný a výlučný prostředek politiky, ale prostředek, který stojí tak říkajíc na relativně posledním místě. Aktivizací, použitím výše uvedených prostředků, podstupuje politika dané třídy zatěžkávací zkoušku tím, že nasazuje poslední prostředek, jímž disponuje, a v případě, že použití tohoto prostředku selže, znamená to krach, porážku a konec dané politiky.

Tyto marxisticko-leninské myšlenky mají nemalý metodologický význam pro orientaci ve vojenskopolitické situaci ve světě,

pro pochopení síly a slabosti, pevnosti a nestability, životaschopnosti i krizovosti politiky určité třídy a společenského systému, s nímž je existenčně spjata.

Dosavadní dějiny třídně antagonistických společensko-ekonomických formací poskytují důkazy o tom, že zpravidla dožívajíci a přežívající, konzervativní a reakční třídy a společenské systémy ve zvýšené míře inklinují k používání sociálního násilí, k vojenskému řešení společenských rozporů s cílem zabránit revolučním pokrokovým změnám v životě společnosti.

Pokud jde o pokrokové, revoluční společenské třídy, používají vojenství, sociálního násilí, války v situacích, kdy jsou objektivně nuceny odpovídat jiným způsobem reagovat na kontrarevoluční ozbrojené násilí nebo v situacích, kdy nemohou nenásilnými politickými prostředky zlomit odpor reakčních sil, aktivizovaných na obranu a záchranu přežitého společenského systému.

Ve všech případech, kdy jsou pokrokové síly donuceny využívat sociálních služeb vojenství, sledují jak aktuálně, tak perspektivně cíl omezit na nejmenší možnou míru používání sociálního násilí a usilovat postupně o jeho vyloučení ze sociální reality.

Dnes, více než kdykoli v minulosti, se prosazuje myšlenka: „Není normální balancovat na pokraji války... normální není konfrontace, nýbrž mírová spolupráce.“ (XXV. sjezd KSSS, Praha 1976, s. 17.)

Nikoli válka, ale: „trvalý mír se musí stát přirozenou formou života všech... národů.“ (Tamtéž, s. 20.)

Marxisticko-leninský přístup k válce nemá nic společného s militarismem ani pacifismem.

Nejsme bezvýhradnými stoupenci násilných, ozbrojených metod řešení sociálních antagonismů. Jsme si vědomi mezí, hranic dějnotvorné úlohy aktů sociálního násilí i nežádoucích negativních průvodních jevů a důsledků, které násilí, byť i sociálně spravedlivé, natož potom sociálně nespravedlivé, v životě společnosti vyvolává.

Na druhé straně nesdílíme bez výhrad ani jednoznačné pozitivní hodnocení nenásilných prostředků a forem třídního boje, což bývá zpravidla příznačné pro pacifickou ideologii a praxi.

Pacifistická diskvalifikace pokrokového revolučního, sociálně spravedlivého sociálního násilí, války a favorizace nenásilných, pokojných forem třídního boje, jako rozhodujících a bezmála jediných nástrojů realizace revolučních úkolů, programů, nábere v úvahu celou množinu souvislostí, předpokladů a podmínek, které ve svém souhrnu zakotvují problematiku násilí a

nenásilí do konkrétně historické sociální reality.

Právě tak jako nemůžeme uvažovat o aktech sociálního násilí v abstraktní rovině, jako o násilí vůbec, nemůžeme ani nenásilné, pokojné formy chápat v podobných intencích.

Za určité situace se mohou pro revoluční, pokrokové třídy stát akty sociálního násilí, včetně sociálně spravedlivé války, jediným možným prostředkem reagování na akty kontrarevolučního násilí, popřípadě prostředkem zlomení odporu, který klade revolučním přeměnám reakční, dožívající třídy.

Světónázorová problematika je přítomna i ve zkoumání a objasňování vzájemných vztahů materiálních a duchovních činitelů vojenství, včetně ozbrojeného zápasu.

Obdobný světónázorový a metodologický význam má dialektickomaterialistický výklad podstaty, vzájemného vztahu, úlohy a sociálních funkcí materiálních a duchovních sil ve válce i pro objasnění úlohy objektivních podmínek a subjektivních činitelů — lidových mas, vedoucích osobností a velitelů i společenských institucí v ozbrojeném zápasu. Tato problematika se dotýká dalších světónázorově významných jevů, představovaných vztahem mezi dějinným determinismem ve válce a svobodou volby, rozhodování a jednání aktérů války.

Konečně třetí, relativně samostatnou oblastí světónázorově významných otázek vojenství, jsou problémy axiologické, hodnotové.

Axiologická či hodnotová problematika vojenství se zdaleka netýká pouze hodnocení možností, cílů a záměrů nepřítelů a vlastních vojsk, hodnocení terénu, meteorologických vlivů, podmínek atp.

Hodnocení se týká především otázek tzv. hodnotové ekvivalence, popřípadě neekvivalence ve válce, jinými slovy problematiky „obětovaných“ a „zachráněných“, nebo „získaných“ hodnot.

V každé válce jsou vždy v sázce určité společenské a individuální hodnoty politické, ekonomické, kulturní, životy a zdraví lidu aj. Válka je sociálně politickým jevem, v němž dochází jednak k ohrožení a obětování výše uvedených hodnot, a za druhé k obraně, ochraně, k uhájení, popřípadě nabytí, znovuzískání, rozmnožení určitých společenských hodnot.

V rámci toho zaujímá významné místo i problematika „hodnotové bilance ozbrojeného zápasu“. Politické i vojenské rozhodování na všech svých stupních a úrovních stojí v případě války před závažným úkolem — přijímat taková politická a vo-

jenká a jiná rozhodnutí, která se sice neobejdou bez obětování určitých hodnot, avšak nebudou mít za následek celkovou „pasivní hodnotovou bilanci“ ve válce, což je zpravidla příznačné pro prohranou válku.

Velmi nelehkým a složitým problémem v tomto „hodnotovém bilancování“ je vzájemné „srovnání a poměřování“, vzájemné „nesrovnatelných a nepoměřitelných hodnot“ — politických a ekonomických, politických a kulturních, politických a životních (zdraví, život) a jiných.

Konečně do tematických okruhů hodnotové problematiky vojenství zahrnuje hodnocení a odvození i klasifikaci válek a míru.

Válka a mír představují v třídní společnosti sociálně politické jevy, které se nikterak nevymykají sociálnímu hodnocení, klasifikaci, diferenciaci, třídění.

V případě války, ostatně tak jako i u jiných sociálně politických jevů, můžeme a za určitých okolností i musíme uplatnit celou množinu v úvahu přicházejících sociálních hodnocení. Zpravidla četnost sociálních hodnocení společenských jevů je v relaci s hodnotovými systémy a hledisky existujícími v dané společnosti.

V této souvislosti podléhá válka např. hodnocení politickému, právnímu či mezinárodně právnímu, etickému, ale i ekonomickému a pochopitelně i hodnocení vojenskému.

Jednotlivé „druhy“ či „typy“ hodnocení války nejsou co do svého významu navzájem rovnocenné. Naopak, mezi jednotlivými hodnotícími přístupy existuje určitá

hierarchie významnosti. V této hierarchii hodnotících přístupů k válce a míru zaujímá primární, určující, rozhodující úlohu hodnocení politické, třídní, jemuž jsou všechna ostatní hodnocení — právní, etické, vojenské, ekonomické, atd. — podřízena. Priorita sociálně politického hodnocení války a míru je určena tím, že válka a mír představují v třídní společnosti jevy, které jsou produktem politiky určitých tříd, pokračováním politiky určitých tříd i prostředkem politiky tříd.

Praktické použití hodnotících kritérií války a míru umožňuje udělat diferenciaci, klasifikaci a v jejím rámci i typologii válek a mírů, na druhy války a druhy míru sociálně spravedlivé a sociálně nespravedlivé, pokrokové a reakční, revoluční a kontrarevoluční.

Z určení sociálně politického charakteru historicky konkrétní války, popřípadě míru, vycházejí i třídní politické postoje a přístupy k dané válce, popřípadě k danému míru.

Poznátky, které se vztahují k hodnotové problematice války a míru, se proto plným právem řadí mezi světonázorově závažné otázky vojenství a stávají se tak důležitou složkou vědeckého světového názoru a světonázorové výchovy osobností.

Zdaleka ne vyčerpávající výčet otázek, které se vztahují k vojenské teorii a praxi, otázek, které mají výrazný světonázorový charakter, nám alespoň z malé části umožňuje učinit si přibližnou představu o světonázorové funkci marxisticko-leninské filozofie při řešení světonázorově relativních otázek marxisticko-leninské vojenské teorie a praxe.

JEŠTĚ K POUŽITÍ OMS

Nutnost použití OMS vyplývá z objektivního požadavku účinné operace. Vedení manévrové činnosti ve vysokých tempech a potřeba dosažení cíle operace v co nejkratší době vyžaduje od vojsk v útoku současné a mohutné působení na nepřítel nejen v dotyku, ale i do celé hloubky operační sestavy.

Základním předurčením OMS armády je rychlé rozvíjení dosaženého úspěchu a vedení vysoce manévrové bojové činnosti v operační hloubce nepřítel v odtržení od hlavních sil.

OMS můžeme vytvořit s předstihem jako samostatný prvek operační sestavy, nebo z druhého (popř. z prvního) sledu armády, jestliže k tomu v průběhu operace budeme mít vhodné podmínky.

V článku chci poukázat na možný postup velitele a štábu divize po obdržení úkolu jako OMS s důrazem na plánování. Názory na plánování bojové činnosti OMS armády se různí. Podle současné praxe bojové použití OMS se plánuje na dvou stupních, a to ve štábu armády (která OMS vysílá) a ve štábu OMS.

Jedni tvrdí, že všechna hlavní opatření spojená s přípravou OMS budou probíhat ve štábu armády za bezprostředního řízení vyčleněné skupiny z nadřazeného stupně. Tato varianta je vhodná zejména při přípravě první armádní útočné operace. Je-li dostatek času, plánuje se postupnou metodou. Pak příprava k činnosti OMS bude zpočátku probíhat ve štábu armády. Tato metoda je vhodná za situace, kdy se vysílá frontová OMS v sestavě dvou divizí a velitelem je některý z funkcionářů frontu. Pak je výhodné přizvat velitele a rozhodující funkcionáře ze svazků ke zplánování úkolů na štáb frontu. Jak ukazují dosavadní zkušenosti ze cvičení, metoda přijímání rozhodnutí by měla být jednoduchá, univerzální a pružná, tj. vhodná pro libovolnou situaci a druh bojové činnosti.

Musíme si uvědomit, že včasné doručení úkolu podřízeným do značné míry podmiňuje úspěch jeho splnění. Proto práci velitele a štábu pro přijetí rozhodnutí musíme organizovat tak, aby jednotky měly dostatek času všestranně se připravit k plnění úkolu.

Metoda souběžného plánování poskytuje i při nedostatku času možnost zabezpečit paralelní práci při přípravě bojové činnosti. Postup velitele divize při této

metodě plánování je obdobný jako při plánování kterékoli bojové činnosti, pochopitelně s určitou specifikou. Velitel OMS (divize) zahajuje plánování a přípravu bojové činnosti ihned po obdržení bojového úkolu, který zpravidla obsahuje:

- bojové složení a posilové prostředky OMS;
- prostor soustředění a způsob jeho zaujetí;
- pásmo nebo osy přesunu, výchozí prostor;
- čáry a doba zasazení;
- směr hlavního úsilí a manévrové činnosti;
- bližší a další úkol OMS.

Na základě těchto údajů je velitel schopen přistoupit k plánování. Dále budou OMS postupně předávány další údaje o přidělení jaderné munice, počtu vzletů letectva, způsobu zabezpečení zasazení, o úkolech sousedních OMS a další údaje, které dokreslují a zpřesňují bojový úkol.

Bojový úkol velitel OMS obdrží zpravidla ihned po vydání rozhodnutí velitele armády. Při předání bojového úkolu veliteli OMS bude účelné dodržet zásady zakotvené v metodice práce štábu armády v poli. Avšak vzhledem k závažnosti úkolu OMS může velitel armády (popř. některý z hlavních funkcionářů) vydat bojový úkol při výjezdu k vojskům. K pomoci při plánování a prosazení rozhodnutí velitele armády může být k OMS vyslána skupina funkcionářů armády (jak potvrzuje dosavadní praxe).

Specifika plánování bojového úkolu vyplývá ze značně rozsáhlých operačně taktických požadavků kladených na OMS. Proto plánování bude vyžadovat více času než při plánování jiných druhů bojové činnosti. Jde o značný rozsah práce spojené nejen s úkolem divize, ale i dalších činností (použití výsadků, bojových vrtulníků, přepadových odřadů apod.).

Po obdržení úkolu v OMS můžeme vlastní práci rozdělit na tato období:

1. Příprava zámyslu a jeho vyhlášení.
2. Orientace velitelů útvarů o nastávající bojové činnosti.
3. Hodnocení situace, příprava podkladů pro rozhodnutí, jeho přijetí a vyhlášení.
4. Vydání nařízení pro plánování, podrobné zplánování úkolu a stanovení bojových úkolů podřízeným.
5. Organizace přípravy jednotek k plnění úkolu v OMS a řešení otázek materiálního zabezpečení.
6. Organizace součinnosti.

Vidíme, že proti běžné praxi po vyhlášení rozhodnutí vydává velitel pokyny pro plánování. Dochází k tomu, že plánování probíhá obdobně jako na operačním stupni. Proč tomu tak je, rozeberu dále.

Příprava zámyslu a jeho vyhlášení může probíhat takto:

- studium výpisu z bojového rozkazu (bojového nařízení) velitele armády za účasti velitele, NPO, NŠ, NOsk, ZN, NRVD, Nsk BVL a NPVO;
- ujasnění úkolu, základní (hrubé) zhodnocení situace, tvorba zámyslu, jeho přijetí a rozpočet času;
- informace štábu divize o úkolu;
- hlášení zámyslu veliteli armády (zpravidla po technických pojítkách);
- vyhlášení zámyslu.

Při ujasňování úkolu velitel divize musí pochopit:

- cíl budoucí činnosti OMS;
- zámysl nadřízeného velitele;
- úkoly (úkoly) OMS;
- čáry, dobu a způsoby zasazení;
- opatření pro zabezpečení zasazení;
- směry činnosti;
- úlohu OMS v útočné operaci armády;
- úkoly prvosledových svazků a sousedů;
- způsob součinnosti s nimi a se svazky a útvary druhů vojsk.

Náročnost ujasnění úkolu vyplývá ze zvláštností činnosti OMS, a to z hloubky a obsahu úkolu i požadovaného tempa. Prozatím se nám nedaří docílit toho, aby velitelé při ujasňování úkolu nechápali úkol jen jako celek, ale viděli i jeho jednotlivé části a z toho potom na základě analýzy plně pochopili posloupnost stanoveného úkolu i charakter nastávající činnosti.

Zámysl tvoří základ přijetí rozhodnutí jako celku. Proto nebude vycházet jen ze samotného ujasnění úkolu, ale bude výsledkem i částečného hodnocení situace.

Velmi důležitým úkolem je časový rozpočet, a to jak ve vztahu k práci a činnosti vlastního štábu, tak i podřízených, zejména přípravy jednotek k nastávající bojové činnosti. Zkušenosti ukazují, že tato činnost je stále slabým místem v praxi štábu. Prozatím se využívá hodně času pro práci štábu a zapomíná se na podřízené.

Orientace velitelů útvarů o nastávající bojové činnosti formou předběžných nařízení by měla obsahovat především základní charakteristiku bojového úkolu, úkoly politického a materiálního zabezpečení.

Při hodnocení situace rozebereme především situaci nepřítele a jeho možný zámysl, a to do celé hloubky bojové činnosti. V tom je jedna ze zvláštností, že zpravodajský náčelník musí získat maximum zpráv od nadřízeného a řešit otázky nejen do taktické, ale i operační hloubky.

V hodnocení vlastních vojsk podrobně rozebereme nejen situaci, ale i stav a stupeň zabezpečení, bojové možnosti manévru a vliv sousedů, zejména v době zasazení. Nejdůležitější budou závěry pro vytvoření nejvýhodnější bojové sestavy a opatření k zabezpečení bojové činnosti vojsk.

Značnou pozornost věnujeme **zhodnocení terénu** s důrazem na prostor nastávající bojové činnosti (možného působení) OMS. Terén hodnotíme na směrech a po úkolech s důrazem na možnosti manévru. Zvlášť důležité je zhodnocení přírodních překážek a možností využití místních zdrojů. Musíme hodnotit všechny faktory, které by mohly mít vliv na splnění úkolu.

Rozhodnutí přijímá (formuluje) velitel osobně. Je výhodné, aby velitel své rozhodnutí vyhlásil za přítomnosti velitelů útvarů. Tento způsob zabezpečuje lepší pochopení úkolu, protože velitel může na místě objasnit problematické otázky.

V rozhodnutí velitel určí:

- zámysl bojové činnosti;
- úkoly vojskům;
- rozhodující otázky součinnosti;
- základní otázky organizace velení.

V zámyslu velitel OMS určí:

- způsob přesunu vojsk OMS k zasazení;
- zámysl manévru a způsoby vedení úderu pro splnění úkolu, pořadí ničení objektů a uskupení nepřítele;
- bojovou sestavu skupiny při zasazení, na 1. den bojové činnosti a v operační hloubce;
- jednu až dvě základny (prostory pro doplnění PHM a materiálních prostředků) — v závislosti na hloubce bojového úkolu.

Specifickým prvkem rozhodnutí budou otázky zasazení OMS do sražení, zejména způsob zasazení (v jaké sestavě — bojové, předbojové, pochodové). Dále způsob odtržení od hlavních sil — z jaké čáry, kdy zahájit, způsob manévru v operační hloubce, vyčlenění přepadových odřadů a taktických vzdušných výsadek.

Úkoly podřízeným stanoví velitel divize v pořadí:

- útvarům 1. sledu;
- 2. sledu nebo vševojskové záloze;
- raketovému útvaru a dělostřelectvu;
- vyčleněnému letectvu — bojovým vrtulníkům;
— dopravním vrtulníkům;
- útvaru PVO;
- taktickému vzdušnému výsadbku;
- zálohám.

Na různých stupních velení jsou ještě některé nejasnosti při stanovení úkolů letectvu v rámci OMS (bojovým a dopravním vrtulníkům). Platí zde stejná zásada jako při velení kterémukoliv druhu vojska (např. dělostřelectvu). Proto velitel OMS těmto přiděleným prostředkům (např. letce bojových, popř. dopravních vrtulníků) musí stanovit konkrétní úkoly. Velet jim bude prostřednictvím Nsk BV. Zařazení vojskového letectva přímo do sestavy OMS vyžaduje, aby vševojskoví velitelé si zvyšovali znalosti o bojových možnostech a způsobech použití těchto prostředků. Mohou plnit úkoly nejen průzkumu, ale hlavně ničit ohniska odporu a objekty, které brání v postupu hlavními silami v součinnosti s předsunutými odřady. Dále ničit a v součinnosti s TVV a přepadovými odřady ovládnout důležité objekty v hloubce nepřítele.

Při stanovení úkolů útvarům divize velitel určí:

- posílové prostředky;
- místo v bojové (předbojové) sestavě;
- osy přesunu, čáry, způsob a dobu zasazení;
- složení předsunutého odřadu;
- směr manévru na jeden až dva dny a konkrétní bojové úkoly;
- dobu pohotovosti k činnosti, přemísťování a rozvinování VS.

Hlavní rozdíl při stanovení úkolů útvarům je v tom, že tyto se nedělí na bližší a následující, ale určují se na den bojové činnosti. Určité výjimky mohou být tehdy, jestliže útvary jsou nuceny vést bojovou činnost s nepřítelem, např. při ničení uskupení nepřítele, ovládnutí obranných čar, předmostí apod. Pak je vhodné stanovit útvarům konkrétní úkoly.

Taktickému vzdušnému výsadbku velitel stanoví:

- prostor rozmístění;

- čas, prostor vysazení, pásmo průletu a způsob umlčování v tomto pásmu prostředků PVO, bojový úkol při zasazení OMS;
- úkoly RVD a letectva, které plní ve prospěch výsadek;
- způsob součinnosti s útvary OMS;
- prostor a soustředění jednotek, které nejsou vysazovány;
- způsob doplňování materiálními prostředky.

Určitou zvláštností bude i plánování TVV. Zatímco tanková divize jeden (výjimečně dva) výsadky za den, motostřelecká divize může vysadit 2—3 výsadky v hodnotě do motostřeleckého praporu v závislosti na situaci a stanoveném úkolu.

Jednotkám bojových vrtulníků (palebné podpory) velitel stanoví:

- přistávací plochu (letišť) v prostoru soustředění ve vyčkávacím prostoru;
- dobu pohotovosti k plnění bojového úkolu v době palebné podpory při zasazování skupiny na 1. den bojové činnosti;
- čas a pásmo průletu, přistávací plochy v prostoru základny, nebo prostoru obsazovaného TVV;
- úkoly pro palebnou podporu v době přibližování se OMS k prostoru základny (prostoru bojové činnosti TVV);
- způsob doplňování materiálními prostředky.

Obdobně stanoví úkoly i pro dopravní vrtulníky pro přepravu TVV.

Nařízení pro plánování vydává velitel po vyhlášení rozhodnutí. Teprve pak může v plném rozsahu zpracovat **plán bojové činnosti OMS** a dokončit plánování činnosti TVV, použití bojových vrtulníků (palebné podpory), činnosti vrtulníkového útvaru k zabezpečení vysazení TVV a též podrobně zplánovat činnost přepadových oddílů.

Bojová činnost se plánuje na základě přijatého rozhodnutí velitele podle jednotlivých úkolů a činností v operační hloubce. Štáb OMS armády zpracuje plán bojové činnosti. Základem Plánu bojové činnosti je jeho všeobecná operačně taktická část zakreslená na mapě 1 : 100 000 s nezbytnou legendou. Kromě toho se mohou zpracovat plány:

- bojového použití RVD, PVO a ostatních druhů vojsk;
- plánová tabulka součinnosti;
- politického zabezpečení;
- pro všechny druhy zabezpečení;
- bojového použití taktických vzdušných výsadek.

Zvláštností při plánování OMS armády bude to, že v plánech mohou být zpracovány předpokládané varianty řešení jak časově, tak i z různých čar, někdy i na různých směrech. Nejpodrobněji se v plánech vyjadřuje sestava OMS pro zasazení, způsob zabezpečení zasazení a na vedení bojové činnosti na první den.

Zkušenosti z rozhodovacího procesu ukazují, že ne vždy byla doceněna volba bojové sestavy i význam ochrany jednotlivých prvků.

Jako nejvýhodnější je kosočtvercová sestava, kde je zabezpečena mobilita skupiny i ochrana jednotlivých prvků. Princip této sestavy spočívá ve vyčlenění silného předsunutého odřadu na čele divize, chránění boků pluky 1. sledu a vyčlenění zadního voje z druhosledového pluku. Uprostřed tohoto kosočtverce

pochoďují prvky, které vyžadují ochrany před pozemním nepřitelem (VS, TVS, ovr, plp).

Problémy jsou rovněž v tom, že ve snaze manévrovat za každou cenu jednotlivé pluky dostávají značně obsáhlé úkoly a působí odtrženě do celé hloubky úkolu. Zapomíná se na jednu z hlavních zásad, že OMS musí být neustále připravena nejen k manévru, ale i soustředění úsilí a úderu všemi pluky. Proto je nutné, aby jednotlivé útvary nebo odřady se po splnění úkolu navrátily do bojové sestavy a doplnily si PHM a munici.

Další zvláštností je podrobné zplánování úkolů a způsobů jejich plnění do praporu (přepadového odřadu) v to. Největší nejasnosti jsou v tom, jaké síly k ovládnutí nebo zničení určitého objektu vyčlenit.

Důležitý význam při přípravě OMS má organizace zabezpečení bojové činnosti (bojové, speciální, týlové, technické). Toto zabezpečení je jednou z nejdůležitějších povinností velitele a štábu divize, náčelníků druhů vojsk a služeb.

Jestliže OMS se bude vysílat v průběhu bojové činnosti (např. z prvního sledu), budou určité rozdíly v plánování. Plánování bude probíhat ve zkrácených lhůtách.

Metodika práce velitele a štábu musí odpovídat dané situaci. Bude závislá na časových možnostech, znalostech nepřitele, vlastních vojsk, terénu, ale v neposlední řadě i na zkušenosti velitele, jeho organizačních schopnostech a realizační schopnosti štábu v doručení úkolů vojskům.

NIČENÍ PROSTŘEDKŮ JADERNÉHO NAPADENÍ PŘEPADOVÝMI ODŘADY OMS

Operační manévrující skupina (OMS) je nový prvek operační sestavy, určený k vedení bojové činnosti v odtržení od hlavních sil, s možnými úkoly k ovládnutí základů raketových zbraní, letištních uzlů, míst velení, týlových základů i dalšími úkoly. Ničení těchto objektů v operační hloubce sestavy nepřítel nebudou mít formu obvyklého útoku, ale bude se vyznačovat specifickým manévrem a novými způsoby bojové činnosti.

Armádní OMS může být v hodnotě zesílené tankové nebo motostřelecké divize. Její složení bude záviset na stanovených úkolech. Zpravidla bude zesílena bojovými vrtulníky a podporována letectvem. Pro přesun OMS bude účelné volit 3 až 4 pochodové osy a pochodová sestava musí odpovídat předpokládané bojové činnosti v hloubce nepřátelské sestavy. Na každé ose bude nutné mít silné pochodové zajištění, zpravidla předvoj, boční odřady a zadní voj v síle praporu. V mezeře mezi předvoji a čelem hlavních sil se budou přesunovat palebné prostředky, místa velení se přesunují podle obvyklých zásad jako pro střetný boj, hlavní síly s mezerami 2 až 3 km mezi praporenými proudy, týly v omezeném rozsahu bez málo pohyblivých prvků sestavy, ale se zvýšenou zásobou munice a PHM rozdělenou na všechny osy. Za těchto podmínek se bude celková hloubka pochodové sestavy pohybovat kolem 50 km a umožní manévrování.

K plnění dílčích úkolů taktického rozsahu budou vyčleňovány **samostatné přepadové odřady**. Jejich složení bude opět záviset na stanoveném úkolu. Nejčastěji budou v síle zesíleného praporu až pluku, posílené bojovými vrtulníky a dalšími prostředky.

Relativně velmi častým úkolem pro přepadové odřady může být ničení operačně taktických prostředků jaderného napadení. Přepadový odřad v síle pluku můžeme použít k ničení baterií operačně taktických řízených střel Pershing. Tyto prostředky jsou v hloubce 80 až 160 km za čarou dotyku, jedna baterie

je na ploše 8×8 km, jednotlivé baterie 15 km od sebe a vyčkávací a technické postavení do 20 km za bateriemi. Jednotlivé prvky usilujeme ničit buď současně, nebo v pořadí podle důležitosti — na prvním místě technické postavení oddílu, technické a vyčkávací postavení baterie, pohotovostní postavení, velitelská stanoviště a palebná stanoviště s důrazem na zničení jaderné munice.

Prostředky jaderného napadení nepřítel brání umístěním v hloubce operační sestavy a silnou protivzdušnou obranou, dále přímým strážním a bojovým zajištěním. Úkoly bojového zajištění plní vyčleněné jednotky pozemního vojska s využitím zátarasů a technických prostředků signalizace. K úkolům bojového zajištění patří udržování vyčleněných komunikací pro manévr. V první řadě bude tedy nutné překonat odpor vojsk, která brání přístupy k prostředkům jaderného napadení. Půjde o útočné formy boje předvojí. Rozvinou se k útoku z chodu a vzniklou mezerou proniknou hlavní síly přepadového odřadu k jednotlivým prvkům sestavy nepřátelských prostředků jaderného napadení.

Pro plnění tohoto úkolu je účelné využít především tankového pluku (praporu) pro jeho vysokou palebnou sílu a pohyblivost, a tím i schopnost k samostatné bojové činnosti. Tankový pluk můžeme posílit samohybným dělostřeleckým oddílem, rojem až letkou bojových vrtulníků, motostřeleckou rotou, až praporem, ženijními silami a prostředky v závislosti na situaci.

Úspěšné splnění uloženého úkolu podmiňuje nepřetržitý průzkum a znalost rozmístění prostředků jaderného napadení i dalších sil nepřítele. Proto je nutné organizovat průzkum ve větším rozsahu než obvykle.

Celkové uspořádání bojové sestavy a počet jednotlivých skupin přepadového odřadu závisí na konkrétních podmínkách situace. Především na složení a uskupení nepřátelských prostředků, na počtu a rozmístění jednotlivých objektů. Prostor bojového rozmístění baterie řízených střel Pershing zahrnuje 7 takových objektů na celkové ploše 8×8 km a vyčkávací a technické postavení ve vzdálenosti do 20 km.

Přepadový odřad pro ničení prostředků jaderného napadení bude zpravidla vytvářet tyto skupiny:

- zajišťovací skupiny (1 až 2) k přehrazení přístupových směrů nepřátelských záloh do prostoru bojové činnosti a zabezpečení činnosti ostatních skupin, a to v síle roty až praporu podle kapacity a důležitosti bráněných směrů;
- poutací skupiny (2 až 3) pro zabránění odchodu nepřátelských prostředků jaderného napadení a omezení jejich manévru, a to v síle čtyř až roty na jednotlivých směrech;
- úderné skupiny (3 až 4) pro přímé ničení jednotlivých objektů, a to v síle zesílené čtyř až roty na jeden objekt;
- ostatní obvyklé prvky bojové sestavy: dělostřelectvo, prostředky PVO, vševojskovou zálohu v síle zesílené roty, místa velení, prvky zabezpečení bojové činnosti a první sled týlu.

K ničení jiných prostředků jaderného napadení bude účelné vytvářet přepadové odřady v odpovídající síle, tak např. k ničení baterie řízených střel Lance nebo baterie Pluton v síle zesíleného praporu. Jednotlivé skupiny vytváříme v síle čtyř až rot s obdobným určením jak jsem již uvedl.

Při plnění úkolu bude přepadový odřad pronikat skrytě mezerami v sestavě nepřítele s využitím terénu a omezené viditelnosti, obcházet nepřátelské síly v hloubce jeho sestavy, vyhledávat a pronikat slabými místy v jeho obraně. Hlavní síly přepadového odřadu pronikají pod ochranou silného pochodového

zajištění po jedné až dvou osách. Za pochodovým zajištěním postupuje dělostřelectvo a prostředky PVO. Po proniknutí přepadového odřadu ke stanovenému objektu udeří na jednotlivé prvky prostředků jaderného napadení z různých směrů.

Zajišťovací skupiny pronikají do týlu sestavy prostředků jaderného napadení a usilují se ovládnout výhodné čáry, které přehrazují možné směry přístupu záloh nepříteli. Zřizováním zátarasů a organizací palebného systému zabezpečují činnost přepadového odřadu. Působí především z palebných čar a léček.

Poutací skupiny blokují prostředky jaderného napadení tak, aby nemohly manévrovat do jiného prostoru, přehrazují jejich možné cesty odchodu a poutají palbou strážní a bojové zajištění nepříteli.

Úderné skupiny (skupiny ničení) využívají při manévru obchvatu a obejítí, pronikají dovnitř sestavy prostoru bojového rozmístění jaderných prostředků a ničí palbou jednotlivé objekty, zejména jadernou municí, odpalovací zařízení a velitelská stanoviště.

Bojové vrtulníky vedou údery z léček v součinnosti s průzkumnými orgány a údernými skupinami.

Jestliže se prostředky jaderného napadení přesunují, je výhodné využívat k jejich ničení léček, palebných přepadů dělostřelectva a úderů bojových vrtulníků. Způsoby bojové činnosti podmiňuje konkrétní bojová situace. Mimořádný význam má překvapení nepříteli, rychlý manévr a údery z různých směrů ke zničení nepříteli. Při této dynamické činnosti je nutné, aby velitel přepadového odřadu měl neustále přehled o činnosti jednotlivých skupin a v případě potřeby zasáhl v jejich prospěch. K tomu musí mít promyšlený a pevný systém velení, spojení a vzájemné informovanosti o situaci, součinnostních signálů.

Po splnění úkolu se jednotlivé prvky sestavy přepadového odřadu na stanovený signál soustřeďují do jednoho z předem plánovaných prostorů shromaždiště, přejdou do pochodové sestavy a začleňují se do hlavních sil operační manévrující skupiny.

Metodika práce velitele a štábu přepadového odřadu při organizaci boje se bude vyznačovat rovněž některými zvláštnostmi. Základní organizace boje může probíhat ještě před vysláním celé OMS, nebo v průběhu jejího působení v hloubce nepříteli.

V ujasnění úkolu je nutné kromě obvyklého postupu vzít v úvahu vliv a podmínky součinnosti s jinými prostředky ničení na činnost přepadového odřadu, charakter a způsob činnosti, časové a prostorové podmínky.

Při hodnocení situace nepříteli bereme v úvahu upřesnění prostoru rozmístění prostředků jaderného napadení, složení, stav a možnou činnost nepřátelských záloh, které mohou být použity k zajištění a obraně jaderných prostředků, na jakých směrech, v jakém rozsahu a s jakými úkoly organizovat průzkum.

Při hodnocení vlastních sil a sousedů bereme v úvahu bojové možnosti při ničení prostředků jaderného napadení, jaké množství jednotlivých skupin (úderných, zajišťovacích a poutacích) i dalších prvků sestavy musíme v závislosti na situaci vytvořit, jejich úkoly, čas a orientační prostory shromaždiště po splnění úkolu. Dále bereme v úvahu způsob použití jaderných zbraní, letectva a dalších prostředků nadřazených ve prospěch přepadového odřadu. Promyslíme opatření k udržování součinnosti s průzkumnými orgány, popř. se sousedy, pokud působí souběžně.

Při hodnocení terénu se zaměříme na vyhledání skrytých přístupů k objektům našeho působení, čar a prostorů vhodných k zajištění, k rozmístění všech

prvků sestavy a k soustředění po splnění úkolu. Bereme v úvahu i možné změny v terénu, které mohou nastat po našich jaderných úderech.

Na základě ujasnění úkolu a zhodnocení situace stanovíme v rozhodnutí:

1. V zámyslu činnosti: V jakém pořadí ničit jednotlivé prvky prostředků jaderného napadení, způsob proniknutí k nim, sestavu za přiblížování, rozvíjení do bojové sestavy a manévru při ničení nepřátelských objektů.

2. V úkolech jednotlivým prvkům sestavy:

Zajišťovací skupině: Složení, směr činnosti, čáru zajištění, úkol (který směr a proti komu přehradit), prostor shromaždiště po splnění úkolu.

Poutací skupině: Složení, směr činnosti, čáry k přehrazení cest odchodu nepříteli, způsob plnění úkolu a prostor shromaždiště po jeho splnění.

Úderným skupinám (skupinám ničení): Složení, směr činnosti, bojový úkol (objekt a prostor, do kdy ovládnout) a prostor shromaždiště po splnění úkolu.

Vševojskové záloze: Prostor rozmístění a předpokládané varianty použití.

Dělostřelecku a prostředkům PVO: Palebná postavení a bojový úkol.

Bojovým vrtulníkům: Prostor rozmístění (přistávací plochu), směry a prostory (objekty) úderů.

3. Ve způsobu součinnosti objasníme činnost jednotlivých prvků sestavy přepadového odřadu při přiblížování ke stanovenému prostoru rozmístění prostředků jaderného napadení nepříteli, způsoby překonání odporu zajišťovacích jednotek, rozčleňování a rozvíjení z pochodové do bojové sestavy, časové a prostorové sladění činnosti jednotlivých skupin, jejich palebnou podporu a manévru.

4. Jak organizovat velení. Kde v pochodové sestavě přemísťovat velitelské stanoviště a způsob jeho manévru. Zpravidla na zádi pochodového zajištění bude účelné přesunovat operační skupinu s hlavními funkcionáři pod velením velitele, uvnitř sestavy hlavních sil přepadového odřadu přesunovat zbývající části velitelského stanoviště za řízení náčelníka štábu. Před zahájením úderu na nepřátelské objekty rozvineme velitelské stanoviště poblíž palebných prostředků a zálohy.

Při vydávání bojových úkolů podřízeným seznámíme je nejprve s možným charakterem činnosti nepříteli, charakteristikou prostředků jaderného napadení, jejich předpokládaným rozmístěním, s možným použitím nepřátelských záloh a zajištění, která brání jaderné prostředky.

Na závěr po vydání bojových úkolů určí velitel přepadového odřadu součinnostní signály a způsoby vzájemného informování o situaci.

Po zahájení plnění úkolu, na základě údajů od vzdušného a pozemního průzkumu, vlastního zajištění a informací nadřízeného velitele, upřesní velitel přepadového odřadu postupně úkoly podřízeným a řídí pronikání do hloubky nepřátelské sestavy. Snaží se, aby odřad pronikal pokud je to možné skrytě, mezerami v sestavě nepříteli, obcházel nepřátelské síly a prostředky a co nejrychleji pronikal ke stanovenému objektu. Úkoly upřesňuje rádiově za pohybu pomocí krátkých součinnostních signálů a kódované mapy.

Závěrem chci upozornit, že jde pouze o základní nástin charakteristiky možné bojové činnosti přepadového odřadu vyčleněného z operační manévrující skupiny. Složení přepadových odřadů i způsoby jejich činnosti budou různé. Vždy musí vyplývat z konkrétního úkolu a situace. Proto uváděné pojmy pojmenování jednotlivých prvků sestavy, jejich složení i způsob manévru mají diskusní charakter.

K TVORBĚ BOJOVÝCH A OPERAČNÍCH DOKUMENTŮ

Psychologie rozhodování, její nejdůležitější součást — poznávací činnost velitele v boji a operaci — zahrnuje podle sovětské vědy celý komplex psychických poznávacích procesů. Za jejich pomoci velitel vnímá bojovou situaci, zpracovává rozhodnutí k boji (operaci) a příslušné bojové i operační dokumenty. Poznávací činnost velitele, jeho paměť, obrazotvornost při hodnocení situace, při přijímání rozhodnutí před nebo v průběhu boje (operace) vyžaduje, aby ve stále složitějších podmínkách bojové činnosti nacházel nové přístupy a prostředky ke zvýšení efektivity celého poznávacího procesu.

Nezbytnost zvyšování efektivity poznávací činnosti velitele v soudobých podmínkách způsobují převážně tyto příčiny:

- zkrácení času na přípravu rozhodnutí,
- minimální čas pro přijetí nového rozhodnutí nebo upřesnění původního rozhodnutí,
- vzrůstající množství informací, které se s narůstáním tempa útoku zvyšuje a které musí ihned analyzovat ve zkráceném čase,
- komplikovanější získávání informací z důvodů pečlivého maskování bojových (operačních) sestav, čímž je trvale ztěžována poznávací činnost velitele,
- vzrůstající složitost informací, které musí velitel brát v úvahu při předvídání a rozhodování,

— vzrůstající negativní vlivy hromadného napadení jadernými zbraněmi, které působí na poznávací činnost velitele, na jeho psychický stav a tím na kvalitu přijímaného rozhodnutí.

Tyto příčiny bezprostředně působí i na tvorbu bojových a operačních dokumentů.

Bojovými a operačními dokumenty nazýváme všechny dokumenty, které se týkají přípravy a vedení boje (operace), jakož i přesunů a rozmístění vojsk mimo boj. Zpracovávají se v konkrétních podmínkách během poznávací činnosti velitele. Do značné míry jsou limitovány uměním i úrovní připravenosti, bojovou (operační) a vojenskou zkušeností velitelského sboru a též stavem technické stránky velení. Jejich obsah a forma není stálá, ale dialekticky se mění se změnami charakteru velení vojskům.

Úloha a význam dokumentů jsou dány jejich širokým použitím při zabezpečení důležitých opatření velení vojskům. Jsou v některých případech jediným prostředkem, který zabezpečuje rychlou přípravu a názorné vyjádření všech úkolů pro plánování bojové nebo operační činnosti. V řadě případů mohou být nejvhodnějším způsobem doručení bojových (operačních) úkolů podřízeným nebo využity k hlášení změn situace a přijatých opatření nadřízenému štábu. Bojové dokumenty také zabezpečují přípravu různých druhů informačních materiálů pro další funkcionáře

daného velitelství. Bez nich není možné zveřejňovat a rozšiřovat zkušenosti z bojové a operační činnosti a tím konkrétně zdokonalovat metody velení vojskům.

Na druhé straně nemůžeme úlohu bojových i operačních dokumentů přeceňovat. Při jejich tvůrčím zpracování musíme brát zřetel na skutečnost, že nemohou nahradit metody přímého osobního řízení podřízených vojsk. Zkušenosti potvrzují, že žádný dokument nemůže plnohodnotně nahradit živé slovo velitele při osobním styku nebo rozhovoru po technických pojítkách s podřízenými. Proto při předávání úkolů vhodně volíme osobní styk s využitím technických pojítek.

Každý bojový (operační) dokument vyžaduje včasné zpracování. Dokument, byť i pečlivě a úplně zpracován, který nebyl včas doručen, je bezcenný. Pro včasné zpracování bude nezbytné účelně využívat mechanizačních prostředků a racionálních způsobů zpracování dokumentů.

Bojové a operační dokumenty se **podle obsahu a určení** dělí na dokumenty pro velení vojskům, výkazové, informační a pomocné. Podle **způsobu zpracování** pak na písemné, grafické a ostatní.

Dokumenty pro velení vojskům jsou určeny ke zpracování rozhodnutí velitele, plánování boje (operace) a stanovení bojových úkolů. Patří k nim:

- rozhodnutí velitele,
- operační směrnice (bojový rozkaz),
- nařízení pro zplánování prvního jaderného úderu,
- operační část plánu útočné operace na mapě 500 000 (200 000) s textovou částí plánu,
- bojová činnost vojsk frontu (armády) na hloubky BÚ na mapě 200 000 (100 000),
- plán překrytí státní hranice na mapě 200 000 (100 000),
- plán zaujetí operační sestavy vojsk frontu (armády) na mapě 200 000 (100 000),
- plán prvního jaderného úderu (plán účasti v prvním jaderném úderu frontu),
- plán bojového použití raketového vojska a dělostřelectva,
- plán bojové činnosti letectva frontu (u armády plán použití vojskového letectva),
- plán protivzdušné obrany,
- plán účasti vojsk frontu v protivzdušné operaci,
- plán účasti vojsk ve vzdušné operaci,
- plán součinnosti (u armády plánová tabulka součinnosti),

- plán použití vzdušných výsadek,
- plán stranickopolitické práce,
- plán organizace velení vojskům,
- plán spojení,
- plány jednotlivých druhů operačního (bojového) zabezpečení vojsk,
- plán technického zabezpečení,
- plán týlového zabezpečení,
- plán kontrol, popř. i další operační (bojové) dokumenty.

Operační směrnice (bojový rozkaz) spolu s rozhodnutím velitele a operační částí plánu útočné operace představují hlavní — základní dokumenty organizace operační (bojové) činnosti a velení vojskům. Úkoly podřízeným se předávají — svazům operačními směrnici, svazkům bojovými rozkazy a dále také bojovými nařízeními. Plány pro jednotlivé druhy zabezpečení bojové činnosti vojsk a další plánovací dokumenty taktéž tvoří základ bojových a operačních dokumentů pro velení vojskům. Plán operace představuje vlastně podrobněji rozpracované rozhodnutí velitele na mapě, s legendou, s nezbytnými propočty a zdůvodněními.

Plán útočné operace frontu (armády) — operační část zpracovává štáb frontu (armády), náčelníci druhů vojsk a služeb, štáb frontového (vojskového) letectva, a to na mapě 500 000 (200 000) s legendou nebo písemnou přílohou k mapě.

Výkazové a informační dokumenty jsou určeny pro zpracování hlášení nadřízenému štábu o průběhu plnění stanovených úkolů, o nově vytvořené situaci, o nově přijatých rozhodnutích a pro informaci podřízených a spolupůsobících štábů. Patří k nim:

- bojová hlášení,
- souhrnná hlášení (operační, zpravodajská, spojovací apod.),
- hlášení z jednotlivých druhů operačního (bojového) zabezpečení vojsk,
- výkazy,
- válečné deníky,
- výkazové mapy,
- schémata, grafikony, nomogramy apod.

Pomocné dokumenty se zpracovávají jako výchozí, pracovní v podobě tabulek, podkladů k rozhodnutí velitele, k plánování boje nebo operace a ke zpracování informačních zpráv velitele a dalších náčelníků nebo zástupců v průběhu řízení bojové (operační) činnosti vojsk. Patří k nim:

- výsledky taktických a operačních propočtů,
- přehled bojového (operačního) složení vojsk,

- informace o počtu a lhůtách přísunu jaderných zbraní a klasické munice,
- různé tabulky a schémata,
- ostatní souhrnné přehledy, které jsou potřebné pro práci velitele a štábu.

Pro tvorbu bojových a operačních dokumentů jsou rozhodující pokyny náčelníka štábu (náčelníka operační skupiny —

náčelníka operačního oddělení), které vydává především příslušníkům vševojskového štábu. Pokyny vydává v souladu s pokyny velitele, nařízení nadřízeného štábu a charakteru vytvářené situace. Obsahují formu i lhůty zpracování bojové (operační) dokumentace. Reálně vychází z kalendářního plánu prací nebo z časového rozpočtu.

Požadavky na tvorbu bojových a operačních dokumentů

Vycházejí z požadavků na velení vojskům a z možností technických prostředků velení. Mezi hlavní požadavky řadíme stručnost, srozumitelnost, přesnost zpracování, vysokou kulturu a názornost, obsah i formu dokumentu, která má odpovídat možnostem jejich dokumentování, rozmnožování a doručování.

Pro splnění těchto požadavků je třeba zlepšit styl a metody práce orgánů velení, zdokonalit jejich organizační strukturu, zmenšit množství a objem dokumentace, ale zkvalitnit obsah té, kterou musíme zpracovat. Může tomu napomoci vědecký, odborně kvalifikovaný přístup ke zpracování „Metodiky práce velitele a štábu v poli“. Navíc také pečlivě zpracované dílčí metodiky jednotlivých druhů bojových (operačních) dokumentů.

Splnění požadavků na dokumenty vyžaduje, abychom vytvořili podmínky pro široké uplatnění technických prostředků při tvorbě těchto dokumentů. Využití technických prostředků k tvorbě dokumentů můžeme rozdělit do pěti skupin.

Do první skupiny patří prostředky sběru informací. Pomáhají štábům shromažďovat údaje o situaci, o nepříteli, o stavu vlastních vojsk, o místech úderů atd.

Prostředky pro příjem a předávání informací patří do druhé skupiny. Umožňují vyměňovat textové a grafické dokumenty mezi jednotlivými štáby i uvnitř nich, předávat signály, výstrahy, automaticky zapisovat ústní pokyny, signály a telefonní hovory.

Ve třetí skupině jsou přístroje k písemnému a grafickému zobrazení informací, které umožňují názorně a dynamicky předkládat velitelům základní informace o situaci a doplňovat tak poměrně statické údaje zakreslené na mapě.

Kopírovací a rozmnožovací technika je ve čtvrté skupině prostředků, které zrychlují procesy vypracování a rozmnožení různých písemných a grafických dokumentů.

Výpočetní prostředky zahrnuje pátá skupina. Jde o velitelská pravítka, nomogramy, tabulky, diagramy, harmonogramy,

počítací klávesové stroje různého určení, děrošifrovací počítačové stroje pro zpracování velkého množství informací a řešení logických operací a nakonec o samočinné počítače, určené jak pro řízení bojové techniky, tak i pro řešení informačně logických a výpočetních úkolů v procesu velení vojskům.

Racionální využití technických prostředků ve značné míře vyrovnává rozpory mezi požadavky na velení a jeho možnostmi. Ale ještě perspektivnější cesta zvýšení operativnosti a kvality práce orgánů velení je vytvoření a využití komplexních automatizovaných systémů.

K zabezpečení jednotného chápání stručnosti a názornosti dokumentů je nutné při jejich zpracování dodržovat **stanovená pravidla**. Tím vytváříme předpoklad, aby dokumenty byly obsahově úplné a umožňovaly rychlou orientaci podřízených při přípravě rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že mnohde jsou tato pravidla v praxi ještě opomíjena, uvádíme pravidla a zásady zpracování bojových i operačních dokumentů, kterým by štáby měly věnovat větší pozornost:

- čas v dokumentech uvádíme středoevropský (na jiný upozorníme poznámkou v legendě),

- při výčtu sídlišť a terénních předmětů k určení prostorů (pásem) činnosti (rozmístění, soustředění) vojsk začínáme nahoře a pokračujeme ve směru hodinových ručiček, přičemž prostory určujeme nejméně třemi, pásma čtyřmi a čáry dvěma body,

- rozhraní uvádíme nejprve vpravo a pak vlevo body z vlastního týlu k nepříteli (jeden z bodů musíme určit na předním okraji) do celé hloubky bojového úkolu v útoku a v obraně na maximální dosah ničivých prostředků vševojskového svazu,

- názvy sídlišť a terénních předmětů píšeme velkými písmeny (přesně podle mapy), neskládáme je, malá sídliště orientujeme k větším městům, břehy kanálů, jezer, okraje lesů, sídlišť, svahy výšin a hor označujeme podle světových

stran a břehy řek ve směru toku jako pravý a levý,

— směr útoku uvádíme několika body do celé hloubky bojového (operačního) úkolu (nebo postupně po úkolech), směr hlavního úderu do hloubky bližšího úkolu a s výčtem bodů začínáme od čáry dotyku (přechodu ke zteči, čáry zasazení do sražení),

— osy přesunu určujeme několika body (hlavní orientační) od východiště po rozchodiště (popř. čáru zasazení),

— počet svazů nebo svazků uvádíme v číselném označení slovy, např. „tři msd“, „druhý sled“ apod.; ve výkazech a tabulkách uvádíme číslicí za pojmenováním — „msd-3“, „kanónů 100 mm — 15“,

— skutečnou situaci vojsk kreslíme plnou čarou, plánovanou, připravenou, záložní a klamné objekty a prostory přerušovanou čarou, další situace odlišujeme podčárkováním, čerchované, tečkované, popř. podbarvením různými barvami,

— každý dokument musíme správně evidovat (označit),

— na dokumenty odeslané nadřízenému štábu nebo vojskům uvádíme — sérii, adresáta (kromě směrnic a rozkazů) a záznam o době odeslání a přijetí dokumentu.

Uplatňování pravidel zpracování dokumentů má v práci velitelů a štábů velký význam. Jejich realizace aktivně působí na proces vědeckého předvídání velitelů a vytváří základní podmínky pro uplatňování metod, principů a metodických postupů předvídání při přípravě i upřesňování rozhodnutí před a v průběhu boje a operace.

V současných podmínkách vzrostl i význam **vědeckého předvídání** velitelů ve všech procesech přípravy rozhodnutí. Dů-

ležitým prvkem tohoto předvídání je modelování. Je to metoda vytvoření a zkoumání analogu objektu (procesu, jevu), který nás zajímá. Ve všech armádách již proběhla řada cvičení, ve kterých byla obsažena metoda modelování boje i operace na mapách, v bojových a operačních dokumentech, maketách apod.

Podle způsobu vytváření modelů hovoříme o modelování fyzikálním, myšlenkovém nebo kombinovaném. Příkladem myšlenkového modelu, který má k dokumentům nejbližší, jsou rozehry operací nebo boje na mapách. Jako příklad kombinovaných modelů můžeme uvést velitelsko-štábní cvičení s orgány a stanovišti velení, s využitím prostředků mechanizace a spojení a s rozehráním bojové nebo operační činnosti na mapách, kdy se materiálně modeluje práce orgánů velení a myšlenkové činnosti vojsk, která se zobrazuje graficky a v dokumentech.

V současném období, ve kterém se prosazuje metoda souběžného plánování a potřeba vědeckého předvídání, nabývá na významu použití formalizovaných bojových i operačních dokumentů. Jsou připraveny předem na tiskopisech, které se skládají z částí konstantních (předtíštěných) a proměnných (doplňovaných) informací. V předtíštěné části tiskopisu jsou předem uvedeny ty formulace, které má dokument z hlediska praktického i teoretického obsahovat. Proměnná část tiskopisu se doplňuje v průběhu zpracování dokumentu (jde o doplnění předtíštěných výrazů). Zkušenosti ukazují, že používání formalizovaných dokumentů významně přispívá ke zkrácení časových norem na jejich zpracování a také k prosazení teoreticky propracovaných závěrů ze vševojskového boje a operace do vlastní praxe.

Opatření ke zkvalitnění tvorby bojových a operačních dokumentů

Vzhledem k tomu, že obsah a rozsah dokumentace roste úměrně se stupněm velení, můžeme podle výsledků vědecké práce a praxe vojsk učinit některé závěry:

Na taktickém stupni (útvary, svazky):

1. Rozhodnutí velitele zpracovávat zpravidla na pracovní mapě velitele a náčelníka štábu. Souběžně zabezpečit zakreslení rozhodnutí velitele pro potřebu ostatních míst velení. Obdobně vést i plány bojového použití druhů vojsk a plány zabezpečení. Ke zpracování písemných dokumentů plně využívat strojů (psací stroj s dálnou páskou, výpočetní a organizační automat) a formalizovaných dokumentů.

2. K předávání bojových dokumentů využít všech možností a jejich kombinací. Přitom stále více prosazovat různé formy osobního styku, využívat styčných důstojníků podřízených vojsk k zákresu a zápisu úkolů pro své velitele a daleko šířejí využívat prostředků mechanizace a automatizace velení.

3. Přesně stanovit vztahy a vzájemné vazby s ostatními místy velení, způsob a obsah výměny informací, zpracování a předávání duplikátů zásadních dokumentů, spoluúčast při rozhodujících pracích apod.

4. Pevně stanovit celkovou koncepci, základní organizační strukturu a metodu práce velitele a štábu v poli.

Na operačním stupni velení:

1. Při určování rozsahu a náplně dokumentace vycházet především z její účel-
nosti, času nutného k jejímu zpracování
a času vyčleněného pro danou činnost.

2. Stanovit jednotný obsah dokumentů
a jako základ určit obsah a počty hlav-
ních operačních a bojových dokumentů a
oprostit je od zbytečných údajů.

3. Na základě obsahu těchto dokumentů
vytvořit nejvýhodnější formu jejich zpra-
cování s přihlédnutím k možnostem vy-
užití prostředků mechanizace a automati-
zace velení a pak stanovit obsah a formu
příspěvků druhů vojsk a služeb do základ-
ních operačních a bojových dokumentů.

4. Řešit obsah a formu dokumentů štá-
bů, zvážit jejich množství, účelnost, vy-
užití a formu. Přitom brát v úvahu, že
písemné zpracování a především rozmno-
žení dokumentů je podstatně rychlejší,
snadnější a v současných podmínkách
přenosových cest i přesnější.

5. Učinit další krok ke zjednodušení po-
pisu grafických dokumentů použitím sou-
boru symbolů a připravených šablon, a to
i na operačním stupni velení v rámci Spo-
jených ozbrojených sil v ruštině. Přehod-
notit názory na formu a kvalitu zákresů
grafických dokumentů a také obsah podle

zásady „do mapy zakreslovat pouze ty
údaje, které jsou nezbytné pro plnění
funkčních povinností odpovědného funk-
cionáře“.

6. Uvést do souladu měřítko používa-
ných map na jednotlivých stupních velení
a mezi různými pracovními místy stej-
ného stupně velení s tím, aby překreslo-
vání map z jednoho měřítko do druhého
mohlo být automatizováno.

7. V písemných dokumentech používat
výhradně stručných, jednoznačných for-
mulací a oprostit je od zbytečných slov-
ních obrátů a redundancí informací. K je-
jich rychlému zpracování používat psacích
strojů s děrnou páskou a výpočetních au-
tomatů.

8. Na základě podrobného rozboru úče-
lu a určení bojových nařízení a rozkazů
podřízeným stanovit obsah a pořadí je-
dnotlivých bodů a dosáhnout obsahového
zjednodušení a pořizování jednoduchých
výpisů pro podřízené stupně velení.

9. Po formalizaci dokumentace přistou-
pit k její unifikaci. Vysokého účinku
těchto prací dosáhneme zejména tehdy,
bude-li již formalizace řešena nejen v ná-
rodním jazyce, ale i v ruštině, bude-li
zabezpečena spolupráce v rámci Spojeného
velení.

K VYBAVENÍ ASV PRO DIALOGOVÝ ZPŮSOB PRÁCE

Současná etapa rozvoje ozbrojených sil a vojenské vědy je charakterizována zvýšenými požadavky na velení, jehož všestranné zabezpečení patří k nejsložitějším a nejobtížnějším úkolům. Značně vzrůstá úloha vševojenských štábů, které při plánování operací potřebují v krátké době zabezpečit sběr a zpracování značného objemu informací, porovnávat jednotlivé varianty činnosti a předvídat vývoj situace.

Činnost lidí v procesu velení můžeme rozdělit na logicko-analytickou, která je hlavním druhem činnosti, a informačně kalkulační, která zabezpečuje činnost hlavní. Avšak podle objemu a pracnosti činnosti informačně kalkulační zaujímá v průměru do 80–90 % pracovního zatížení orgánů velení. Proto chceme umožnit pracovníkům štábů řešit většinu této vyčerpávající a zpravidla rutinní činnosti pomocí efektivních technických prostředků a uvolnit jejich tvůrčí potenciál pro činnost hlavní. Úspěšně řešit tento problém mohou jen integrované automatizované systémy velení (ASV).

Základní požadavky na takové systémy můžeme definovat tak, že musí příslušnému orgánu velení poskytovat všechny potřebné informace, zpracovat určitý počet variant řešení jako podklad pro rozhodnutí a umožnit kontrolu realizace přijatého řešení.

K tomu musí ASV obsahovat technické prostředky, které můžeme podle jejich před-

určení a funkcí členit do těchto skupin:

- prostředky sběru údajů o situaci,
- spojovací prostředky, koncová a přenosová zařízení pro automatické utajování přenášených informací,
- prostředky pro zpracování informací, včetně řešení výpočtů a úloh matematického modelování,
- zařízení názorného zobrazení údajů o situaci,
- pomocná zařízení pro rozmnožování a úpravu bojových dokumentů.

Obecné trendy v budování moderních ASV směřují k postupně výstavbě mobilních integrovaných automatizovaných systémů (které se mohou od určitého stupně letecky přepravovat). Jejich základem jsou řady kompatibilních výkonných minipočítačů (resp. mikropočítačů) na bázi unifikovaných modulů, vysoce spolehlivých a odolných v polních podmínkách. Hlavní úsilí automatizace se zaměřuje na oblasti řízení palby pozemního dělostřelectva, protivzdušné obrany, činnosti letectva, zabezpečení průzkumu, materiální zabezpečení a doplňování osobami.

V článku se budu zabývat pouze dílčí oblastí široké problematiky: prostředkem pro zpracování dat — samočinným počítačem, resp. výpočetním systémem, jeho technickým a programovým zabezpečením. Tento splňuje základní požadavky aplikací v ASV, tj. možnost zpracování dat a výdej informací v dialogovém režimu a v reálném čase.

Přístup uživatele k počítači z hlediska potřeb ASV

Zkušenosti z využívání malého převozného počítače jako hlavního technického prostředku ASV mohou dokumentovat dvěma hlavními kladnými faktory, které nasazení minipočítače na VS svazku přináší. Jsou to:

1. Značná přizpůsobitelnost konkrétním potřebám řídicí činnosti.

2. Přiblížení výpočetní techniky bezprostřednímu uživateli, tj. takové, které kromě všeobecně známých požadavků na výpočetní techniku v automatizovaných systémech (dostupnost, možnost přiblížení výpočetní kapacity pomocí terminálů koncovému uživateli a jejich simultánní provoz, dálkový a dialogový vstup v lokálním a dálkovém režimu, řešení úloh v reálném čase, dostatečná kapacita pamětového podsystému, flexibilita, možnost připojení grafického prostředku atd.) uživatel klade na první místo.

Jeden z obecných trendů v aplikacích výpočetní techniky, který zabezpečuje některé požadavky a potřeby uživatelů, směřuje k distribuovaným systémům, vybudovaným na bázi minipočítačů, resp. mikropočítačů.

Z řešení potřeb vševojskového ASV vyplynul jednoznačný závěr, že požadavky kladené na technické zabezpečení ASV v prostředí VS svazů může splnit pouze terminálová, resp. počítačová síť. Počítačovou síť rozumíme vzájemné propojení nejméně tří dislokačně vzdálených počítačů prostřednictvím přenosových cest a odpovídajících technických prostředků.

Z aplikačního hlediska chápeme tuto síť jako využití a vzájemnou spolupráci počítačů, jejichž propojení umožňuje zpracování a vzájemnou výměnu dat, informací i programů v reálném čase v souladu s potřebami uživatele pomocí speciálního programového vybavení, které zabezpečuje funkci počítačové sítě. Tato vzájemná výměna dat a informací může probíhat ON-LINE (mezi uživatelem a počítačem, dvěma uživateli terminálů, popř. mezi počítači) nebo OFF-LINE (např. na vnější paměťová média). Jednotlivé počítače zapojené do počítačové sítě mají (např. v rámci jednoho místa velení) vlastní, tzv. místní terminálovou síť.

Dostup vzdálených uživatelů ke společným datům (nebo informacím jako výsledku zpracování dat) s možností jejich aktualizace či k řešení operačně taktických, resp. jiných úloh, obecně dostup ke kapacitě výpočetního systému, může být uzavřen na místní terminálové síti (MTS), popř. rozšířen na část (např. na celé VS, na směr VS-TVS, VSP-VSA) nebo na celou

počítačovou síť. V tomto přístupu vidím novou kvalitu oproti dosavadnímu dávkovému zpracování na monoprogramových počítačích. Toto tvrzení mohu vyvodit z dosavadního složitého vývoje interakce mezi uživatelem a počítačem, který mohu charakterizovat takto:

V počátečním období užití počítače řídil od ovládacího pultu nebo psacího stroje pouze jeden uživatel. Neefektivnost realizace úloh, daná zejména jednoduchostí a nedokonalostí základního programového vybavení i možnostmi technické části počítače, postupně vedla ke vzniku koncepce zpracování dávek, k zavedení složitých zprostředkujících postupů a nástrojů a tím k podstatnému omezení interakce mezi uživatelem a počítačem.

Koncepce dávkového zpracování sleduje především zlepšení využití kapacity počítače, nikoli zlepšení služby uživateli. Totiž doba od okamžiku připravenosti úlohy do obdržení výsledků, která závisí zejména na vzdálenosti uživatele od počítače i režimu práce výpočetního střediska, může vyhovovat pouze pro některé typy úloh, nikoliv však pro úlohy podporující operativní rozhodování v reálném čase.

S možností sdílení času a zpracování dávek na dálku se sice rozšířil počet současně řešených úloh, stále však zůstává relativně dlouhá doba mezi vznikem informační potřeby uživatele v náhodné době a jejím uspokojením.

Konstrukce speciálních uživatelských periferenčních zařízení (terminálů) umožnila interaktivní způsob práce, který při růstu výkonnosti i funkční specializaci počítačů (zejména minipočítačů) spolu s organizací virtuální paměti a možností napojení vzdálených terminálů vedl k simultánnímu použití prostředků počítače v terminálové síti a dalším kvalitativním vývojem pak ke vzniku počítačové sítě. Za podmínek výkonného programového a technického vybavení není již přímý přístup uživatele k výpočetnímu systému tak neefektivní z hlediska jeho využití. Jde o kvalitativně novou úroveň nezpřístupněného přístupu s důrazem na oboustrannou výměnu dat (informací), která probíhá v reálném čase. Tím je též dána řešitelnost úloh s charakterem operativního řízení, podporovaná především dialogovým vstupem dat, on-line aktualizací báze dat a výběru dat z ní, výběrem variant výsledků řešení, změnami existujících řešení při tzv. tvořivém dialogu apod.

Z naznačeného vývoje vyplývají tyto závěry:

1. Aplikační možnosti výpočetní techniky jsou limitovány nejen její technickou úrovní, ale zejména možnostmi a dokonalostí základního a aplikačního programového vybavení. Tento závěr podporuje i skutečnost, že náklady na vývoj programového vybavení jsou dnes několikanásobně vyšší než náklady na vývoj technické části výpočetního systému.

2. Z hlediska dostupu dochází k postupnému návratu k bezprostřednímu styku uživatele s výpočetním systémem ovšem na podstatně jiné, vyšší kvalitativní úrovni — odstraňují se složité zprostředkující postupy.

3. Dialogový způsob práce (dialogové systémy) je jako perspektivní pro automatizované systémy velení.

K dialogovému způsobu práce

Dialogovým systémem rozumíme takový druh interaktivního systému, v němž výsledek jedné transakce (uspořádané dvojice zpráv typu dotaz — odpověď) ovlivňuje zadání další transakce. Sleduje dosažení předem stanoveného cíle. Kvalitativně jiným druhem interaktivního systému je konverzační systém, v němž po sobě jdoucí transakce jsou na sobě nezávislé, nebo jejich závislost je předem pevně dána. Jeho chování následuje předem stanovený cíl.

Interakci jako vzájemný vztah mezi uživatelem a výpočetním systémem můžeme charakterizovat podle těchto hledisek:

- věcný obsah interakce, tj. které informace jsou předmětem výměnného informačního procesu,

- kdo je uživatelem interakce, zda je ve styku s výpočetním systémem osobně nebo zprostředkovaně přes jinou osobu,

- technická podmíněnost interakce, založená na příslušném výpočetním systému,

- úroveň interakce — je ovlivněna koncovým uživatelským zařízením a použitými médii pro vstup (výstup),

- forma a jazyk jako výrazové prostředky interakce,

- kdo určuje aktivitu v průběhu interakce — zda počítač (program) při počítačově orientované interakci nebo uživatel při tzv. příkazově orientované interakci,

- úroveň uspořádání datové základny ve vztahu k interakci — zda na bázi relativně neprovázaných souborů, nebo na integrované databázi řízené prostřednictvím systému řízení báze dat,

- personální a organizační uspořádání interakce.

Pro dialogový způsob práce je charakteristické využití počítačově řízené interakce, závislé na povaze zpracované úlohy a způsobu práce uživatele, a vzájemná podmíněnost navazujících transakcí. Struktura dialogu je v podstatě stromem variant, z nichž je vybírána potřebná přístupová cesta. Dialogový způsob práce umožňuje zapojit do interakce i neškoleného koncového uživatele. Jde tedy o systém,

jehož cílovým chováním je bezporuchová vzájemná výměna dat (informací) mezi jeho dvěma složkami (uživatelem a počítačem).

Dialogový způsob práce můžeme v závislosti na jeho místu v technologii zpracování dat rozdělit:

Dialogový vstup dat — pro jejich automatizované zpracování bez závislosti na způsobu a místě jejich vzniku. Výsledkem je nová množina dat v paměťovém podstavě počítače, nebo aktualizace jdoucích položek.

Výběrový dialog (režim dotaz — odpověď) zabezpečuje ve vhodné formě výdej předem v pamětech (zpravidla vnějších) uložených informací (typickým příkladem je výběr z banky dat).

Tvořivý dialog vytváří v průběhu interakce, zpravidla na základě spolupůsobení dat v paměti již uložených a dat vstupujících, kvalitativně novou informaci.

Při nasazování interaktivních systémů do uživatelské sféry musíme stanovit, kde při komunikaci operátora s výpočetním systémem končí činnost operátora a kde začíná činnost výpočetního systému. Známe-li typ operátora, pro kterého komunikaci připravujeme, můžeme pak určit vlastnosti programových prostředků, které tento styk zprostředkují. Způsob výměny informací mezi operátorem a výpočetním systémem je tedy určen vlastnostmi rozhraní styku, které by se mělo co nejvíce přizpůsobit vlastnostem okolí, tzn. co nejvíce vycházet vstříc komunikujícímu člověku. Takové rozhraní pak nebude operátora zatěžovat a umožní mu plně se soustředit na duševní práci.

Obecné požadavky na vlastnosti ideálního rozhraní jsou:

- respektovat vlastnosti lidského myšlení a přizpůsobit se rychlosti psychické reakce lidského organismu,

- vstupní kód rozhraní má být identický nebo blízký způsobům komunikace lidí,

- způsob komunikace má respektovat požadavky kladené na operátory profesionální i příležitostné (více či méně vy-

školení); požadujeme tedy přizpůsobení srozumitelnosti a jednoznačnosti zpráv počítače možnostem a potřebám operátora, stejně tak množství a posloupnost předávaných informací,

- psychologicky přijatelná doba odezvy,
- odolnosti vůči chybám operátora a pomoc při jejich nápravě,
- ošetření bezvýchodných situací,
- zajistit dostupnost kapacity výpočetního systému tak, aby uživatel nebyl vázán místem instalace počítače,
- zajistit vysoký stupeň spolehlivosti všech prvků rozhraní.

V dialogovém způsobu práce je výpočetní systém určujícím činitelem interakce. Její průběh řídí pomocí vhodné volené dotazů, příkazů a alternativ tak, aby uživatel dosáhl stanoveného cíle (zodpovězení dotazu, vložení dat, uskutečnění výpočtu atd.).

Systémy založené na počítačem řízeném dialogu jsou předurčeny pro práci s příležitostnými operátory, neboť minimalizují potřebu předchozího zaškolení pro práci se systémem.

Tato technika dialogu je založena na tom, že systém předkládá zobrazený formulář, jehož kolony operátor vyplňuje. Jednotlivé řádky (kolony) formuláře jsou obvykle označeny popisem údaje, který máme do nich vepsat. Může být předepsán i formát vstupních položek — pomlčkami nebo hvězdičkami, které operátor přepisuje skutečnými daty apod.

Metoda je výhodná pro vstup většího množství strukturovaných dat do zpracování prostřednictvím příležitostného operátora. Nejlepší výsledky však očekáváme od operátorů vyškolených, kteří po určité praxi nejsou nuceni studovat obsah obrazovky a mohou pracovat relativně rychle.

Prakticky jako jediná je tato technika vhodná i pro profesionální operátory při dialogovém vstupu dat, kdy podkladem

je formulář uspořádaný stejně jako obrazovka.

Výběr variant (výběr z jídelníčku) spočívá v tom, že počítač předkládá zároveň s dotazem úplný přehled možných variant odpovědí, na jejichž výběru závisí další průběh interakce. Průběh dialogu je vždy jednoznačně určen volbou jedné z nabízených variant. Dobře navržený dialogový systém tohoto druhu může využívat libovolné kategorie operátorů (příležitostných i naprostých laiků).

V tomto nejjednodušším případě terminál pouze instruuje operátora k vykonání určité akce, např. k zapsání jedné položky, vstupu většího množství dat nebo k vykonání určité operace mimo terminál.

Koncepce dialogu se srovnání s **dávkovou koncepcí zpracování dat** poskytuje nové aplikace tím, že umožňuje přímou nezprostředkovanou interakci člověk-počítač v reálném čase. Počítačově řízený dialog slouží ke zrychlení vstupu dat, ke snížení požadavku na nutné znalosti posloupnosti vstupujících dat operátorem, k předcházení vzniku chyb pomocí vedení operátora a komentářů na obrazovce, ke zrychlení kontroly chyb a k jejich rychlým opravám.

Další skupina aplikačních možností je podporována dialogovým výběrem dat z datové báze, kde dialog slouží pro zvýšení uživatelského komfortu. Prostřednictvím počítačově řízeného dialogu můžeme řídit proces zadávání požadavků na data, které máme vybírat z báze dat.

Velký aplikační potenciál nabízí též tvořivý dialog, např. při modelování situací a vyhodnocování nových řešení nebo změn v existujících řešeních.

Ve všech uvedených aplikačních možnostech je rozhodující využití dialogu jako nové formy interakce člověk-počítač, jako prostředku dovedení počítačového potenciálu přímo k uživateli.

Závěry z ověřování dialogového způsobu práce

Pro ověření možností a výhod dialogového způsobu práce jsme zkonstruovali vzorek terminálového pracoviště s alfanumerickým displejem SM 7202, připojeným k monoprogramovému minipočítači ADT 4300 pomocí řídicí jednotky přenosu dat TC 104. Z metod dialogu jsme zvolili metodu, kterou můžeme přirovnat k metodě výběru jídelníčku. Tato metoda je mj. velmi vhodná pro použití světelného pera, které by významně zrychlilo a usnadnilo operátorovi obsluhu programů.

Problémovou oblast jsme stanovili tak, abychom využili možnosti, které poskytl je komplex operačně taktických úloh ALEX

a databázový systém ADT řešený pro stupeň front, a současně ověřili závěry plynoucí z teoretických úvah o možných směrech vývoje dialogového způsobu práce. Pozornost jsme soustředili na jádro informačního systému — banku dat, za předpokladu vysoké četnosti dialogových operací nad datovými bázemi: výběr (čtení) údajů a jejich aktualizace. Operace aktualizace se přitom skládá z výběru údajů a jeho posouzení, zda údaj ponechat nebo aktualizovat.

Protože aktualizace skutečných počtů je složitá, přístup k ní se bude zřejmě s rozvojem celého systému měnit. V počáteč-

Tabulka 1

Druh požadované informace	Počet transakcí	Doba výběru v s
Podřízenost	2	4
Počty celého svazku	4	8
1 položka v rámci svazku	4	4
Výpis názvů jednotek nepřítele a jejich kategorie	1	6

Tabulka 2

Druh požadované informace	Počet transakcí	Doba výpočtu aktualizace v s
Změna podřízení svazku	3	8
Změna podřízení svazu (A)	3	48
Aktualizace 1 položky v rámci svazku	5	1
Aktualizace 1 třídy položek	6	1
v rámci svazku podle skutečných počtů		
– podle tabulkových počtů		4
Aktualizace celého svazku		
– podle skutečných počtů	5	1
– podle tabulkových počtů		5
Přidání svazku	9	5
Výmaz svazku	2	5

Poznámky:

Celková doba úkonů je rovna součtu doby výběru (aktualizace) + doby potřebné pro daný počet transakcí (závislá na rychlosti psaní).

Doba výběru (aktualizace) se může u minimálně a maximálně naplněné báze dat lišit.

ních fázích provozování informačního systému bude nutné pravomoc aktualizace omezit např. na dvě pracoviště, která odpovídají za počty nepřítele a vlastních vojsk a která jsou obeznámena se způsobem plnění báze dat. Samotný způsob nevyžaduje zvláštní znalosti, je však nutné znát význam jednotlivých položek, uložených v bázi dat. V dalším vývoji bude trend procesů směřovat k aktualizacím častějším a bude provádněpodobně docházet ke zvyšování počtu pracovišť, odkud bude možné skutečné počty aktualizovat.

Podle tabulky skutečných počtů můžeme vytvářet počty predikční. Na nich můžeme modelovat situace podle potřeb pracovišť druhů vojsk a služeb pomocí aktualizací, prohlížení a kalkulačních programů.

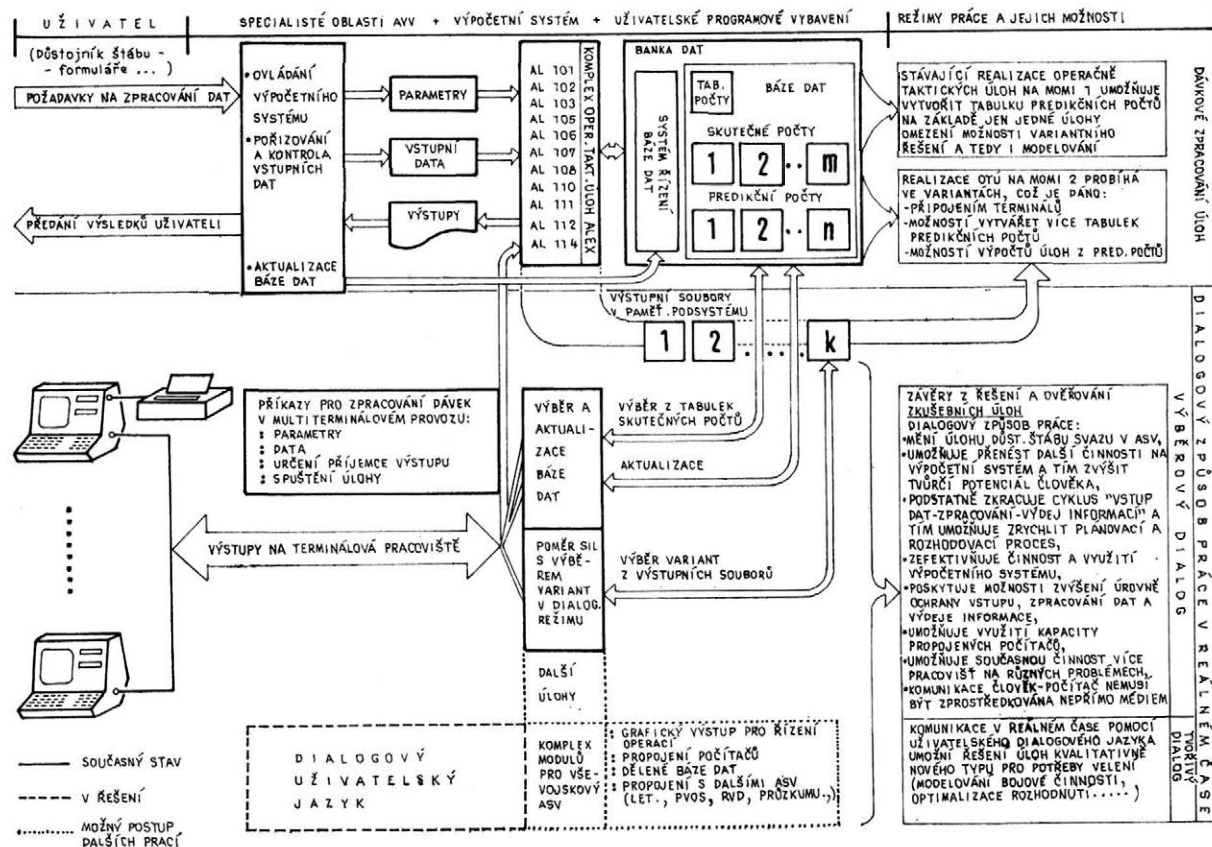
Pro ověření dialogových operací nad bázi dat jsme vytvořili prohlížeč program, který umožňuje pomocí tří a čtyř transakcí na terminálu získat úplné údaje o počtech a podřízenosti svazu a dále počty osob a bojové techniky u svazů a svazků.

Pomocí aktualizací programu můžeme třemi až pěti transakcemi zavést změny v sestavě (podřízenosti) a aktualizovat počty osob a bojové techniky, popř. doplnit další svazky a útvary. Časové nároky na výběr a aktualizaci údajů z konkrétní báze dat — viz **tabulku 1 a 2**.

Jde-li o modelování, nemáme na mysli řešení jen složitých situací. Do této oblasti patří i variantní řešení jednoduchých úloh.

K ověření dialogu z oblasti často používané kalkulační úlohy s variantním řešením jsme použili úlohu „Výpočet a výdej kvalitativního poměru sil“. Pro urychlení prací, splnění uživatelských požadavků na ověření úlohy a k využití možností, které terminál poskytuje, byla úloha použita jako výpočetní modul a modifikována pro ukládání výsledků řešení všech variant do paměťového podsystému (10 variantních řešení).

Tímto opatřením se nejen zvýšila suma informací, kterou můžeme oproti používanému dávkovému způsobu zpracování poměru sil získat, ale zejména došlo k pod-

statnému zkrácení doby potřebné pro získání výsledků jedné varianty řešení. Je to umožněno tím, že uživatel si může přímo z pracoviště terminálu zadávat podle okamžité potřeby vstupní data pro výpočet jednotlivých variant poměru sil. Výpočet probíhá na vzdáleném počítači okamžitě po ukončení vstupů. Výsledné tabulky se ukládají na vnější diskovou paměť (nezabírají místo v operační paměti) a uživatel si je může postupně vyvolávat na obrazovku terminálu. Po zhodnocení výsledků může podle potřeby žádat další varianty. Zajímavé vstupní údaje může dát vytisknout na tiskárnu připojenou k terminálu (hard-copy).

Časový zisk oproti klasickému dávkovému způsobu je značný. Výpočet deseti variant včetně zadání vstupních dat z klávesnice terminálu trvá do 5 minut. Podstatný efekt však vidím v odstranění zbytečných zprostředkujících postupů, v možnosti uchování výsledků variantních řešení jako jistých modelujících podkladů pro rozhodnutí velitele a v neposlední řadě v možnosti okamžitého reagování na změny situace.

Vývoj uživatelského programového vybavení mobilních počítačů jako součástí ASV svazu viz **obrázek**, který zároveň naznačuje možný směr dalšího vývoje v souladu se soudobými požadavky a potřebami.

Vidíme, že aktuálním úkolem oblasti automatizace velení vojskům (AVV) je přechod od dávkového způsobu zpracování úloh k interaktivní, dialogové práci z více terminálů v blízké budoucnosti. Zároveň je třeba zabezpečit, aby ověřená data pro periodické i neperiodické zpracování úloh či aktualizaci bází dat, atp. přicházela do systému z míst svého vzniku a tím se vyhnout složitým organizačním vazbám i chybám, ke kterým při dosavadním způsobu přípravy a vstupu dat dochází.

To však vyžaduje mít adekvátní výpočetní systém, který umožní práci dialogového režimu paralelně z více i dislokačně vzdálených pracovišť. Dále je třeba zabezpečit instalaci příslušných koncových zařízení — terminálů, schopných zaznamenat, zkontrolovat, pro vlastní potřebu operativního rozhodování zpracovat a pak na kompatibilním médiu (pružný disk) pro off-line zpracování zaznamenat, nebo k vyššímu on-line zpracování odeslat ověřená, popř. podle potřeby předzpracovaná prvotní data. Pro dokumentační účely může sloužit mozaiková tiskárna připojená k terminálu jako „hard-copy“.

Vycházíme-li důsledně z myšlenky rozložené inteligence v síti, požadavků na

zálohování a uvážíme-li, že spolu s terminálovou, resp. počítačovou sítí AVV jsou budovány sítě dalších podsystémů, dojdeme k závěru — všechny sítě musí bezpodmínečně končit u uživatele jediným zařízením. Avšak požadavky na toto zařízení jsou již z prvního pohledu tak vysoké, že je v budoucnu může splnit jen inteligentní terminál.

Orientaci na inteligentní terminál (kromě možnosti přenesení výpočetní kapacity z uzlového počítače) podporuje i možnost koncentrovat kolem terminálu další periferní zařízení s možností měnit typy těchto zařízení se současnou změnou pouze interfaceové desky. Tento stav by měl být cílovým řešením a je třeba k němu etapovitě dospět.

Je logické, že rozšíření aplikačních možností při využití dialogu klade vyšší nároky na technické a programové vybavení. Zatímco technický systém pro dávkové zpracování může být jednodušší, požadavky na programové zabezpečení elektronických obvodů splňuje operační systém, jehož speciální rutiny umožňují plné vytížení počítače i automatizovanou evidenci provozu, nároky na dialogové zpracování dat v terminálové či počítačové síti jsou kvalitativně vyšší.

Technický systém musí být na úrovni 3,5té generace s výkonným procesorem, musí obsahovat paměti s přímým přístupem, terminály a spolehlivé přenosové cesty, programové vybavení musí umožňovat komunikaci terminálů a součástí programového vybavení musí být aplikační programy pro řízení dialogu. Výpočetní systém musí být předimenzován tak, aby byl schopen uspokojit libovolnou kombinaci dotazů, protože nemůže předvídat výskyt požadavků. Musí být tedy „požadavkově orientovaný“ a musí zajistit požadovanou dobu odezvy, která musí být z řady důvodů optimální.

Pro uživatelskou oblast musí být vypracována filozofie provozu a princip dostupu k výpočetní kapacitě, k dislokačně vzdáleným informacím, zajištěna bezpečnost zpracovávaných, uchovávaných a přenášených dat.

Přechod na dialogový způsob práce klade zvýšené nároky nejen v oblasti technické části, ale i na řešitele uživatelských úloh. Půjde o nové metody a postupy při řešení koncepčního a metodického zabezpečení výstavby ASV. Zejména půjde o zjednodušení obsluhy systému tak, aby ji zvládl po krátkém zaskolení každý operátor a mohl se soustředit na duševní práci.

(Pokračování v příštím čísle)

KE KOMPLEXNÍMU PALEBNÉMU NIČENÍ NEPŘÍTELE V ÚTOKU

Hlavním způsobem ničení nepřítele v podmínkách boje, vedeného bez použití jaderných zbraní, je komplexní palebné ničení, jehož se zúčastňují všechny palebné prostředky pozemních vojsk klasickou a speciální municí. Uskutečňuje se podle jednotného zámyslu a plánu vševojskového velitele.

Cílem komplexního palebného ničení, v operaci jako celku i při plnění jednotlivých důležitých operačních úkolů, je způsobit takové ztráty prostředkům jaderného napadení, palebným prostředkům a uskupení nepřítele, aby ztratilo způsobilost k organizování odporu, aby se v potřebné míře změnil poměr sil ve prospěch vlastních vojsk a tím se vytvořily příznivé podmínky pro splnění stanovených úkolů.

Na komplexním palebném ničení se podílí:

- raketové vojsko s použitím raket s klasickou náplní,
- dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení i předurčené pro přímou střelbu,
- stíhací bombardovací letectvo a bojové vrtulníky s použitím pum, řízených i neřízených raket a dalších palubních zbraní,
- palebné prostředky tankového i motostřeleckého vojska, event. dalších vojsk (ženijního, chemického atd.).

Takto vytvořené uskupení sil a prostředků ničení se spolehlivě přikrývá vojskem protivzdušné obrany, stíhacím letectvem a prostředky radioelektronického boje.

Ve vědecké práci i během různých druhů cvičení v tomto výcvikovém roce byly otázky komplexního palebného ničení dále rozpracovávány a byla získána celá řada teoretických i praktických poznatků, k nimž se chci v tomto článku vyjádřit.

Komplexní palebné ničení (jak na počátku operace, tak v jejím průběhu k jednotlivým důležitým operačním úkolům) se plánuje centralizovaně na stup-

ni front či armáda, neboť jen velitelé na těchto stupních velení mají k dispozici prostředky, jejichž podíl na komplexním palebném ničení je bezpodmínečně nutný.

Vzhledem k tomu, že každý důležitý operační úkol se řeší za jiné situace a jiných podmínkách, které vyplývají z různorodosti bojové činnosti vojsk při jeho plnění, je třeba pro každý operační úkol na základě kalkulací a propočtů volit specifický způsob komplexního palebného ničení. Tento může být odchýlen od způsobu, plánovaného na začátku operace. Není tedy účelné řešit před začátkem operace komplexní palebné ničení při plnění jednotlivých operačních úkolů do přílišných podrobností a naopak při bezprostřední organizaci komplexního palebného ničení k plnění toho kterého operačního úkolu se úzkostlivě držet dříve naplánovaného. Je třeba vycházet z konkrétní situace.

Komplexní palebné ničení, jak se zvláště potvrdilo při bojových ostrých střelbách, musí mít svůj přesný řád, časově i prostorově přesně vymezený sled plnění úkolů jednotlivými příbranými prostředky ničení tak, aby zabezpečoval těsnou a trvalou spolupráci jak s útočícími vojsky, tak mezi jednotlivými prostředky ničení. Proto je třeba v přípravném období klást zvláštní důraz na detailní řešení otázek součinnosti na plastickém stole (či mapě). Musí proběhnout důsledně všechny velitelské činnosti, a to na konkrétních stanovištích, odkud se bude komplexní palebné ničení řídit.

K jednotlivým obdobím komplexního palebného ničení v útočné operaci:

Při **palebném přikrytí přibližování a rozvinování vojsk** je třeba prvořadě řešit dva rozhodující úkoly:

— ničit ty nepřátelské objekty, které ohrožují vyvádění vlastních vojsk z výchozích prostorů na čáru rozvinování do praporních proudů,

— vytvořit nezbytné podmínky pro činnost vlastního letectva.

Při plnění úkolů tohoto období je třeba vycházet z toho, aby byl použit např. u dělostřelectva takový počet oddílů (ale jen takový, ne větší ani menší), který zabezpečuje ničení daných cílů v nejkratším čase, s požadovanou hustotou palby, při rovnoměrném čerpání vydělené munice a pokud je to možné při zachování předchozího režimu palby. Tento moment vyžaduje od velitelů mít potřebné zkušenosti při určování nutného počtu sil a prostředků.

Závažným je i problém, zda plnit úkoly tohoto období jen v tom případě, když nepřítel zjistil přibližování našich vojsk a zahájil palbu, jak se uvádí v některých materiálech. Např. nepřátelskou baterii je třeba ničit vždy po jejím zjištění, neboť jinak se vystavujeme nebezpečí, že buď ona zahájí palbu a bude ničit naše vojska, nebo (při vysoké mobilnosti baterií nepřítel) změní své postavení a budeme nuceni ji znovu zjišťovat.

Diskutovanou otázkou bývá také použití tříštvotrhavých raket vzhledem k jejich poměrně velké potřebě k vyřazení jednotlivých cílů (cca 8—12) a přitom nutnosti udržovat nejméně 50 % odpalovacích zařízení s naloženou jadernou municí, připravených k účasti v prvním jaderném úderu frontu. U taktických raket můžeme řešit tuto otázku skupinovým úderem poloviny odpalovacích zařízení oddílů, které mají na daný cíl dostřel a tím dosáhnout požadované hustoty. U operačně taktických raket je třeba vést skupinový úder frontu se stejnou metodikou jako u taktických raket, anebo volit pro operačně taktické rakety takový cíl, který umožňuje při použití jedné brigády dosáhnout požadované hustoty při opakovaném odpálení. Údery tříštvotrhavými raketami je výhodné vzhledem k využití momentu překvapení zařazovat na zahájení tohoto období.

Rozhodující pro použití tříštivotrhavých raket je odpovědné zhodnocení situace, které musí dát jednoznačnou odpověď na otázku, zda nehrozí přechod na použití jaderných zbraní. Nedůsledné řešení této otázky může mít nedozírné důsledky.

V období **palebné přípravy útoku** je hlavním cílem zničit nebo umlčet nově zjištěné prostředky jaderného napadení, dělostřelectva a protitankové prostředky (a tím vybojovat či udržet palebnou převahu nad nepřítelem), spolehlivě vyřadit jeho tanky, živou sílu a palebné prostředky v opěrných bodech a konečně vyřadit prostředky protivzdušné obrany, místa velení, prostředky radioelektronického boje a další objekty k tomu účelu vytvořeným uskupením raketového vojska, dělostřelectva, letectva a jiných prostředků ničení. Z propočtů je zřejmé, že 65—70 % z uvedených úkolů plní raketové vojsko a dělostřelectvo, 30—35 % letectvo a další prostředky.

Při plnění úkolů palebné přípravy mohou však nastat situace, které je třeba předvídat a předem plánovitě řešit. O jaké momenty jde?

Nepřízeň počasí či jiné nepředvídané okolnosti neumožní letectvu buď vůbec, či jen z části, splnit stanovené úkoly, a tím zůstávají nepokryty některé důležité cíle. Takováto situace vyžaduje dovedně využít volné kapacity samostatné dělostřelecké skupiny i ostatních oddílů např. v době palebného přepadu brigádních záloh, kdy nebude podle zkušeností z celkového počtu 45—50 oddílů v úseku průlomu armády využita palebně asi polovina a v mezích dostřelu jimi palbou pokryt cíle, určené pro letectvo. Tuto situaci můžeme již předem pro dané oddíly předvídat formou záložních cílů. Obdobně můžeme řešit i případy, jestliže se objeví v průběhu palebné přípravy nově zjištěné objekty, na které je nutné palebně působit.

V období palebné přípravy měli bychom dodržet zásadu, že dělostřelectvo stílející ze zakrytých palebných postavení má mít stále konkrétní úkoly tak, aby všechny oddíly, mimo pohotovostních, byly využity k ničení nepřítele. To samozřejmě klade podstatně vyšší nároky zvláště na průzkum cílů a vyvolá určité problémy v plánované spotřebě střeliva. Obě otázky můžeme ovšem řešit, a to u průzkumu zvýšením jeho intenzity a u střeliva např. vytvořením zálohy na stupni armády apod.

Složitou součinností otázkou je společné působení dělostřelectva, stíhacího bombardovacího letectva a bojových vrtulníků v období palebné přípravy. Obvykle se tato otázka řeší tak, že činnost letectva jako celku se plánuje v údobí, kdy probíhá ničení cílů přímou střelbou.

Poznátky z vědecké práce i posledních cvičení ukazují, že jsou možná i výhodnější řešení. Tak např. v údobí, kdy dělostřelectvo vede přepad brigádních záloh, působí bojové vrtulníky na cíle na předním okraji. Nebo obráceně v době, kdy dělostřelectvo vede přepad praporů prvního sledu, působí stíhací bombardovací letectvo na cíle v hloubce.

V prvním případě působí tedy bojové vrtulníky pod dráhami střel dělostřelectva, stílejícího ze zakrytých palebných postavení na cíle v hloubce. Tato možnost je reálná při dostatečné bezpečnosti vrtulníků. Při nedávném cvičení byla tato skutečnost prakticky ověřena. Prokázala se opodstatněnost tohoto požadavku, samozřejmě při kvalitně připravených osádkách vrtulníků a dobře vycvičených dělostřeleckých jednotkách.

K tomu, aby stíhací bombardovací letectvo a bojové vrtulníky mohly plnit své úkoly, je nutné stanovit průletová pásma. Pro stíhací bombardovací letectvo bude široké kolem 25 km. Pak při přeletu palebných postavení, vzhledem

k jeho dostatečné šířce, není nutné přijímat žádná zvláštní opatření, např. k zastavení palby.

Jiný je problém při přeletu bojových vrtulníků. Tento můžeme řešit dvěma způsoby. Vrtulníky nalétnou na palebnou čáru z boku pod dráhami střel. To je ovšem většinou nevýhodné vzhledem k tomu, že se přitom nevyvarují rokádního pohybu podél fronty a tím i zvýšeného nebezpečí sestřelení prostředky protivzdušné obrany nepřítele. Podstatně výhodnější je, že se stanou v úseku každé divize jedno průletové pásmo v šířce do 800 m. Pak je nutný podrobný dohovor o tom, zda musí na krátkou dobu (1—2 min.) zastavit oddíly v daném pásmu palby, nebo mohou vzhledem ke konfiguraci terénu, rozmístění palebných postavení a směru střelby pokračovat i při přeletu v palbě. Obvykle můžeme průlet řešit (jak ukázaly zkušenosti) bez zastavení palby.

K palebné přípravě útoku chci uvést ještě další zobecnění.

I při dokonale zplánované činnosti vojsk může nastat případ, že dojde z jakéhokoli důvodu ke zpoždění plánovaného postupu vyváděných vševojskových jednotek. V takovém případě je třeba:

- dojde-li ke zpoždění postupu v období palebného přikrytí, přibližování a rozvinování vojsk, pokračovat v plnění jeho úkolů a palebnou přípravu zahájit až v době vyvedení jednotek na čáru rozvinování do praporečních proudů,

- dojde-li ke zpoždění po zahájení palebné přípravy k útoku, tuto uskutečnit v plánovaném rozsahu a časově vyrovnání zpoždění zabezpečit prodloužením palby na první čáru palebné podpory, ať je metoda palebné podpory jakákoliv.

Obdobný postup je nutné volit i v tom případě, když útočící vojska vyjdou na čáru přechodu ke zteči v různém čase. Zde je pak zvlášť výrazná nutnost úzké osobní součinnosti vševojskových a dělostřeleckých velitelů, kteří palebnou podporu v daném úseku řídí.

Palebná podpora útoku se (jak známo) při klasickém způsobu komplexního palebného ničení (např. při průlomu připravené obrany nepřítele) uskutečňuje do hloubky brigád prvního sledu. V tomto případě můžeme hovořit o tom, že se v podstatě skládá ze tří období.

První údobí tvoří ničení a umlčování nepřítele do hloubky praporů prvního sledu. Zde bude obvykle použita v celé hloubce průlomu, zvětšená do stran o 1—2 km, jedna z metod palebné podpory jako je pohyblivé palebné pásmo, palebný val či postupné soustředování palby (v obou případech jednoduché až trojitě) při současném vedení soustředěných paleb na důležité cíle v hloubce.

Druhé údobí tvoří ničení a umlčování cílů v mezeře mezi prapory prvního a druhého sledu. Plánování tohoto údobí se mnohdy svým způsobem podceňuje. Právě zde mohou vlastní útočící vojska utrpět značné ztráty např. palbou jednotek, které byly vyvedeny na výhodné čáry při ústupu z prvních postavení, či sem byly přeskupeny z pasívních směrů anebo činností druhých sledů, které v tomto prostoru vedou protizteče. Proto je třeba důsledně plánovat soustředěné (někdy i hromadné) palby, event. přehradné či pohyblivé přehradné palby.

Třetí údobí pak tvoří ničení a umlčování nepřátelských praporů druhého sledu. Můžeme použít jednu z dříve uvedených metod, ale obvykle ne již v celé šířce pásma průlomu, ale jen v té části, kde je odpor nepřítele nejsilnější. V druhé části (méně obsazené či bráněné) použijeme jinou, na síly a prostředky méně náročnou metodu.

Dělostřelectvo, střilející ze zakrytých palebných postavení, které se podílí na palebné podpoře uvedenými způsoby, se podle účelu dělí na tři skupiny:

- na oddíly, které se podílejí na realizaci zvolené metody palebné podpory,
- na oddíly, které jsou přiděleny jednotlivým prvosledovým praporům a bezprostředně podporují jejich boj podle požadavků velitelů praporů, obvykle na prapor jeden oddíl,
- na oddíly, obvykle ze samostatné či armádní dělostřelecké skupiny, které jsou v pohotovosti pro boj s nepřátelským dělostřelectvem (nově zjištěné či obživlé baterie).

Letectvo v období palebné podpory vyřazuje postupně objekty nepřítele před útočícími vojsky bojovými vrtulníky, které působí z boku či pod dráhami střel, a stíhacím bombardovacím letectvem ve stanovených prostorech v určenou dobu či na vyžádání.

I v tomto období sehrává význačnou úlohu přímá střelba jak prostředky tankových a motostřeleckých jednotek, tak prostředky dělostřelectva.

Popsaný způsob palebné podpory útoku nebude samozřejmě takto uskutečňován při plnění všech operačních úkolů. V závislosti na charakteru obrany a stupni zjištění nepřítele, na způsobu a tempu útoku, na množství dělostřelectva a střeliva budou v některých případech realizována třeba jen dvě první období. To svědčí o širokých možnostech tvůrčího přístupu k řešení otázek palebné podpory i ostatních období komplexního palebného ničení, samozřejmě při respektování základních principů a zásad vydaných MNO.

Palebný doprovod útočících vojsk v hloubce chápeme opět jako organizované komplexní palebné ničení, uskutečňované dříve uvedenými prostředky ničení v těsné součinnosti s útočícími vojsky. Začíná v okamžiku ukončení palebné podpory útoku a probíhá do celé hloubky divizi stanovených bojových úkolů. Tedy i toto období má svůj pevný řád, který mnohdy při plánování nedoceňujeme.

Toto období se obvykle rozpadá na jednotlivé plněné úkoly, jakými mohou být odražení protizteče, zasazení druhého sledu, překonávání obranných postavění atd.

Palebný doprovod útočících vojsk v hloubce se uskutečňuje vedením palebných úderů vyčleněnými prostředky ničení na vojska druhého sledu nepřítele, jeho zálohy a na jiné důležité cíle.

Stíhací bombardovací letectvo uskutečňuje údery na nově zjištěné prostředky jaderného napadení, dělostřelectvo a zálohy nepřítele, bojové vrtulníky pokračují v ničení tanků, bojových vozidel pěchoty, obrněných transportérů a protitankových prostředků.

V této souvislosti se zmíním ještě o jedné otázce. Obsah úkolů v palebném doprovodu útočících vojsk v hloubce nemůžeme zaměňovat za komplexní palebné ničení nepřítele při plnění dalších důležitých operačních úkolů, jako je zasazení druhého sledu armády či operační manévrující skupiny, překonání mezilehlého pásma (postavení) obrany, násilný přechod vodní překážky apod. Při plnění těchto operačních úkolů je třeba pro ně organizovat samostatné komplexní palebné ničení v několika obdobích i při respektování některých specifík tak, jak jsem ukázal dříve.

Závěrem chci upozornit, že jsem se zaměřil na rozbor některých specifických, ale důležitých momentů, ke kterým jsme došli dalším postupným rozpracováváním otázek komplexního palebného ničení, či které můžeme zobecnit na základě rozboru praktických zkušeností, získaných při cvičeních.

DĚLOSTŘELECKÝ PRŮZKUM V BOJOVÉ ČINNOSTI OMS

Raketové vojsko a dělostřelectvo je důležitou součástí OMS a svou bojovou činností se významně podílí na splnění jejich úkolů. Dělostřelecký průzkum podstatně ovlivňuje efektivnost úderů a palby RVD, proto jeho řízení věnujeme značnou pozornost. To platí zejména v bojové činnosti OMS, neboť zde se použití sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu vyznačuje určitými zvláštnostmi a obtížemi.

Požadavky na dělostřelecký průzkum vyplývají z potřeb RVD v OMS a ze specifiku jeho bojové činnosti. Nejdůležitější z nich můžeme vymezit takto:

Podílet se na zjišťování objektů pro operačně taktické rakety. Obecně platí, že tyto objekty zjišťují síly a prostředky operačního průzkumu, neboť dělostřelecký průzkum nemá potřebný dosah. Vzhledem k charakteru bojové činnosti OMS však mohou síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu proniknout do blízkosti objektů vhodných pro úder raket a tedy mohou je zjistit a s vysokou přesností určit.

Ve větší míře se podílet na zjišťování objektů pro taktické rakety. Ze stejného důvodu (z nesouladu dostřelu taktických raket a dosahu dělostřeleckého průzkumu) je zjišťování objektů pro úder raket záležitostí taktického průzkumu (včetně dělostřeleckého). V OMS jsou však průzkumné jednotky dělostřelectva zařazovány do předem určených odřadů, předvojů, bočních a zadních odřadů, přepadových odřadů apod., což vytváří předpoklady pro daleko častější

zjišťování těchto objektů, než tomu je v obvyklých způsobech vedení boje.

Zjišťovat cíle pro palbu dělostřelectva nejen před sestavou OMS, ale i na jejích bocích a zádi. Palebná obrana OMS na bocích i v jejím týlu je nezbytná. Vyplývá ze snahy nepřítele zastavit a zničit postupující OMS. Jednou z výhodných forem splnění tohoto úkolu je právě úder do boku a týlu OMS. S tím počítáme při rozmísťování dělostřelectva a v důsledku toho i při organizaci dělostřeleckého průzkumu.

Při určování polohy a rozměrů objektů používat těch nejpřesnějších metod.

V maximální možné míře zabezpečovat pozorování a opravování účinné střelby.

Častěji spolupracovat s dělostřelectvem při zastřelení cílů, a to s využitím těch nejrychlejších a nejpřesnějších způsobů.

Poslední tři požadavky vyplývají z omezených zásob střeliva vezeného OMS a ze značných obtíží při jejich doplňování. To vyžaduje používat neefektivnějších způsobů plnění palebných úkolů. Účinnost palby značně ovlivňuje přesnost určení prvků pro účinnou střelbu. Nejpřesnějším způsobem je zastřelení přímo na cíl, které používáme vždy, když ztráta momentu překvapení neovlivní rozhodujícím způsobem splnění palebného úkolu. U těch druhů cílů, které naprosto jednoznačně vyžadují zahájení palby s překvapením (např. obrněné samohybné baterie), je třeba zabezpečovat co nejpřesnější určení polohy a rozměrů cíle, neboť velikost pravděpo-

dobné chyby určení souřadnic cíle je nepřímá úměrná účinku palby. Vždy je výhodné pozorovat a opravovat účinnou střelbou, neboť takto zabezpečíme splnění palebného úkolu s minimální spotřebou střeliva.

Spolehlivě zabezpečovat přechod od centralizace k decentralizaci palby, a naopak. Dělostřelectvo OMS plní úkoly převážně soustředěnými palbami dělostřeleckých skupin a oddílů. Současně však musí být schopné v krátkých časových lhůtách přecházet ke hromadným palbám všeho nebo většiny dělostřelectva OMS. K tomu musí dělostřelecký průzkum vytvářet předpoklady.

Plnit všechny požadavky i v prostorech s nízkou hustotou geodetických bodů a s využitím různých i méně přesných topografických podkladů. Předpokládán rychlý postup OMS neumožňuje zhusťovat nebo rozvíjet speciální geodetické sítě v prostorech rozmístění RVD a zpravidla ani geodetické připojení v prostorech, kde dostatečná hustota geodetického podkladu existuje. Základním druhem topograficko-geodetického připojení bude topografické připojení s využitím současného nebo kořistního mapového díla. V některých, předem plánovaných prostorech můžeme využívat svislých leteckých snímků.

Rychle se rozvíjet z poohodových do bojových sestav a plnit úkoly průzkumu z krátkých zastávek a samostatně. Rychlý postup OMS a velmi široký, praktický

kruhový, záběr průzkumu neumožní organizovat systém pozemního průzkumu jako obvykle. Pásma a sektory průzkumu se většinou nebudou překrývat a zpravidla ani dotýkat. Většinou se nebudou překrývat ani pásma (sektory) různých druhů průzkumných prostředků. To vyžaduje značnou samostatnost velitelů průzkumných jednotek, delimitaci řízení průzkumu až na nejnižší dělostřelecké velitele, častou změnu stanovišť k zabezpečení průzkumu v širokých pásmech průzkumu a zpravidla i vytvoření improvizovaných průzkumných družstev k pokrytí mezer, boků, skrytých prostorů atd.

Uvedené požadavky charakterizují zvláštnosti bojové činnosti sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu v OMS. Základní požadavky stanovené příslušnými předpisy však zůstávají nedotčeny. Včasnost, hodnověrnost, pravdivost, úplnost a přesnost jsou charakteristiky průzkumných zpráv a údajů, od kterých nemůžeme v žádném případě ustupovat.

Když zvážíme všechny uvedené požadavky, zjistíme, že v řadě případů jsou protichůdné. Např. požadavek maximální přesnosti je v rozporu s požadavkem plnit úkoly průzkumu i při méně přesných způsobech topograficko-geodetického připojení. Podobných rozporných požadavků můžeme najít víc. Cesty jejich řešení leží jednak v oblasti využívání nejmmodernější průzkumné techniky, jednak v organizaci práce a konečně ve schopnosti velitelů najít nejvýhodnější kompromis.

Možnosti dělostřeleckého průzkumu OMS

Základ úspěchů dělostřeleckého průzkumu tkví v období příprav svazu (svazku) k nastávající bojové činnosti jako OMS frontu (vševojskové armády). Podstata je v promyšleném posílení RVD OMS silami a prostředky dělostřeleckého průzkumu, v jejich dovedném rozdělení a uskupení a v důsledném využívání všech ostatních druhů průzkumu, respektive ve vytvoření podmínek pro jejich využívání.

Jaké jsou možnosti jednotlivých druhů průzkumu ve vztahu k bojové činnosti OMS?

Dělostřelecký průzkum pozorováním je základním, nejpočetnějším a v důsledku toho i neproduktivnějším způsobem průzkumu. Jeho zvláštností v bojové činnosti OMS je manévrovat, samostatnost jednotlivých průzkumných družstev a čet (společný styk se sousedy), častý průzkum přímo ze sestav motostřeleckých a tankových jednotek, za pohybu nebo z krát-

kých zastávek a zpravidla v širokých pásmech průzkumu, vytváření dělostřeleckých průzkumných hlídek a jejich samostatný průzkum v sestavě nepřítelů. To všechno na jedné straně zvyšuje výkon i dosah průzkumu pozorováním, na druhé straně však působí záporně proto, že:

— často dojde k velkým vzdálenostem průzkumných a palebných jednotek, což spolu s neustálým pohybem způsobí potíže ve spojení,

— relativně vysoká frekvence změny stanovišť neumožní důkladnou topografickou i taktickou orientaci, využití přesných (náročných na čas) druhů a způsobů topograficko-geodetického připojení a používání metody protínání při určování polohy objektů,

— značné rozptýlení průzkumných jednotek na velkém prostoru způsobuje potíže v jejich řízení a vyžaduje vysokou samostatnost jejich velitelů,

— bude obtížný sběr a vyhodnocování průzkumových údajů, zejména zvyšování jejich hodnověrnosti a přesnosti.

Záporné činitele budeme omezovat zejména

— využíváním moderních průzkumných prostředků, vybavených přístroji pro rychlé a přesné topograficko-geodetické připojení (včetně orientace), pro průzkum a určování polohy objektů ve dne i v noci,

— určováním polohy cílů hlavně polární metodou, s měřením směrníků objektů od směrů určených gyrokopickou nebo astronomickou orientací, a dále k cílům laserovými nebo stereoskopickými dálkoměry, popř. radiolokátory,

— využíváním dělostřeleckých pohyblivých pozorovatelů na obrněných transportérech pro družstva, která působí v bojových sestavách (proudech) motostřeleckých a tankových jednotek,

— pečlivou organizací systému průzkumu pozorování,

— organizací pevného, autonomního spojení dělostřeleckého průzkumu,

— odpovídající úpravou řádu rozboru zpráv.

Nejvýhodnějším průzkumným prostředkem, schopným plnit uvedené úkoly, je dělostřelecká pohyblivá pozorovatelná (DPP) typu PRP-3 (VAL), která je vybavena topografickým připojovačem, gyrokopem pro nezávislé určení směrníku osy vozidla, pozorovacími přístroji s denním i nočním použitím, laserovým dálkoměrem a radiolokátorem pro průzkum pozemních cílů. To spolu s obrněnou ochranou osádky a značnou průchodivostí podvozku předurčuje tento typ DPP pro OMS. Vzhledem k tomu, že počet DPP (ať již typu PRP-3 nebo OT 65) nebude postačovat potřebě, musíme využívat i průzkumných družstev na automobilech, popř. i improvizovaných družstev. K vytvoření improvizovaného průzkumného družstva stačí vycvičený průzkumník nebo dělostřelecký velitel, pozorovací přístroj, mapa, základní pomůcky, rádiová stanice a dopravní prostředek. Víme, že takové družstvo nedosáhne výkonu DPP, je však dobrým kompromisním řešením na podružných směrech, bocích, v mezerách a skrytých prostorech.

Radiolokační průzkum má v OMS velmi široké použití. Radiolokátory pro průzkum pohyblivých cílů (typu SNAR) jsou charakterizovány vysokou průchodivostí, obrněnou ochranou přístrojů i osádky, rychlým použitím, samostatností topograficko-geodetického připojení, vysokou přesností výsledků průzkumu, možností použití ve

dne (má pozorovací přístroje) i v noci a za snížené viditelnosti a dalekým dosahem (SNAR-10). Jsou tedy všestranně použitelné a OMS jimi musíme posílit i na úkor prvosledových svazků.

Radiolokátory pro průzkum střílejšího dělostřelectva (typ ARSOM) využívají ke zjištění cíle stejného efektu jako zvukoměrná jednotka — výstřelu. Srovnáme je proto navzájem: radiolokátor má mnohem jednodušší a tím i rychlejší přípravu k bojovému použití, rychlejší vyhodnocení výsledků, vyšší přesnost a snadnější změnu sektoru průzkumu. Na druhé straně však velmi obtížně zachycuje děla střílejší plochou dráhou střely, má několikanásobně menší dosah a relativně úzký průzkumný sektor. Výhody však vynucují jejich zařazování do dělostřelectva OMS, zpravidla do dělostřeleckých skupin určených pro boj s dělostřelectvem nepřítel.

Zvukoměrný průzkum má proti radiolokátoru typu ARSOM značné nevýhody, které zcela neodstraňuje ani nová zvukoměrná souprava. Nevýhodou je i početnost a neobrněnost vozidel jednotky. Jeho zařazení do OMS musíme proto pečlivě zvážovat. Záleží na jejím úkolu. Bude-li OMS určena pro rychlé obsazení a následné udržení určitého prostoru, budou pro bojové použití zvukoměrné jednotky příznivé podmínky. V opakem případě bude výhodnější nahrazovat zvukoměrný průzkum jinými prostředky.

Dělostřelecký vzdušný průzkum v současné době představují dva průzkumné prostředky různých kvalit. Prvním jsou dělostřelecké průzkumné vrtulníky, organizované ve vrtulníkovém roji dělostřeleckého průzkumu armádní spojovací letky. Každý vrtulník je vybaven speciálním pozorovacím přístrojem, fotoaparátem pro panoramatické vzdušné fotografování a je obsazen pilotem a dělostřeleckým leteckým pozorovatelem — profesionálem — příslušníkem roje. To zaručuje maximální výkon tohoto průzkumného prostředku.

Druhým prostředkem obdobné kvality je vrtulník vojskového letectva, přidělený rozhodnutím vševojskového velitele dělostřelectvu. V tomto případě je vrtulník jen prostředkem trakce, je bez jakéhokoli vybavení průzkumnými přístroji. Obsazuje se vycvičeným důstojníkem, příslušníkem dělostřelectva, který má jen základní prostředky pro průzkum (dalekohled a mapu). V důsledku toho má nižší výkon než dělostřelecký průzkumný vrtulník jak co do dálky průzkumu, tak i co do přesnosti zjišťovaných hodnot.

V obou případech je vzdušný průzkum z vrtulníku charakterizován velkou dálkou

průzkumu (je omezena hlavně viditelností, méně již terénem), rychlým manévrem, rychlým určením polohy, rozměrů a dalších charakteristik objektů, možností spolupracovat při zastřelení cílů, pozorování a opravování účinné střelby. Jeho nedostatky jsou ve značné omezenosti průzkumu v obdobích špatné viditelnosti, v relativně málo přesném určování polohy cílů (výsledky zpravidla neumožní vedení palby bez zastřelení), ve značné závislosti výsledků průzkumu na subjektivních vlastnostech pozorovatele a v nezbytnosti pozemního zabezpečovacího sledu.

Přes uvedené nedostatky je dělostřelecký vzdušný průzkum základním druhem průzkumu v hloubce za čarou dohlednosti z pozemních pozorovatelů. Jeho úloha v dělostřeleckém průzkumu OMS je nezapustitelná. Může totiž zjišťovat i ty objekty, které se neprojevují výstřelem, může rychle přenášet úsilí průzkumu na různé směry a s využitím mezer a neobsazených prostorů v sestavě nepříteli pronikat do značné vzdálenosti od OMS (20 km i více).

Dělostřelecký průzkum může splnit své úkoly pouze v úzké součinnosti se **zpravodajskými orgány**. Tato zásada nabývá v OMS zvláštního významu proto, že pomáhá řešit rozpor požadavků na dělostřelecký průzkum a omezenosti jeho dosahu.

Předpokladem rychlého a účelného využití výsledků práce sil a prostředků průzkumu zpravodajských orgánů je dobře zorganizovaná a nepřetržitá součinnost. Dělostřelecký průzkum přebírá od zpravodajských orgánů obecné hodnocení situace a zámyslu nepříteli, ale hlavně vyhodnocené údaje o zjištěných objektech. Naopak zpravodajským orgánům hlásí vyhodnocené údaje o jím zjištěných objektech a v některých případech i obecné zprávy o situaci nepříteli (to bude mimochodem v bojové činnosti OMS častější než obvykle). Součinnost probíhá obvykle na stupních NPZ dělostřelecké skupiny — zpravodajský náčelník vševojskového pluku, NPZ štábu RVD divize — určený důstojník zpravodajského oddělení divize a NPZ štábu RVD armády — důstojník informační skupiny ZO armády.

Vojсковý průzkum získává průzkumové údaje i pro palbu dělostřelectva a úderu taktických raket. Ke zvýšení přesnosti těchto údajů i k jejich rychlému předání RVD je výhodné, aby do části orgánů vojskového průzkumu byla zařazena průzkumná družstva s dělostřeleckou pohyblivou pozorovatelnou (DPP). DPP do jejich sestav včleníme již v období přípravy OMS k bojové činnosti.

Hloubkový průzkum, speciální průzkum a vzdušný průzkum využívá RVD cestou zpravodajských orgánů k získání průzkumových údajů pro úderu operačně taktických raket. V OMS, vzhledem k jejímu rychlému postupu, můžeme však tyto údaje využít i pro úderu taktických raket a v některých případech i pro palbu dělostřelectva. To se týká samozřejmě jen údajů o těch objektech, které mají malou frekvenci změny prostoru a leží na směru postupu OMS.

Rádiový a radiotechnický průzkum neposkytuje údaje pro palbu dělostřelectva, ani pro úderu raket. To je způsobeno nízkou přesností jeho výsledků.

Vzdušný průzkum je pro bojovou činnost RVD v OMS nepostradatelný. Většinu zpráv a údajů získá RVD cestou zpravodajských orgánů. Přes to existují případy, kdy RVD získává výsledky přímo od letectva. Především RVD je na odposlechu průzkumových zpráv v rádiové síti letectva. Tohoto způsobu je třeba v OMS plně využívat, neboť se jím podstatně zkrátí cesta od zjištění objektu do jeho palebného pokrytí. Kromě toho má NRVD divize a armády možnost vyžádat vzlety průzkumného letounu. Tyto vzlety využívá výhradně k upřesnění údajů o již zjištěných objektech, k prověření existence údajů v daném prostoru těsně před úderem, popř. ke zjištění výsledku úderu. Výsledky získáváme odposlechem zpráv z paluby letounu.

Konečně může průzkumné letectvo usku-tečnit ve prospěch RVD OMS svislé vzdušné fotografování vybraných prostorů na směru předpokládaného postupu OMS. Budou to především budované úseky obrany nepříteli, přechody přes velké vodní toky, prostory, kde bude OMS plnit hlavní úkoly a podobně. Letecké snímky, které byly zhotoveny se značným časovým předstihem před jejich využitím, nebudou mít sice vysokou průzkumnou hodnotu, ale budou vynikajícím podkladem pro dělostřelecký pozemní a zejména vzdušný průzkum a pro topograficko-geodetické připojení.

Kritickým zhodnocením uvedených možností průzkumu dospějeme k závěru, že ekonomickým využitím všech sil a prostředků můžeme bojovou činnost RVD v OMS zabezpečit potřebnými průzkumovými údaji. Dokonce pro některé druhy průzkumu vytváří způsob vedení bojové činnosti OMS výhodné podmínky. Je však zřejmé, že v celkovém pohledu je řízení dělostřeleckého průzkumu v OMS složitější než v obvyklých způsobech vede-

ní boje. Proto je k zabezpečení úspěchu třeba splnit tyto požadavky:

- posílit RVD potřebnými silami a prostředky dělostřeleckého průzkumu,
- dovedně rozmistit tyto síly a prostředky a spojit je v jednotný systém dělostřeleckého průzkumu,

- organizovat autonomní systém spojení dělostřeleckého průzkumu v OMS,
- připravit systém sběru a vyhodnocování průzkumných údajů,
- pečlivě připravit a nepřetržitě udržovat pevnou součinost orgánů dělostřeleckého průzkumu a zpravodajských orgánů.

Zásady organizace dělostřeleckého průzkumu v OMS

Dosud jsem se zmínil o požadavcích na dělostřelecký průzkum a o možnostech jejich naplnění. Posudme nyní možnosti praktické realizace, tedy tvorby systému dělostřeleckého průzkumu.

Operační manévrující skupiny armády (jedna msd) může být posílena raketometným plukem, pak má tedy 10 dělostřeleckých a raketometných oddílů. Její organické a přidělené síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu — viz **tabulku 1**.

Průzkum pozorováním: Vzhledem k tomu, že průzkumná družstva praporečného dělostřelectva a protitankových jednotek nemůžeme zahrnovat do sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu (ve prospěch nepřímo střílejšího dělostřelectva), zbývá k praktickému využití 56 průzkumných družstev na DPP. Podle zásad v předchozí části článku můžeme uvedené síly a prostředky rozdělit takto:

- pro vytvoření pracovišť NPz oddílů, dělostřeleckých skupin a štábu RVD divize a pro rozvinutí VPS velitelů a NRVD 30 DPP,

- pro zařazení do orgánů vojenského průzkumu praporů a pluků 10—11 DPP,

- pro zařazení do představených odřadů, předvojů, bočních, zadních a přepadových odřadů 15—16 DPP.

Z kalkulace vyplývá, že pro průzkum ze sestavy hlavních sil, pro pokrytí boků, mezer a skrytých prostorů bude třeba ještě alespoň 1—2 průzkumná družstva na oddíl, tedy ještě 10—20 průzkumných družstev (viz **tabulku 2**).

Radiolokační průzkum: Postavíme-li minimální požadavek, aby každá dělostřelecká skupina měla radiolokátor typu SNAR a divizní dělostřelecká skupina ještě radiolokátor typu ARSOM, je zřejmé, že bude třeba dělostřelectvo OMS posílit jednou radiolokační četou (2 RL SNAR) od průzkumného dělostřeleckého oddílu (viz **tabulku 2**).

Zvukoměrný průzkum: Zařazení zvukoměrné jednotky do armádní OMS bude výjimkou. V kladném případě bude její místo většinou u divizní dělostřelecké skupiny.

Dělostřelecký vzdušný průzkum: Zařazení dělostřeleckých průzkumných vrtulníků (vrtulníků vojenského letectva) do OMS je nezbytné. Při kalkulaci nutného

Tabulka 1

Útvar, jednotka	Pz družstvo		Radiolokátor		Četa zvukoměrného průzkumu	Průzkumná ústředna
	celkem	s DPP	SNAR	ARSOM		
Motoršelecký pluk (krát 3)	36	5				
Tankový pluk	—	—				
Dělostřelecký pluk	17	17	2	1	1	
Baterie velení a DPz	2	2				1
Raketometný oddíl	5	5				
Protitankový oddíl	4	1				
Raketometný pluk	17	17				
Celkem OMS	81	47	2	1	1	1

Tabulka 2

OMS	Svazek, útvar, jednotka	Průzkumné družstvo ¹⁾				Zařazení DPP		Radio- lokátor		Zvukoměrná četa ²⁾	Dělostřelecký Pz vrtulník	Vrtulník vojenského letectva	Průzkumné ústředny
		s DPP	na NA	impro- vizované	celkem	A	B	SNAR	AR- SOM				
Armády	Msp (PDS)	10		2—4	12—14	2	2	1 ³⁾					
	Msp (PDS)	10		2—4	12—14	2	2	1 ³⁾					
	Msp	5		1—2	6—7	1	2						
	Tp (PDS)	12		2—4	14—16	2	3	1					
	DDS	17		3—6	20—23	3—4	6—7	1	1	0—1			
	NRVD (NPz)	2			2						0—2 ⁴⁾	2—0 ⁴⁾	1
	Celkem OMS	56		10—20	66—76	10—11	15—16	4	1	0—1	0—2	2—0	1
Frontu	Msd ⁶⁾	56			56	5—6	7—8	4 ⁶⁾	1	0—1		1—2	1
	Td ⁷⁾	37	3		40	4—5	5—6	4 ⁶⁾		1		1—2	1
	Td ⁸⁾	31	2		33	4—5	5—6	2		1		1—2	1
	ADS ⁹⁾	10	4		14	1—2	2—3			1—2	1		
	ARMS ⁹⁾	22			22	4—5	5—6				1		
	NRVD (NPz)	2 ¹⁰⁾			2						2		1 ¹¹⁾
	Celkem OMS	158	9		167	18—23	24—29	10	1	3—5	4	3—6	4

Poznámky:

A – do orgánů vojenského průzkumu.

B – do předsunutých odřadů, předvojů, bočních, zadních a přepadových odřadů.

¹⁾ bez průzkumných družstev praporečnického a protitankového dělostřelectva.²⁾ zvukoměrné baterie dělostřeleckých brigád zahrnuty jako dvě zvukoměrné čety.³⁾ rozdělena radiolokační četa pzdo.⁴⁾ buď je přidělen dělostřelecký průzkumný vrtulník, nebo vyžádán vrtulník vojenského letectva.⁵⁾ armáda posílena kdb a rmb.⁶⁾ divize posílena rmp.⁷⁾ divize posílena armádní kdb bez dvou oddílů.⁸⁾ divize posílena dvěma oddíly armádní kdb.⁹⁾ divizi přidělena radiolokační četa pzdo.¹⁰⁾ průzkumná četa od pzdo.¹¹⁾ průzkumná ústředna od pzdo.

počtu vrtulníků vycházíme z šířky pásma průzkumu (prakticky kruhově kolem celé divize) a z předpokládaného počtu cílů (vždy podle konkrétní situace). Ukazuje se, že je nutné vyčlenit minimálně dva vrtulníky pro RVD.

Operační manévrující skupina frontu [2–3 divize] je posílena 1–2 brigádami frontového dělostřelectva, má tedy 14 až 20 oddílů. Síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu rozdělujeme a uskupujeme v zásadě podle stejných zásad jako u OMS armády s těmito poznámkami.

- budou-li divize působit ve svazku OMS, můžeme snížit požadavek na minimální počet vrtulníků (pro průzkum) na 1 pro divizi,

- zařazení zvukoměrných jednotek bude častější a to hlavně na stupni armádního dělostřelectva,

- od pzdo zpravidla zařadíme jen průzkumnou ústřednu, průzkumnou čet, radiolokační baterie a část jednotek pro topograficko-geodetickou a povětrnostní přípravu (není předmětem článku),

- zpravidla posílíme skupinu řízení dělostřeleckého průzkumu ve štábu RVD armády o 2–3 důstojníky ze štábu pzdo,

- v každém případě zařadíme celý roj vrtulníků dělostřeleckého průzkumu armádní spojovací letky.

Možné rozdělení sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu — viz **tabulku 2**.

Spojení je základní podmínkou existence dělostřeleckého průzkumu OMS jako jednotného systému.

Rádiové sítě dělostřeleckého průzkumu organizujeme tak, aby NPz každého stupně (oddíl, dělostřelecká skupina, divize a armáda) měl spojení s přímo podřízenými silami a prostředky průzkumu (viz **tabulku 2**) a s NPz podřízených i nadřízeného stupně. Při tom předpokládáme, že NPz je v osobním styku s odpovídajícím

dělostřeleckým velitelem (náčelníkem) a na štábech RVD divize a armády i s příslušným zpravodajským orgánem (obvykle ale prostřednictvím své průzkumné ústředny).

Kromě toho musí spojovací soustava umožňovat součinnostní spojení dělostřeleckých velitelů s průzkumnými prostředky pro zastřelení cílů a opravování účinné střelby (zpravidla na stupních oddílů a dělostřelecké skupiny).

Je důležité, aby rádiové sítě dělostřeleckého průzkumu byly na stupních oddíl, dělostřelecká skupina a NPz štábu RVD divize zcela samostatné. Je žádoucí, aby i na vyšších stupních (NPz štábu RVD divize — NPz štábu RVD armády a NPz štábu RVD armády — NPz štábu RVD frontu) bylo zvláštní průzkumné spojení. Praxe to však zpravidla neumožní, proto tyto NPz používají některé velitelské sítě, což není nejvýhodnější.

Odposlech průzkumových zpráv v rádiové síti průzkumného letectva s výhodou uskutečňujeme u průzkumných ústředí štábů RVD divize a armády.

Pevné a nepřetržitě spojení je také prvním předpokladem úspěšné funkce **systému sběru a vyhodnocování průzkumových zpráv a údajů**. Druhým je správně připravená **varianta řádu rozboru zpráv**. To znamená, že v OMS musíme přesně stanovit velitelské stupně odpovědné za konečné vyhodnocení jednotlivých druhů cílů a současně i povinnost hlásit vyhodnocené údaje nadřízenému. To uskutečňujeme určením odchylek od varianty řádu rozboru zpráv uvedené v příslušných předpisech. Jestliže se rozdělení odpovědnosti za konečné hodnocení určitých druhů cílů nebude zpravidla příliš lišit od standardní varianty, nebude tomu tak v povinnosti hlášení. Ta bude v OMS vždy značně širší, což vyplývá z požadavku umožnit rychlou centralizaci palby v celé OMS.

Dělostřelecký průzkum v OMS se bude vyznačovat mnoha zvláštnostmi. Jejich společným jmenovatelem je zabezpečení efektivního použití RVD v různorodých podmínkách boje OMS. Musíme si uvědomit, že OMS bojuje ve sto i více kilometrovém odtržení od vlastních vojsk, a proto

musí být zcela soběstačná. To se plně týká i dělostřeleckého průzkumu. Cíle pro palbu dělostřelectva a v naprosté většině i pro úder taktických raket musí zjistit a dostatečně popsat průzkum OMS. Nemůže se spoléhat na nikoho, pouze na sebe a své jednotky.

OPERAČNÍ A BOJOVÉ POUŽITÍ VOJSKA PVO

Ve vojenství není v současné době oblast, kde by nebyl viditelný vliv vědeckotechnické revoluce. Vojenská technika tvoří součást materiálně technické základny v ozbrojeném zápasu. Její množství a kvalita jsou jedním z určujících faktorů úrovně bojové síly ozbrojených sil a jejich způsobilosti plnit úkoly bojové činnosti.

Mezi prostředky a způsoby vedení ozbrojeného zápasu existují vzájemné dialektické vztahy. Změna prostředků ozbrojeného zápasu vyvolává změnu způsobů jejich využití i principů a zásad ozbrojeného zápasu, změny v součinnostních vztazích mezi jednotlivými druhy vojsk i uvnitř jednotlivých druhů vojsk až po změny vztahů mezi jednotlivci při obsluze nového prostředku boje.

Zásadní změny v charakteru výzbroje i vojska PVO přinášejí s sebou řadu kvalitativních změn v charakteru bojové činnosti a způsobu použití jednotek a útvarů vojska PVO při obraně pozemního vojska před napadením vzdušného nepřítele. Abychom tyto změny a nové prvky operačního a bojového použití vojska PVO mohli postihnout, musíme možnosti nové techniky vojska PVO stručně charakterizovat.

Protiletadlové raketové komplety umožňují postřelovat vzdušné cíle o rychlosti až 2,5 M, jejich výškový a dálkový dosah několikanásobně vzrostl. Skutečnost, že střely jsou řízené, podstatně zvyšuje efektivnost celého systému PVO při jedné střelbě. Zvýšené dálkové dosahy současně umožňují rozmísťovat prostředky PVO ve větších vzdálenostech od dotyku vojsk a při dodržování zásad maskování zvyšují odolnost PVO při současném zvýšení účinnosti palebné obrany vojsk.

Vzrostly i informační možnosti. Vedle dosavadního vybavení vševojskových svazků prostředky radiolokačního průzkumu vede každý protiletadlový útvar a zpravidla i jednotka průzkum vzdušného nepřítele vlastními prostředky. Takto můžeme vytvořit podstatně kvalitnější radiolokační pole. Kromě toho použití průzkumných radiolokátorů různých typů, pracujících na různých frekvenčních rozsazích a různých principech, zvyšuje odolnost informačního systému proti radiolokačnímu rušení.

Konstrukční řešení podvozkových částí jednotlivých kompletů, ale hlavně pak řešení nástavb (anténních systémů, odpalovacích ramp) umožnilo podstatně

zkrátit doby přípravy bojových prostředků k činnosti, stejně jako svinutí zařízení pro přesun do nového bojového postavení. Tím se protivzdušná obrana podstatně lépe vyrovnala s požadavky na nepřetržitou PVO při soudobých tempích vševojskového boje a rozšířily se její možnosti v dynamice boje.

Významnou kvalitativní změnou je i stupeň automatizace různých procesů od prověrek jednotlivých zařízení počínaje a řízením palby konče. Značný stupeň automatizace zbraňových kompletů a procesů řízení palby přispívá k efektivnímu využívání možností bojové techniky. Tím se posilují tendence centralizovaného řízení palby a předávání informací. Zavedení orientačních a uvědomo- s topografickou přípravou palby.

vacích přístrojů spolu s dalšími systémy prakticky vyloučilo problémy spojené

Ze stručné charakteristiky kvalitativních změn výzbroje vojska PVO vyplývá, že se významně zvýšily možnosti protivzdušné obrany pozemního vojska, neboť dovolují působit prakticky téměř proti všem prostředkům vzdušného napadení. Výjimku tvoří pouze raketové prostředky napadení a z hlediska možnosti včasného zjištění řízené střely s plochou dráhou letu. Bojová technika vojska PVO svými parametry umožňuje palebné ničení i řízených střel s plochou dráhou letu. Obtížné je však jejich včasné zjištění a sledování, protože radiolokace cílů, jejichž efektivní odrazová plocha je menší než $0,2 \text{ m}^2$, je nesnadným a náročným technickým problémem.

Ze zhodnocení konkrétních parametrů prostředků PVO vyplývá, že i když převážná část těchto prostředků je vzhledem ke svému palebnému dosahu schopna bránit současně několik objektů, můžeme je rozdělit do dvou základních skupin.

Do **první skupiny** můžeme zařadit prostředky PVO typu 30mm PLdvK, 57mm PLK, STRELA-2M a STRELA-1M, které považujeme za prostředky přímé obrany jednotlivých objektů. Proto jejich použití je účelné vázat na tyto objekty, a to zpravidla ve všech druzích boje, za přesunu i při rozmístění mimo boj. Takovými objekty PVO jsou motostřelecké (tankové) prapory, dělostřelecké oddíly, místa velení na taktických stupních, jednotlivé přechody přes vodní toky. Za základní jednotku PVO k přímé obraně uvedených objektů můžeme považovat 30mm PLdvK, četu bojových vozidel STRELA-1M, četu o třech družstvech STRELA-2M, popř. baterii 57mm PLK.

Vzhledem k relativně malému palebnému dosahu a tempu postupu bráněných vojsk je potřebné, aby jednotky uvedeného typu se často přemísťovaly z důvodu nepřetržitosti PVO malých bráněných objektů a potřeby ničit především nízko letící cíle a bitevní vrtulníky. Proto je nutné na tyto prostředky klást požadavky vysoké manévrovosti, způsobilosti vést střelbu z chodu a palebné autonomie. Ne všechny tyto prostředky požadavky splňují. Zvláště jde o palebnou autonomnost a schopnost rozpoznávat vlastní letouny od nepřátelských. Tyto problémy je nutné promítnout do opatření k zajištění bezpečnosti vlastního letectva. Další vývoj prostředků PVO určených k přímé obraně malorozměrných cílů musí směřovat k odstranění těchto problémů, protože jejich decentralizované působení proti nízko letícím cílům je a patrně i v budoucnu zůstane nevyhnutelné. Z těchto důvodů je také nezbytné, aby uvedené prostředky PVO se rozmísťovaly poblíž bráněných objektů a přemísťovaly spolu s nimi, neboť zpravidla k těmto objektům nelze vázat jiné objekty, které si vyžadují PVO a svým charakterem plní rozdílné úkoly v průběhu boje co do prostoru a času.

Do **druhé skupiny** prostředků PVO můžeme zařadit protiletadlové raketové útvary blízkého, malého a středního dosahu.

Protiletadlový raketový útvar blízkého dosahu může současně bránit několik objektů taktického významu (oddíl vojenských raket, nejdůležitější vševojskové pluky, místa velení) nebo důležitý objekt armádního anebo frontového významu (místa velení, týlové základny, přechody přes vodní toky apod.). Vzhledem k možnosti vést střelbu z krátké zastávky, je pluk účinným prostředkem PVO pochodových proudů bráněných objektů. Po zaujetí bojové sestavy může palebně přehrazovat náletový směr v šířce asi 20 km.

Protiletadlový raketový útvar malého dosahu může účinně bránit objekty operačního významu, jako je vševojskový svazek, raketový svazek, důležitá týlová základna. Po zaujetí bojové sestavy může přehrazovat náletový směr v šířce 30 až 60 km. Je méně vhodný pro obranu pochodových proudů.

Protiletadlové raketové útvary blízkého a malého dosahu vzhledem k palebnému dosahu a účinnosti střelby na cíle v přízemních a malých výškách jsou tak rozhodujícími prvky pro organizaci souvislého pásmového nebo prostorového malovýškového systému PVO, spolehlivě pokrývajícího výšky až do 10 000 m.

Protiletadlový raketový svazek (útvary) středního dosahu je pro svůj prostorový rozsah typickým prostředkem pásmové nebo prostorové PVO. Je jediným pozemním prostředkem vojska PVO pozemního vojska k ničení cílů ve stratosférických výškách. V bojové sestavě může přehrazovat náletový směr v šířce 80 a 100 km. Útvary tohoto typu můžeme považovat za rozhodující prvky pro organizaci souvislého pásmového nebo prostorového velkovýškového systému PVO, účinného až do výšky přes 20 000 m.

Takto centrálně organizovaný malovýškový a velkovýškový systém PVO se vhodně překrývají ve středních a velkých výškách, což umožňuje pružně reagovat jednotlivými typy prostředků PVO na dynamicky se vyvíjející vzdušnou situaci. Ničení vzdušných cílů pak uzavírají prostředky objektové PVO decentralizovaným působením.

Ze stručného rozboru možností a úlohy jednotlivých typů pozemních prostředků vojska PVO můžeme vyvodit:

- zavedení kvalitativně nových prostředků PVO, jejichž palebná účinnost a dosah se ve srovnání s klasickými prostředky několikanásobně zvýšily, si vynutil i nový přístup k jejich použití, dřívější objektová PVO se mění na prostorově objektovou a tato tendence se bude dále prosazovat a rozšiřovat,

- možnosti soudobého letectva nepřítele překonávat PVO v celém rozsahu výšek si objektivně vynucují za základ polebního systému považovat smíšené uskupení různých typů pozemních prostředků PVO s preferencí malovýškového systému (typů malovýškového systému),

- smíšená uskupení jako důsledek objektivního vývoje a tvořící se organizační struktury kladou zvýšené nároky na organizaci velení a jeho automatizaci, vynucují si přehodnotit i některé problémy průzkumu vzdušného nepřítele a raketového technického zabezpečení.

- hromadné použití řízených střel s plochou dráhou letu v rámci hromadných a soustředěných úderů a také růst možností bitevních vrtulníků si bude vynucovat posilování PVO novými prostředky průzkumu a tzv. plně autonomními vícekanalovými komplety s velkou přesností navedení a odolností proti kombinovanému rušení,

- nebezpečí použití neutronových zbraní, jejichž důsledkem by byly změny vlastností elektronických obvodů, nás nutí hledat nové způsoby i prostředky ochrany elektroniky a komplexně rozpracovat problémy odolnosti systému PVO v těchto změněných podmínkách,

— konstrukce řízených jaderných pum, odpalovaných z výšek kolem 60 m a dále až 30 km, bude posilovat tendence mít ve výzbroji letouny, nesoucí protiletadlové řízené střely s dosahem až 50 km (vzdušná palební stanoviště PLRS).

Ještě několik slov k organizaci **pásmového systému PVO** v rámci frontové operace.

K dosažení potřebného poměru sil proti předpokládané síle hromadných úderů vzdušného nepřítele bude účelné vytvářet tři pásma PVO, první — silnější, na čáře prvosledových divizí, druhé — slabší, na čáře druhsledových divizí a třetí pásmo řešit s využitím uskupení vojsk PVOS a stíhacího letectva, popř. prostředků PVO spojeneckých armád.

První pásmo PVO můžeme na počátku operace organizovat jako souvislé pásmo PVO v celé šířce pásma frontu. Jeho základ tvoří prostředky PVO prvosledových divizí, jejichž uskupení je na směrech hlavních úderů armád zesíleno armádními protiletadlovými raketovými prostředky.

Druhé pásmo PVO můžeme organizovat jako nesouvislé pásmo v celé šířce, přičemž souvislosti můžeme dosáhnout především v prostorech rozmístění druhsledových divizí vhodným uskupením jejich protiletadlových raketových útvarů. Případné mezery mezi palbným systémem pozemních prostředků PVO v tomto pásmu můžeme přehradit stíhacím letectvem.

V průběhu operace bude docházet ke změně uskupení pozemních vojsk. Do prvního sledu budou postupně zasazovány druhsledové svazky, prvosledové armády budou přebírat další svazky od frontu, zasazené budou druhsledové armády, armády prvního sledu mohou přejít do zálohy nebo vytvářet druhý sled. Tyto změny v uskupení pozemních vojsk si vynutí i postupné změny v uskupení prostředků PVO.

Vzhledem k tomu, že šířka pásma frontu bude zpravidla větší než na začátku operace, fronta nebude lineární a někde i souvislá, bude značně obtížné a mnohdy i nemožné organizovat pásmovou PVO. Základní principy tvorby smíšených uskupení zejména na směrech hlavních úderů armád a frontu zůstanou zachovány, budou však omezeny na důležité etapy operace, jako je překonávání širokých vodních překážek na nejdůležitějších směrech činnosti, prolamování pásme obrany nepřítele v hloubce, zasazování druhsledových armád (sborů, OMS), odrážení silných protiúderů nepřítele apod.

Vzhledem k uvedenému můžeme vyvodit závěr, že základem pro organizaci PVO v průběhu operace bude jedno pásmo PVO nelineárního charakteru, na různých směrech nestejně kvalitní a v některých směrech v důsledku ztrát prostředků PVO i nesouvislé.

Druhé pásmo, alespoň v prostoru rozmístění druhsledového svazku, bude možné organizovat především spojeneckými silami PVO tohoto svazku, popř. silami PVOS.

V průběhu operace tedy již nepůjde ani tak o pásmový systém PVO, jako spíše o prostorově objektový systém. Rozumíme tím soustředění sil a prostředků PVO svazků, armád a frontu k obraně těch vojsk a objektů, které v dané etapě a prostoru plní rozhodující operační úkoly a tedy jsou i rozhodující pro udržení operační iniciativy.

Z těchto důvodů nemůžeme, vzhledem k originalitě vzniku situací, stanovit nějaká jednoznačná pravidla. Na každou vzniklou situaci bude potřeba odpovědět konkrétním vševojskovým rozhodnutím a z něho vyplývajícím rozhodnutím náčelníka vojska PVO pro použití sil a prostředků PVO.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ ČINNOSTI FRONTOVÉ TÝLOVÉ ZÁKLADNY

Ženíjní zabezpečení činnosti frontové týlové základny (dále FTZ) obsahuje řadu různorodých ženíjních opatření. Jejich charakter a obsah závisí na mnoha podmínkách, především na vývoji operační a týlové situace při rozvíjení základny a na bojové činnosti nepřítelů, dále pak na čase, silách a prostředcích, na terénu, ročním období i denní době a na počasí. Tyto závislosti mohou plnění úkolů ženíjního zabezpečení buď ztížit, nebo ulehčit.

Organizace ženíjního zabezpečení FTZ vychází především z jejího předurčení. Udržíme stanovené zásoby materiálu, zabezpečuje jeho příjem, skladování, kompletaci, ochranu a výdej. Zabezpečuje včasný přísun materiálu pro činnost vojsk do svých oddělení a přes frontové brigády materiálního zabezpečení vojskům rozmístěným v hloubce útočného pásma. Současně zabezpečuje opravy výstrojního materiálu, technických prostředků a agregátů služby zásobování PHM a proviantní služby, zdravotnických přístrojů, zabezpečuje vojskům chléb a maso, praní prádla apod.

Obecný cíl ženíjního zabezpečení činnosti FTZ můžeme stanovit z jejího předurčení takto: Napomáhat efektivně organizováním a vysoce účinným ženíjním opatřením realizovat činnost všech útvarů a zařízení, včetně velení.

Úkoly ženíjního zabezpečení musíme v souladu s obecným cílem zaměřit na:

— dosažení utajeného a rychlého rozvinutí FTZ,

— vybudování opevňovacích staveb pro velení, ochranu živé síly, techniky, materiálu a jejich zamaskování,

— zabezpečení pohybu uvnitř základny a zlepšení podmínek života jejich příslušníků.

Požadavky na ženíjní zabezpečení činnosti FTZ

Hlavním úkolem TÚZ frontové týlové základny v prostoru soustředění je dosáhnout v co nejkratší době stmelení všech prvků a jejich připravenosti k včasnému rozvinutí ve stanoveném prostoru. Ženíjní zabezpečení bude plnit tyto úkoly:

- ženíjní průzkum míst velení,
- úpravu přidělených objektů pro ochranu živé síly,
- maskování,
- budování velitelských stanovišť,
- těžení a úpravu vody,
- podrobné kalkulace k budování prostoru rozvinutí FTZ se závěry: jak a kde využít ženíjní techniky, rozpočet a rozsah zemních prací, požadavky na ženíjní materiál, potřebný počet pracovníků a další techniky apod.

Pro ženíjní jednotky a ženíjní prapor týlu v prostoru soustředění jsou důležité a prvořadě úkoly:

- vlastní stmelení,
- úprava, zesílení a zamaskování VS velitelsství FTZ a zabezpečení elektrické energie pro osvětlení,

— instruktáž k maskovacím nátěrům techniky, popř. k použití masek,

— příprava a odeslání části ženijní techniky a masek do prostoru rozvinutí FTZ (fbmz),

— odeslání ženijního průzkumu do prostoru rozvinutí FTZ,

— ženijně materiálně a technické zabezpečení.

Základním úkolem FTZ v prostoru rozvinutí je současně s rozvíjením zahájit přebírání železničních transportů a realizovat zásobovací činnost.

Jak složitý a rozsáhlý je tento úkol, ukazují zkušenosti ze cvičení. Materiál se přisunuje do FTZ z 85–90 % po železnici a do 10 % automobilními prostředky. Naopak odsunuje se automobilními prostředky v rozsahu 90–95 %, přičemž denní spotřeba frontu je cca 20 000 t materiálu.

Proto ženijní zabezpečení činnosti FTZ v prostoru rozvinutí zaměříme, s důrazem na vykládací stanice, na cesty a mosty, na zřizované sklady v těchto opatřeních:

— ženijní průzkum prostoru rozvinutí, — úprava a udržování cest, brodů a mostů,

— budování ochranných staveb všeho druhu, palebných objektů, úprava terénu, — maskování,

— těžení a úprava vody, — mechanizace ženijních prací a výroba elektrické energie,

— zatarasování a odstarasování, — odstraňování následků po použití ZHN nepřitelem,

— ženijní materiálně technické zabezpečení.

Ženijní síly a prostředky FTZ

V čele ženijních jednotek FTZ stojí náčelník ženijní služby FTZ, který podle rozhodnutí náčelníka FTZ řídí jejich činnost a plnění ženijních opatření příslušnými základny. Předkládá náčelníku FTZ návrh na ženijní zabezpečení činnosti základny a po jeho schválení zpracuje plán ženijního zabezpečení činnosti FTZ.

Ženijní síly a prostředky jsou začleněny do pluku obsluhy FTZ a do praporů obsluhy pro oddělení FTZ. Dle rozhodnutí náčelníka týlu — zástupce velitele frontu můžeme využít pro potřebu FTZ i síl ženijního praporu týlu frontu do hodnoty jedné roty.

Ženijní rota pluku obsluhy FTZ se třemi četami má k dispozici ženijní techniku s výkonem až 8 800 m³ za 10 hodin (1 směnu).

Ženijní četa praporu obsluhy OFTZ se třemi družstvy má k dispozici ženijní tech-

niku s výkonem až 2 400 m³ za 10 hodin. Celkem u dvou oddělení frontové týlové základny až 4 800 m³ za 10 hodin.

V případě, že bude přidělena polovina ženijní techniky ženijního praporu týlu FTZ, můžeme kalkulovat s výkonem až 12 000 m³ za 10 hodin.

Celkem ženijní technika pro budování prostoru rozvinutí FTZ má výkon 20 000 m³ za 10 hodin, u OFTZ až 4 800 m³ za 10 hodin.

Pro budování ochranných staveb a pro plnění ženijních opatření můžeme využít v prostoru rozvinutí FTZ z organických počtů až 4 000 osob s denním výkonem 10–12 000 m³.

Ženijní zabezpečení činnosti FTZ

Po předběžném nařízení NT-ZV frontu organizuje náčelník FTZ ženijní průzkum plánovaného prostoru rozvinutí základny. Jde o doplňkový průzkum prostoru, který byl již dříve rekognoskován a v plánech zakreslen. Do skupiny průzkumu je vhodné začlenit 2 velitele ženijních čet se 2 ženijními družstvy. Ženijní průzkum zaměříme na možnosti využití a sjízdnost hlavních cest v prostoru, zdroje pitné vody, na prověření prostorů, kde bude použita ženijní technika při budování ochranných staveb, a na možnosti maskování. Potřebná doba pro průzkum je 6–8 hodin.

Ženijní průzkum ověřuje průjezdnost hlavních cest a v případě potřeby vytyčuje potřebné objížďky. Hlavní pozornost soustřeďuje na úpravu a udržování cest, brodů, mostů a na úseky cest z vykládacích stanic do míst zřizovaných skládů. Cesty je třeba upravit do doby, než začne navážení materiálů do skládů. V prostoru rozvinutí FTZ zřizujeme do 15 skládů, a proto úpravy a sjízdnost těchto cest je vhodné zajišťovat pomocí dozerů, popř. buldozerovou radlicí na automobilu a hodnotou 1 ženijní čety. Bude třeba mít přehled o možnosti získání kamene a písku pro opravy cest. Nejvhodnější druh tohoto materiálu můžeme získat v lomech. Velikost prostoru rozvinutí FTZ 2 000 až 2 500 km² vyžaduje mít k dispozici 4–6 skládek tohoto materiálu. Celkem je třeba plánovat údržbu (i opravy) do 50 % zničených cest, což se rovná 120 až 150 km cest (uvažovaná hustota cest 0,12 km na km²).

Prověřené brody ihned vytyčíme a ponecháme v záloze pro zajištění plynulého pohybu vozidel. Zničené mosty nemůžeme ihned obnovovat, proto připravíme objížďky. Ženijní síly FTZ opravují jen mosty lehce poškozené.

Tabulka 1

Úkol	FTZ (příslušníci)	Ženíjní rota pluku ochrany FTZ				Ženíjní četa praporu ochrany OFTZ			Přidělená žtr žpr týlu		
		jednotka	buldozer	dozer	automobilní rýpadlo	jednotka	buldozer	dozer	jednotka	buldozer	automobilní rýpadlo
Maskovací opatření podle plánu ŽZ		všichni, počínaje maskovacím nátěrem techniky									
Úprava cest v prostoru FTZ	2 roty	1žč			1			2			
Zřizování skladů PHM	obsluhy		4	4				2		4	
VS frontové týlové základny	2 čety	1žč			2						
Zřizování skladů munice	obsluhy									4	
Budování ostatních skladů	obsluhy				1					7	10
Budování nakrytých okopů pro živou sílu	obsluhy	do 6 hodin (na 1 úkryt 4 muži)									
Úprava sklepních prostorů	obsluhy	do 6 hodin (1 sklep 4 muži)									
Budování palebných objektů pro ochranu VS, skladů a vykládacích stanic	strážní										
Kryty pro kolovou techniku	řidiči, přidělené jednotky				3						
Vybudování opevňovacích objektů pro dílny, pekárny, jatk, prádelny atd.	přidělené jednotky	1žč									2
Ženíjní záloha					1	1žč	4				

Přehled o zabezpečení pohybu a údržbě cest v prostoru rozvinutí základny zapracovává NŽS do plánu ženijního zabezpečení anebo do pracovní mapy.

Budování opevňovacích objektů v prostoru rozvinutí FTZ zaměříme především na přípravu a budování ochranných staveb pro živou sílu, pro velitelská stanoviště a sklady materiálů. Dále budujeme palebné objekty pro ochranu a střežení skladů, VS a vykládacích stanic, ochranné stavby pro umístění agregátů a objekty pro techniku dělen, pekárny, jatek, prádelny apod. V malé míře budujeme okopy a kryty pro kolovou techniku, která zabezpečuje přísuny a odsuny materiálu.

V našem zájmovém prostoru můžeme předpokládat, že plocha pro rozvinutí FTZ je z 29–36 % pokryta lesy a v nezalesněném prostoru se vyskytuje velká zástavba malými obcemi (vesnicemi). Tato zástavba umožní rozmístění pracovišť různých druhů a ochranu živé síly, techniky a materiálů. Mimo zástavbu využijeme různých štol, tunelů, jeskyň a jiných podzemních prostorů. Výhodně využijeme upravených sklepních prostorů.

Ochrana živé síly ve sklepních prostorech závisí na konstrukci a umístění sklepu v budově a na jeho úpravě. Zdivo budovy musí být pevné o tloušťce nejméně 45 cm, přičemž vlastní sklepní prostor má mít malé množství otvorů (oken, větráků). Pro ukrytí osob počítáme s plochou 1–1,5 m² podlahové plochy a 2–3 m³ vnitřního objemu na jednu osobu. Při úpravě sklepů zesilujeme konstrukce podepřením stropu a dveří, zabedníme nebo ucpeme okna a otvory. Minimální potřebná tloušťka materiálu nad stropem je 1,2 metru.

V blízkosti zřizování skladů, dělen, pekárny, jatek, prádelny umístěných do terénu, budujeme v pracích 1. pořadí (do 6 hodin) pohotovostní nakryté okopy pro ochranu živé síly anebo nakryté zákopy. Nejvýhodnější pro ochranu jsou nakryté okopy pro 8 osob, kde potřebná vrstva nakrytí 60–70 cm proti pronikavé radiaci zvyšuje ochranné vlastnosti objektu 6×.

Pomocí ženijní techniky budujeme především sklady. Snadno se připravují sklady munice, kde je potřebné urovnat na ploše 2–4 km² vhodná místa pro uložení munice na povrchu terénu s vhodným příjezdem pro automobil. Nejvýhodnější pro tento úkol je použít 4 buldozery po dobu 6–8 hodin. Vzhledem k vzdušnému a kosmickému průzkumu musíme sklady budovat v zalesněném prostoru.

Sklady PHM vyžadují upravit terén pro jedno oddělení na ploše 100 × 10 × 0,3 m,

což značí vyčistit cca 300 m² zeminy. Sklad má minimálně 8 oddělení a nejvýhodnější je využít pro budování dozeru kolového (DOK). Čtyři DOK do 8 hodin splní daný úkol, ale ochrana takto vybudovaného skladu je minimální. Zničení skladů polo-
zapuštěných bude v okruhu o $r = 1,1$ km od jaderného vzdušného výbuchu ráže 20 kt.

Zapuštěné sklady zabezpečené ochrannými valy mohou být zničeny při stejné kt jen do okruhu $r = 0,6$ km, což je poloviční okruh proti skladům polo-
zapuštěným. Úprava plochy si vyžádá však vyčistit cca 900 m² zeminy na jeden sklad. K tomu je nejvhodnější použít 6 DOK a 8 buldozerů na 8–9 hodin.

Ostatní sklady budujeme pomocí buldozerů a rýpadel nejvýhodněji jako kryty.

Velitelské stanoviště FTZ je výhodně vybudovat s využitím univerzálních skládacích úkrytů USU (nebo sklepních místností). Za předpokladu budování VS mimo obydlené prostory v rozsahu do 12 budovaných úkrytů USU, může ženijní četa a 2 rýpadla (+ 1 četa pomocníků) úkol ukončit do 10 hodin.

Pro ochranu ostatní techniky FTZ využíváme především ochranných vlastností terénu (rokle, úžlabiny, lomy, pískoviště), nebo budujeme (v případě nezbytnosti) průjezdné kryty. Pro těžká terénní vozidla (bez přívěsu) je třeba výkop až 100 m² zeminy. Kryt může vybudovat automobilní rýpadlo do 2 hodin a s ručním dokončením 4 muži do 4 hodin.

Vzhledem k potřebě budování ochranných staveb, možnostem využití pracovních sil a omezenému počtu ženijní techniky (v záloze se ponechává možnost využití civilních pracovníků na vlastním území), je přijatelná organizace práce — viz **tabulku 1**.

Důležitost ženijní úpravy terénu a neustálé maskování můžeme zdůvodnit podílem jednotlivých opatření na snížení ztrát živé síly v prostoru rozvinutí FTZ:

— rozptýlení	20 %
— ochranné vlastnosti techniky	5 %
— ochranné vlastnosti terénu	10 %
— ženijní úprava terénu	40 %
— maskování	25 %

Protože maskování patří mezi hlavní druhy zabezpečení bojové činnosti vojsk, klademe zvýšené požadavky na maskovací způsoby, techniku maskování a využití maskovacích prostředků i u FTZ. Souhrnně maskování řešíme v plánu ženijního zabezpečení činnosti FTZ nebo na pracovní mapě NŽS základny.

Maskování zaměřujeme především proti leteckému, kosmickému a špiónážnímu

průzkumu. Využíváme dvou základních skupin maskování — přírodní a technické. K využití přírodního maskování je třeba správně volit vhodný prostor rozvinutí prvků FTZ s důrazem na využití maskovacích vlastností terénu a dovedné využití lesů, úžlabin, údolí a rokli. Terén má však jen určitou maskovací kapacitu, a proto využijeme různých druhů technického maskování, jako je:

- rostlinné maskování — odřezané rostlinstvo se vhodně vpřádá a doplňuje maskou (umělou), hlavně u skladů,

- rozskvrňování — technika zmnožování cílů (2–3× větší počet skvrn než ve skutečnosti je počet zamaskovaných objektů) hlavně u skladů,

- maskovací zbarvení deformačními nálety — hlavně u techniky všeho druhu, — využití normovaných masek — maska „M“ s plochou 3 × 6 m, které se vzájemně spojují na potřebný rozměr a maska VD s plochou 18 × 18 m; obě jsou horizontální masky k zamaskování techniky, skladů, jiných objektů.

Těžení a úpravu vody souhrnně v FTZ řeší NŽS s využitím úpraven vody ÚV 2000 a AÚ 62. Pro těžení a úpravu vody se určují prostory rozvinutí vodní stanice (1 záložní). Základem pro počet a rozmístění vodních stanic je plánovaná spotřeba vody jednotlivých TÚZ.

Mechanizaci ženijních prací a výrobu elektrické energie zabezpečí NŽS základny rozdělením ženijní techniky a elektrocentrál a příslušnou obsluhou podle požadavků a plánu ženijního zabezpečení.

K ochraně prostoru FTZ uskutečňujeme **zatarasování nevýbušnými a výbušnými zátarasy** (podle potřeby). Výbušné zátarasy zřizují jednotky ženijního vojska a nevýbušné zátarasy určené obsluhy skladů.

Předpokládá se rozsáhlé zaminování terénu letectvem nepřítele a NŽS s ženijními jednotkami musí být připraven k **odminování** zaminovaného prostoru. Se způsobem a hlášením zaminovaných prostorů musí být všichni náčelníci skladů a veli-

telé dopravních útvarů seznámeni cestou velitelství základny.

Odstraňování následků po použití ZHN nepřítelem organizuje náčelník ženijní služby FTZ. Ženijní jednotky na jeho rozkaz začleňují do odřadů odstraňování následků (OON) těžkou ženijní techniku pro vyprošťování. Upravují zničené cesty (anebo zřizují nové) a účastní se hašení požárů.

NŽS FTZ organizuje **zásobování ženijním materiálem a tržavinami** útvarů a zařízení FTZ; zabezpečuje také náhradní díly ženijní techniky a její opravy s využitím zásob ženijního skladu, zřízeného ve FTZ.

Zaměření ženijní a odborné přípravy u útvarů FTZ

Ženijní zabezpečení a maskování je součástí zabezpečení bojové činnosti vojsk. Proto každý velitel (náčelník) příslušného stupně velení ve FTZ plně zodpovídá i za plnění úkolů ženijního zabezpečení.

Je nutné, aby funkcionáři všech stupňů u útvarů a zařízení FTZ a TÚZ především v činnosti základny s důrazem na:

- znalost rychlé úpravy a údržby cest,
- budování ochranných staveb pro ochranu živé síly, techniky a materiálu,
- znalosti způsobů maskování s vědomím, že již ve Velké vlastenecké válce u Sovětských vojsk 15 % času, prostředků a materiálu bylo spotřebováno na maskování, přičemž v současné době prostředky průzkumu jsou značně účinnější,
- vedení ženijního průzkumu,
- znalosti ženijního materiálu, náradí a seznámení s ženijní technikou pro zemní práce.

U ženijních jednotek jde především o zvládnutí přidělené techniky, kdy jejím plným využitím zabezpečíme vyšší úroveň ochrany živé síly, techniky i materiálu v FTZ. Současně však je třeba mistrně zvládnout úkoly maskování a práci při budování ochranných staveb pod maskou.

Ženijní zabezpečení činnosti FTZ a všech TÚZ v ní rozmístovaných je složitý úkol. Vyplyvá zejména z náročnosti funkce, objemu a rozsahu zásobovacích úkolů plněných prostřednictvím FTZ, jakož i z času a omezených prostředků k realizaci že-

nijních opatření na značně rozsáhlém prostoru rozvinutí. Úkoly jsou však reálné a po ženijní straně proveditelné, jen je třeba řídit a plnit tato opatření důsledně a podle hlavních úkolů FTZ.

K PLÁNOVÁNÍ SPOJOVACÍ SOUSTAVY

K nejzávažnějším opatřením, která přispívají ke zvyšování připravenosti velitelství a štábů, zvyšování bojové a mobilizační pohotovosti ČSLA, patří cvičení všech druhů i stupňů, zvláště pak cvičení s částečně vyvedenými vojsky, jako byly „Dukla 82“, „Granit 82“ a některá cvičení druhů vojsk.

Pro spojovací vojsko je důležité, že oproti minulým cvičením byly vytyčeny a procvičovány nové cíle a úkoly v oblasti velení, z kterých vyplynuly zvýšené, přitom velmi náročné požadavky na organizaci a zabezpečování spojení na všech stupních velení. K nejdůležitějším patří:

- nepřetržitě velení ze dvou míst velení (VS a ZVS),
- velení ze společného velitelského stanoviště letectva a PVO,
- procvičování způsobu velení z předem určeného místa velení (PMV) a ze vzdušného místa velení (VzMV),
- přemísťování míst velení a spojovacích uzlů ve dvou sledech,
- procvičování nových vnitřních struktur velitelských stanovišť,
- zavádění automatizovaných systémů velení a řízení s využitím výpočetní techniky jako hlavního prostředku,
- procvičování nových vazeb orgánů velení na nadřazené a podřazené stupně velení, na součinnostní orgány velení i vnitřních vazeb na jednotlivých prvcích velení,
- zabezpečování zvyšujícího se množství hovorů, předávaných informací, zpráv a nařízení v minimální době, při respektování požadavků autonomního spojení pro řízení palby.

V návaznosti na zvyšující se požadavky v oblasti velení neustále procvičujeme nové zásady a metody plánování, budování a exploatace spojovacích soustav, které byly předmětem jednání vědeckoteretické konference spojovacího vojska (Vojenská mysl 10/81) i teoretické a praktické přípravy na cvičení. Značným přínosem v rozvoji i osvojování si těchto zásad, metod a norem je využívání zkušeností spojovacího vojska Sovětské armády, které jsou nám v duchu internacionálních vztahů tradičně poskytovány.

Zkušenosti hlavně ze cvičení „Blesk 82“ a „Dukla 82“ ukázaly, že při řešení nových úkolů se projevila nutnost dodržování osvědčených hlavních zásad a postupů při plánování a řízení spojovací soustavy na operačním stupni. K jejich důslednému využívání chceme vysvětlit obsah těchto zásad.

Cíle a obsah plánování spojovací soustavy

V současné době na všech operačních cvičeních při plánování operace se využívají metody postupného anebo souběžného plánování. Použití té které metody je dáno operační situací, charakterem stanovených úkolů a časovými možnostmi.

Plánování spojení a ukládání úkolů je součástí řízení spojení. Přitom plánování tvoří jádro veškerého řízení a je jednou z nejdůležitějších etap v práci náčelníka spojovacího vojska.

Praxe při cvičeních ukázala, že spojení může zabezpečit potřebu velení jen v tom případě, bereme-li v úvahu veškeré potřeby velení, možnosti spojovacích prostředků a spojovacích svazků a útvarů. Na cvičeních se jen potvrdilo, že bez pečlivého plánování nemůžeme spojení správně organizovat, a tím nemůžeme plnit úspěšně svoji funkci.

Základní vliv na plánování spojení má velitel a náčelník štábu. Velitel stanoví systém velení vojskům, rozmístění, způsob a postup při přemísťování míst velení, jejich vzájemnou zaměnitelnost, součinnost svazů, svazků a útvarů v operaci. Za spojení odpovídá náčelník štábu svazu a za bezprostřední organizaci spojení náčelník spojovacího vojska.

Zkušenosti ukazují, že se vzrůstajícími požadavky musí věnovat náčelník štábu pozornost konkretizaci úkolů náčelníka spojovacího vojska k organizaci spojení v operaci. Tento mu předloží návrh způsobu řešení v plánu spojení. Náčelník štábu jej schválí spolu s nařízením pro spojení podřízeným štábům.

Při stanovení úkolů náčelník štábu zpravidla uvádí:

- uskupení, celkové úkoly vojsk a způsob součinnosti,
- umístění míst velení, směr a postup při jejich přemísťování,
- organizace velení vojskům při vyřazení míst velení (VS, ZVS) z činnosti,
- s kým, v jaké časové lhůtě a jakými prostředky má být navázáno spojení,
- kterým spojovacím směrem je třeba věnovat zvláštní pozornost.

V průběhu operace náčelník štábu včas informuje náčelníka spojovacího vojska o možných změnách operační situace a velení, které mohou mít vliv na doplňky nebo změny v plánu spojení.

Zkušenosti potvrzují stále platnou zásadu, že **cílem plánování** musí být určení nejlepšího způsobu organizace spojení a výstavby, tj. vytvoření optimální spojovací soustavy v konkrétních podmínkách operace k zabezpečení nepřetržitého velení vojskům.

Velmi důležitou otázkou je dosažení tohoto cíle při nejefektivnějším využití sil a prostředků spojovacích svazků a útvarů. Zkušenosti ukazují, že to není snadný úkol a k dosažení co nejlepšího výsledku je nutná cílevědomá, soustředěná, přesně určená, časově sladěná činnost celé správy spojovacího vojska (spojovacího oddělení) za stálého osobního vlivu náčelníka. K tomu je třeba mít stanovenou jasnou metodiku práce a plně při zpracování využít určené doby pro zplánování v rámci celého štábu. Úspěch totiž závisí i na dokonalé součinnosti s ostatními správami a odděleními štábu.

Spojení plánujeme i nadále do celé hloubky operace, podrobně a konkrétně pak do bližšího úkolu.

Plánování spojení spočívá ve stanovení:

- počtu přímých spojů a prostředků k jejich rozvinutí,
- struktury opěrné spojovací sítě (počet a druh OSU, spojovacích os, počet a druh spojovacích roků),
- místa budování a složení spojovacích uzlů míst velení,
- způsobu připojení spojovacích uzlů míst velení svazu a podřízených svazů a svazků k OSU a PSU, způsobu vydělení spojovacích kanálů z opěrné spojovací sítě,
- úkolů spojovacím svazkům a útvarům,
- časových lhůt zahájení a ukončení výstavby a doby pohotovosti spojení na jednotlivých směrech a celé spojovací soustavy,
- stavu zálohy a způsobu jejího použití,
- působu zabezpečení spojení při předání velení z jednoho místa velení svazu na druhé místo velení,
- opatření k zabezpečení spolehlivosti spojení a jeho ochraně před působením nepřítelů,
- způsobu velení spojovacím svazkům, útvarům a spojovací soustavě,
- opatření k zabezpečení bojeschopnosti spojovacích svazků a útvarů, jejich doplňování k úhradě ztrát a zabezpečení oprav spojovacích prostředků.

Hlavní etapy plánování spojení

Cvičení potvrdila, že s rostoucí složitostí a rozmachem spojovacích soustav je tím více aktuální dodržování etap plánování spojení. Hlavní etapy plánování spojení zůstávají, a to ujasnění úkolů a příprava plánování, přijetí rozhodnutí náčelníka spojovacího vojska k organizaci spojení a ke zpracování plánovacích dokumentů, vlastní plánování — zpracování plánu spojení a příslušných dokumentů.

Práce spojovací správy (oddělení), spojené s plánováním spojení, začínají od **ujasnění** výchozích údajů. **Výchozí údaje** pro plánování zahrnují:

- operační směrnici,
- nařízení pro spojení nadřízeného štábu,
- rozhodnutí velitele k operaci, úkoly vojsk v operaci,
- pokyny náčelníka štábu k otázkám velení a spojení,
- stav spojovacích sil a prostředků,
- spojovací uzly, které můžeme použít k výstavbě opěrné spojovací sítě, přímých spojů a přípojných vedení,
- údaje o nepříteli, především jeho možnosti působení na systém velení a spojovací soustavu vlastní a podřízených,
- údaje o terénu v prostoru působení spojovacích svazků a útvarů, údaje o fyzikálně zeměpisných a klimatických podmínkách,
- údaje o místní spojovací síti, stavu státní a stacionární opěrné spojovací sítě v prostoru bojové činnosti.

Náčelník spojovacího vojska musí v první řadě vycházet z:

- operačního učlenění vojsk při útočné operaci,
- lhůt plnění úkolů útočné operace vojsky,

- plánované hloubky a tempa útočné operace,
- situace svazů a svazků, které budou v součinnosti řešit bojové úkoly.

Znalost všech těchto výchozích údajů umožňuje náčelníkovi spojovacího vojska a důstojníkům správy (oddělení) spojovacího vojska zhodnotit spojovací situaci.

Spojovací situaci bude hodnotit podle těchto hlavních otázek:

- způsob zabezpečení spojení s nadřazenými a součinnostními svazy (svazky),
- vliv nepřítele na spojení a pravděpodobné ztráty; stav sil a prostředků REB nepřítele a jeho možnosti rádiového průzkumu a rušení spojení,
- operační sestava, operační učlenění a úkoly organizace velení,
- způsob součinnosti vojsk,
- zvláštnosti bojové činnosti, které mají vliv na organizaci spojení,
- stav spojovacích sil a prostředků,
- možnosti využití radioreléové sítě a státní spojovací sítě,
- zálohy spojovacích prostředků a exploatace materiálů,
- charakter terénu v pásmu bojové činnosti, klimatické podmínky (možnost jejich vlivu na spojení),
- doba stanovená na plánování, organizaci a rozvinutí spojovací soustavy.

Zhodnocení spojovací situace je nutné zakončit co nejdříve po ujasnění výchozích údajů pro plánování.

Na zkušenostech a celkové přípravě náčelníka spojovacího vojska a příslušníků spojovací správy (oddělení) závisí, budou-li při zhodnocení spojovací situace učiněny správné, konkrétní a přesné závěry, nezbytné pro plánování spojení.

Náčelník spojovacího vojska musí vyvodit správné závěry ze zhodnocení spojovací situace:

- o možných ztrátách osob a techniky a které prvky spojovací soustavy může nepřítel v první řadě narušit,
- jaké opatření učinit v zájmu snížení efektivity působení nepřítele na spojení (zvláštní pozornost přitom věnovat rádiovému průzkumu a rádiovému rušení nepřítele),
- s kterými prvky operačního učlenění vojsk je třeba zabezpečit zvlášť spolehlivé spojení,
- o systému velení a způsobu přemístění míst velení,
- o způsobu obnovení narušeného velení,
- možnosti splnění nastávajících úkolů v operaci v závislosti na stavu spojovacích sil a prostředků; přitom je třeba řešit požadavky směrem k nadřazenému náčelníkovi spojovacího vojska, organizaci oprav a přípravu specialistů,
- o využití spojovacích vedení, kanálů a stanic spojovacího vojska.
- o nejúčelnější využití spojovacích prostředků na základě zhodnocení terénu, počasí atd.

Hlavní závěr z hodnocení časových možností spočívá v tom, zda má dostatek času na plánování spojení, uložení úkolů vykonavatelům, k předsunutí spojovacích svazků a útvárů do prostoru jejich činnosti a k rozvinutí spojovací soustavy ve stanovené časové lhůtě.

Po zhodnocení situace přistupuje k **přijetí rozhodnutí k organizaci spojení a rozpracování plánovacích dokumentů**. V první řadě rozdělí dobu, potřebnou k řešení jednotlivých otázek, a určí dobu zahájení a ukončení prací souvisejících se zabezpečením spojení.

Po ujasnění výchozích údajů a zhodnocení spojovací situace přijímá náčelník spojovacího vojska rozhodnutí ke konkrétním otázkám organizace spojení a zpracování plánovacích dokumentů.

V rozhodnutí stanoví:

- hlavní úkoly spojení v operaci,
- strukturu opěrné spojovací sítě (způsob výstavby) ve výchozích prostorech a v průběhu operace počet a složení os, rokůd, OSU a PSU,
- počet spojovacích kanálů od vlastních míst velení k místům velení podřízených svazů a svazků,
- rychlost narůstání opěrné spojovací sítě,
- způsob připojení SU míst velení vlastních a podřízených k OSU,
- způsob organizace a postup při zabezpečování rádiového a polního poštovního spojení,
- úkoly spojovacím svazkům a útvarům při zřizování a využívání spojovací soustavy,
- lhůty pohotovosti spojení,
- konkrétní opatření k ochraně a obnově spojovací soustavy (oklikové spoje, zálohy a jejich použití),
- způsob zabezpečení spojení při vyřazení místa velení z činnosti a předání velení na jiná místa velení,
- organizaci velení spojovacímu vojsku a řízení spojovací soustavy.

Přesné a jasné pokyny k uvedeným otázkám důstojníkům správy (oddělení) postačují ke zpracování spojovacích dokumentů k operaci. V jednotlivých případech může náčelník spojovacího vojska podřízeným důstojníkům upřesnit a konkretizovat pokyny k ostatním otázkám přímo.

Nemá-li dostatek času, může náčelník spojovacího vojska vydat k plánování jen všeobecné pokyny a v průběhu zpracování je upřesnit.

V zájmu zkrácení doby pro plánování se plánovací práce zajišťují metodou souběžného plánování.

Náčelník spojovacího vojska musí důsledně řídit návaznost všech prací na plánovacích dokumentech a koordinovat je.

Vlastní plánování — zpracování dokumentů důstojníky správy (oddělení) probíhá podle pokynů náčelníka spojovacího vojska.

K dokumentům pro řízení spojovací soustavy a spojovacího vojska patří:

- plán spojení,
- organizační dokumenty,
- pracovní dokumenty,
- výkazové dokumenty,
- informační dokumenty.

Prvé tři dokumenty se zpracovávají na základě výchozích údajů, zhodnocení situace a rozhodnutí náčelníka spojovacího vojska. Jejich zpracování začíná zpravidla plánem spojení. Avšak ke zpracování plánu spojení je třeba předem (již v míru) připravit řadu pracovních dokumentů.

Kladem v plánovací činnosti správy spojovacího vojska spojovacích oddělení svazů na cvičeních bylo zvládnutí a zpracování plánu spojení podle přijatých doporučení v rámci armád členských států Varšavské smlouvy. Jednak využívaly v období plánování grafikonu prací, který vycházel ze zámyslu organizace spojení, a dále jako základ plánu spojení zpracovávaly tři dokumenty:

- všeobecnou operační spojovací část — spojovací soustavu (na mapě),
- schéma organizace operačních spojů (na zvláštním listu),
- textovou a vysvětlující část plánu spojení.

Blíže jsou tyto dokumenty popsány ve Vojenské myslí 5/82.

K pracovním spojovacím dokumentům patří:

1. Pracovní mapa náčelníka spojovacího vojska.
2. Pracovní dokumenty k organizaci rádiového spojení a rádiového maskování:
  - schéma [tabulka] rádiového spojení s rozpočtem rádiových prostředků,
  - provozní rádiové údaje,
  - pracovní mapa.
3. Pracovní dokumenty k radioreléovému a troposférickému spojení:
  - pracovní mapa se schématem radioreléového a troposférického spojení,
  - tabulka rozdělení kanálů opěrné spojovací sítě,
  - údaje pro provoz radioreléového a troposférického spojení.
4. Pracovní dokumenty ZAS:
  - tabulka ZAS s rozpočtem prostředků,
  - tabulka rozdělení klíčové dokumentace.
5. Tabulka volacích znaků SU a funkcionářů.
6. Plán organizace a kontroly ochrany spojení a grafikon přemístění uzlů a stanovišť kontroly bezpečnosti spojení.
7. Plán polního poštovního spojení a grafikon provozu pohyblivých spojovacích prostředků.
8. Plán technického zabezpečení.
9. Plán obnovy spojovací soustavy.

Všechny vyjmenované dokumenty se zpracovávají na místě řízení náčelníka spojení (MR NS), které je pracovištěm NSV (NSO) svazu. Na místě řízení spojení je stálá dozorcí směna.

V průběhu zpracování plánovacích dokumentů se potvrdilo, že je nezbytná těsná součinnost zvláště s operační správou, zpravodajskou správou, štábem raketového vojska a dělostřelectva a s náčelníky speciálních vojsk.

Dokumenty zpracovávají ti funkcionáři, kteří je potřebují při řízení spojení. Stupeň detailizace pracovních spojovacích dokumentů musí být takový, aby tyto pracovní dokumenty zabezpečovaly přesnost, konkrétnost a kvalitu řízení spojení. V této souvislosti byla správně na cvičeních věnována pozornost zdokonalování systému řízení spojení podle nových doporučených zásad. I tyto jsou uvedeny ve Vojenské myslí č. 5/82.

Na závěr chceme uvést, že zdokonalený způsob plánování a systému řízení spojení, doporučený v armádách členských států Varšavské smlouvy, byl tvůrčím způsobem uplatněn na cvičeních tohoto výcvikového roku a přinesl první pozitivní výsledky. Přesto máme za to, že jsme teprve na začátku, a příslušníci spojovacího vojska musí vynaložit velké úsilí k tomu, aby si nové zásady plánování nejen osvojili, ale aby je dokázali v praxi na cvičeních plně využívat k řešení nových požadavků.

Proto dalším otázkám plánování a řízení spojení musíme věnovat všestrannou pozornost. To platí nejen pro náčelníky spojovacího vojska, ale i pro funkcionáře, kteří rozhodují a schvalují dokumenty, podle kterých se zabezpečuje budování spojovací soustavy.

K TANKOVÉMU A AUTOMOBILNÍMU TECHNICKÉMU ZABEZPEČENÍ SVAZŮ

V nové organizaci technických služeb, které řídí přímo zástupce velitele svazu pro výzbroj, mají vedle výzbrojního technického zabezpečení své místo i tankové technické a automobilní technické zabezpečení. Jejich samostatné organizování a funkční instituování vychází z nárůstu problémů technického zabezpečení tankových a motostřeleckých vojsk, nasycených tankovou technikou i množstvím speciální techniky druhů vojsk na tankových podvozcích. U automobilního technického zabezpečení je to plná motorizace a mobilnost všech prvků bojových sestav, druhů vojsk a služeb i speciálních vojsk. Každá z uvedených služeb má tedy své problémy a úkoly a tomu odpovídající systém technického zabezpečení, své řídicí orgány, síly a prostředky. Specifiky obou technických služeb se zejména v podmínkách zabezpečení soudobého boje a operace natolik vyhranily, že dosavadní sloučená tanková a automobilní služba je může zvládat jen s velkými potížemi.

Na některých operačních cvičeních jsme procvičovali novou organizaci a řízení technického zabezpečení operačních svazů. Novou organizaci si vynucují narůstající úkoly technického zabezpečení soudobého boje a operace vojsk, která jsou nasycena moderními zbraněmi, elektronickými prostředky a technikou všeho druhu, při plné motorizaci a z toho vyplývajících úkolů technického zabezpečení. Tankové technické a automobilní technické zabezpečení jako samostatné technické služby lépe zvládaly své úkoly. Řízení služeb bylo účinnější. I když vycházely z dříve získaných zkušeností, přece jenom se projevily některé vážné problémy i nejasnosti. Přispěl k tomu nejen komplex problémů v řízení technického zabezpečení operačních svazů zástupcem velitele pro výzbroj, ale i nevládnutí zvláštností automobilního technického zabezpečení. V tankové technické službě to bylo zase přílišné zobecňování úkolů i obecnost jejich praktického řešení, vyvolané vlivem oprávněných zobecnění v plánech a řešeních štábu zástupce velitele pro výzbroj i pochoptitelné nedostatky v jeho

činnosti. Nemalý vliv tu měly i kádrové problémy v cvičné organizaci. Přes uvedené problémy jsou dosavadní zkušenosti velmi cenné. Ukazují nezbytnost vyjasnit pro další praxi některé věcné problémy.

Vedle plánu technického zabezpečení, který zpracovává štáb zástupce velitele pro výzbroj, zpracovávají náčelníci tankové a automobilní technické služby své plány. Oni zodpovídají za zpracování plánu technického zabezpečení ve své odbornosti a za organizaci jejich plnění. Odpovídají za včasné a úplné splnění úkolů technického zabezpečení své odbornosti i za stálou připravenost, pohotovost a plnění úkolů podřízených prostředků technického zabezpečení. Oproti dříve zpracovávaným plánům technického zabezpečení jsou jednodušší, ale konkrétnější. Jsou zpracovávány po službách — tankové a automobilní. Obsahově jsou stejné, jak je známe z dřívějších. Rozsah tabulek psaných na mapě bude dán časovými možnostmi.

V souvislosti s vytvářením svazových opravárenských základen jsou některé nejasnosti v uskupení prostředků technického zabezpečení a jejich manévru. Frontové prostředky technického zabezpečení se uskupují (tvoří sledy) v nových podmínkách podle těchto zásad:

Uskupení frontových útvarů technického zabezpečení (TZ) určených k přímému zabezpečení svazů prvního sledu, svazků a útvarů RVD, vojsk PVO a útvarů REB i jiných speciálních vojsk podřízených frontu. Zahrnuje 2—3 frontové opravárenské základny pro komplexní opravy výzbroje a techniky. Dále zahrnuje i samostatné opravárenské útvary. Sklady jsou včleněny do frontových brigád materiálního zabezpečení (fbmz). Frontová opravárenská základna (FOZ) se přimísťuje zpravidla po splnění bližšího úkolu frontu.

Uskupení frontových útvarů technického zabezpečení k plnění úkolů v zájmu všech vojsk frontu, 2. sledů, operačních manévrujících skupin a záloh (do jejich zasazení) a leteckých sil. Rozmísťuje se v hloubce týlového prostoru frontu. Může zahrnovat frontové opravárenské základny (FOZ), specializované útvary pro opravy vozidel a agregátů, frontové základny pro GO tankové techniky a agregátů, frontové sklady munice, výzbroje, techniky a technického materiálu, závody, základny, opravny a dílny.

Záloha sil a prostředků technického zabezpečení frontu se vytváří z jednotlivých opravárenských útvarů a skladů, ze stabilních závodů a skladů místního průmyslu. Využívá se k úhradě ztrát, doplnění počtů nebo posílení prostředků technického zabezpečení a k zabezpečení úkolů na nových směrech.

S cílem zkrácení lhůt oprav i odsunu (rozsahu odsunu) se opravárenské útvary a útvary odsunu k začátku i v průběhu bojové činnosti vyčleňují po jednotkách i celé do prostoru hromadných ztrát a do prostorů rozmístění RVD, vojska PVO, k úsekům průlomu, k čarám zasazení 2. sledu a operačních manévrujících skupin (tj. mimo frontové opravárenské základny).

Armádní prostředky technického zabezpečení se uskupují obdobně.

Vytváří se uskupení armádních prostředků technického zabezpečení, určených k přímému zabezpečení svazků 1. sledů na hlavním směru (jež pracují zpravidla s prapory oprav techniky). Tvoří je oddělení armádní opravárenské základny (AOZ), opravárenské jednotky, oddělení armádních skladů (munice, výzbroje, techniky a náhradních dílů) a přemísťuje se rovněž s prapory oprav techniky.

Uskupení armádních prostředků technického zabezpečení působí v zájmu všech vojsk armád. Tvoří je armádní opravárenské základny, dílenské jednotky

výzbrojní, tankové, automobilní a sklady materiálu začleněné v armádní brigádě materiálního zabezpečení. Zabezpečuje komplexní a specializované střední a běžné opravy výzbroje a techniky na místě poškození nebo v blízkosti na shromaždišti poškozené techniky, předepsané prohlídky a ošetřování výzbroje a techniky u vojsk. Působí v útoku 30—50 km, v obraně 60—100 km od předního okraje a přesunuje se zpravidla po splnění bližšího úkolu armády.

Nejasnosti jsou též kolem odsunů tankové a automobilní techniky. Poškozenou (zapadlou) tankovou techniku ve frontu (armádě) odsunují vyprošťovací prostředky svazů a svazků. Tanková technika, kterou nelze opravit přímo na místě poškození nebo v nejbližším skrytu, se odsune na shromaždiště poškozené techniky (SPT), nebo k osám odsunu. Vzdálenost SPT od předního okraje a vzdálenost jednotlivých čar i počet SPT na těchto čarách a doba práce na SPT závisí na situaci, množství ztrát a velikosti opravného fondu.

Automobilní techniku odsunují automobilní odsunové útvary a jednotky svazů, síly a prostředky svazků a útvarů a taktéž příležitostný transport na shromaždiště poškozené techniky, nebo přímo k opravárenským útvarům (a na závody). SPT se v průběhu útočné operace rozvinují v místech s největším počtem poškozené techniky, orientačně na čarách ve frontu po 80—100 km a u armád po 40—60 km. Na každé čáře, v závislosti na situaci, se rozvinují ve frontu 2—3 SPT a u armád 1—2 SPT. V obraně je výhodné počítat s vyšší hranicí uvedeného rozpětí.

V celém systému oprav výzbroje a techniky je rozsah oprav tankové a automobilní techniky neobjemnější. Dotýká se všech druhů vojsk a služeb a všech prvků sestavy operačních svazů. K jejich zvládnutí má mimořádný význam tvoření sledu a uskupení prostředků oprav této techniky a její dovedný manévry.

Frontové a armádní opravárenské a odsunové prostředky tankové technické služby vcházejí většinou do sestavy frontových a armádních opravárenských základů (FOZ, AOZ). Podle situace se jejich část může přidělovat armádám (divizím) anebo může být použita samostatně v místech hromadných ztrát tankové techniky. V návaznosti na operační řešení a situaci se počítá s manévrem opravárenských a vyprošťovacích prostředků. Předsunují se vyprošťovací a odsunové prostředky, které připravují SPT a opravný fond. Podle výsledků jejich práce a situace se rozhoduje o manévru opravárenskými prostředky a frontovými opravárenskými základnami. Útvary oprav tankové techniky frontu a armád, začleněné do FOZ a AOS, zabezpečují komplexní střední opravy tankové techniky. V jednotlivých případech mohou armádní opravy vykonávat běžné opravy. Útvary oprav tankové techniky frontu pracují v místech rozvinutí do úplného ukončení všech středních oprav tankové techniky. Armádní útvary technického zabezpečení se přemísťují za postupujícími vojsky jednou za 2—3 dny. Přitom v předcházejících místech rozvinutí mohou zůstat jednotlivé jednotky (opravárenské skupiny) do ukončení započatých oprav.

Útvary oprav automobilů se začleňují do sestavy frontových (armádních) opravárenských základů anebo působí samostatně. Sklady automobilního materiálu se začleňují do sestavy frontových (armádních) brigád materiálního zabezpečení a frontové týlové základny a přemísťují se s nimi. Frontové (armádní) útvary oprav automobilů zabezpečují střední opravy a v případě nutnosti i běžné opravy. Část útvarů oprav automobilů frontu se používá v sestavě FOZ pro opravy vozidel vševojskových (tankových) armád 1. sledu. Část pracuje samostatně a používá se pro opravy vozidel svazů 2. sledu, svazů a útvarů

podřízených frontu, svazků a útvarů letectva frontu. Útvary oprav automobilů pracují samostatně také v případě, používají-li se zejména pro generální opravy motorů a agregátů, kterými se zabezpečuje front a armády a vojskové opravárenské útvary a jednotky všech druhů vojsk a služeb. Útvary oprav automobilů plní své úkoly i v sestavě AOZ 2. sledu.

Jedním z cílů nového systému řízení technického zabezpečení je zajištění komplexních oprav složité techniky. Komplexní a speciální opravy výzbroje a techniky organizují náčelníci speciálních vojsk a služeb v jím podřízených útvarech. Tyto útvary se zabezpečují v prvním pořadí novými nebo opravenými motory, agregáty, bloky, uzly a přístroji podle pokynů náčelníků tankové, automobilní a dalších služeb a speciálních vojsk podle jejich působnosti. Poškozená technika se přisunuje do vytvářených opravárenských útvarů, které tvoří výměnná střediska, nebo přímo do opravárenských útvarů, které nejsou součástí FOZ (AOZ). Je-li to nutné, jsou náčelníci druhů vojsk a služeb povinni vyčleňovat své specialisty k technické pomoci při montáži motorů, agregátů, bloků do výzbroje a techniky a zabezpečení komplexních oprav i mimo FOZ.

Komplexní opravy výzbroje a techniky, vyžadující společné úsilí několika specializovaných vojsk a služeb, se organizují podle rozhodnutí zástupce velitele frontu (armády) pro výzbroj. Při organizaci komplexních oprav se vedle tanků a BVP opravují především odpalovací zařízení raketových kompletů, vozidla velení, řízení a přezkušování (diagnostiky, kontrolní a prověřková vozidla, radiolokační komplety a stanice navedení a zjišťování). Zabezpečuje se též pojízdnost kompletů. Opravuje se výzbroj a technika, která je pro vojska nejpotřebnější.

Kritériem pro určení místa komplexní opravy (zda ve FOZ nebo mimo ni) je stupeň poškození podvozku. Při malém poškození podvozku zabezpečují komplexní opravy specializované opravárenské útvary. Při velkém poškození podvozků zabezpečují komplexní opravy útvary technického zabezpečení ve FOZ, AOZ a samostatné útvary tankového a automobilního technického zabezpečení. K dispozici musí být potřebné agregáty dodávané náčelníky ostatních služeb a speciálních druhů vojsk. U každého opravárenského útvaru určeného ke komplexní opravě se k tomu zřizují výměnná střediska agregátů.

Vážným problémem zůstává zabezpečení středních oprav automobilů. Současné kapacity jsou velmi malé. Přitom nevyužíváme možnosti jejich dalšího zvyšování. Jde především o plné využití prostředků teritoria zejména u opraven tankové a automobilní techniky, okruhových opraven a opraven národního hospodářství. Dále jde o odhalování rezerv v kapacitě polních prostředků frontu a armád. Kromě toho je možné využít část kapacity armádních tankových a automobilních opraven ve prospěch středních oprav automobilů, dočasně využít opraven automobilních skupin pro střední opravy, efektivněji využívat kapacity praporů oprav automobilů. Kapacitu můžeme zvýšit též zařazením řidičů bez vozidel i civilních osob do procesu oprav.

Víme, že nejdůležitějším úkolem tankového a automobilního technického zabezpečení jsou opravy poškozené techniky. Tento úkol zahrnuje organizaci oprav, plné využití kapacit a hledání možností jejich narůstání a úhrady ztrát, předání neopravitelné techniky vyšším orgánům, odpisy nenávratně zničené techniky a těžení z nich. V plnění tohoto úkolu bývá na cvičeních nejvíce nedostatků. Hlavním nedostatkem je malá starostlivost a znalost situace v neopravené technice a starost o urychlené opravy. Tak tomu bylo např. v situaci,

kdy nebylo provedeno běžných a středních oprav u 660 tanků, 400 BVP, 1000 OT a 18 000 automobilů. Kdy kromě toho vyžadovalo generální opravy a bylo zničeno 1200 tanků, 600 BVP, 1500 OT a 9500 automobilů.

Zvládnout taková kvanta techniky, jež je hlavně starostí frontu, je velkým úkolem. Tomu často neodpovídá přístup ani tankové či automobilní správy. Nad těmito úkoly a hledáním všech možných způsobů jejich řešení je třeba se vážně zamyslet. Řešení zpracovat a jeho realizaci usilovně a cílevědomě zabezpečovat.

V článku jsem ukázal na některé problémy tankového a automobilního technického zajištění. Za jeho výsledky nesou plnou odpovědnost příslušní velitelé a jejich náčelníci tankové a automobilní služby. Není proto možné, abychom při procvičování nových otázek řízení technického zabezpečení otázky tankového a automobilního zabezpečení zjednodušovali. Musíme zabezpečit, abychom je procvičovali daleko konkrétněji a účinněji, zejména v oblasti řízení. To je také hlavní smysl připravovaných nových opatření.

Součinnost vojsk spojeneckých armád v operacích

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek armádního generála
A. I. Gričkova, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja
mysl“ čís. 5/1982.*

Poslední léta jsou charakterizována značně zosílenou mezinárodní situací. Vládnoucí kruhy USA otevřeně vstoupily na cestu k dosažení vojenské převahy nad Sovětským svazem a dalšími státy socialistického společenství. S tímto cílem uvádějí do života program dalšího zvyšování počtu prostředků ozbrojeného zápasu, který nemá obdoby. Přitom hlavní důraz kladou na výrobu a zavádění nejnovějších strategických jaderných systémů, raket středního doletu, neutronových a chemických zbraní.

Sovětský svaz a další bratrské socialistické státy nemohou nečinně přihlížet k tomuto vývoji událostí. Proto do té doby, dokud imperialistické státy budou zvyšovat mezinárodní napětí, prosazovat závody ve zbrojení, státy — účastníci Varšavské smlouvy budou neustále pevnovat svůj vojenskopolitický obranný svaz, udržovat na potřebné úrovni bojovou sílu Spojených ozbrojených sil, rozvíjet marxisticko-leninskou vojenskou vědu, formy a způsoby přípravy vojsk k rozhodnému zničení jakéhokoli agresora.

Jedním z nejdůležitějších opatření při upevňování bojové pohotovosti bratrských armád států socialistického společenství je další rozvíjení teorie a praxe zabezpečení spolehlivé součinnosti vojsk, sil a prostředků spojeneckých armád v operacích.

Bojové zkušenosti z minulých válek potvrzují, že těsná a nepřetržitá součinnost vojsk měla vždy velký význam při dosažení cílů ozbrojeného zápasu. Úspěšně vést operace v soudobých podmínkách je možné jen sjednoceným a přesně sladěným společným úsilím různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Proto organizace a neustálé udržování součinnosti je jedním z hlavních principů vojenského umění a nejdůležitější povinností velitelů a štábů.

Součinnost, jako důkladně plánovaná a složitá kategorie vojenského umění, má velmi dlouhou historii. Na základě rozvoje vojenství získávala nový obsah, rozšiřovaly se její rámce a rozsah, narůstala složitost řešených úkolů. To je podmíněno především neustálým zdokonalováním a vznikem kvalitativně nových zbraňových systémů a bojové techniky. V důsledku toho se podstatně zvyšují bojové možnosti a mobilita vojsk (sil), prostředků, mění se charakter

a obsah válečné činnosti. Současně s tím narůstá intenzita boje ve všech prostorech — na zemi, ve vzduchu i na moři — za vybojování a udržení iniciativy; zvětšuje se prostorový rozmach operací, jejich aktivnost, rozhodnost a dynamika; zvyšují se možnosti bojujících stran k narušení součinnosti, a to vyřazením jednotlivých druhů vojenských organizací, prvků operační sestavy vojsk [sil] a systémů velení boje v krátké době. S neustálým růstem rozsahu a náročnosti charakteru prací, spojených s organizací a udržováním pevné součinnosti se projevuje tendence zkracovat dobu na jejich splnění. Ostrý rozpor mezi neustále rostoucí složitostí organizace součinnosti a dobou vyčleněnou na splnění všech vyplývajících opatření může být vyřešen jen na základě vědeckého přístupu k tomuto problému.

Organizovat a udržovat součinnost mezi různými silami a prostředky je složitou záležitostí i v rámci ozbrojených sil jednoho státu, protože se liší prostorem činnosti a bojovými možnostmi. Ještě obtížnější je řešit tento úkol při přípravě a vedení válečné činnosti spojeneckým uskupením vojsk. Toto souvisí s řadou faktorů. Vojska národních armád se mohou lišit výzbrojí, organizační strukturou, bojovými možnostmi, úrovní přípravy vojsk a jejich morálním politickým stavem, názory velení na formy a způsoby vedení válečné činnosti i na metody práce, organizací technického a týlového zabezpečení, získanými bojovými zkušenostmi a národními tradicemi. Sladění úsilí spojeneckých armád může být ztíženo rovněž specifikou přípravy a vedení operací v různých fyzickogeografických podmínkách jednotlivých válečisk.

Při řízení a koordinaci bojové činnosti armád musí spojenecké vojenskopolitické velení řešit značné množství složitých úkolů. Mezi nimi mají zvlášť důležitý význam:

- zabezpečení vysoké bojové efektivnosti při používání spojeneckých armád v zájmu dosažení vojenskostrategických cílů,
- organizace sladěného použití druhů ozbrojených sil a druhů vojsk,
- dosažení zkoordinované činnosti svazů [různých uskupení] a prvků operační sestavy vojsk [sil],
- rychlé obnovení narušené součinnosti,
- udržování součinnosti mezi orgány technického a týlového zabezpečení,
- překonání jazykových těžkostí.

Problém zabezpečení vysoké bojové efektivnosti při používání spojeneckých armád vznikl současně se vznikem válek, které měly spojenecký charakter. Přitom kvalita jeho řešení i stupeň dosažení sladěnosti

v činnosti spojeneckých vojsk závisely především na sledovaných politických cílech stran ve válce, na jejím charakteru a podmínkách vedení.

V letech druhé světové války byla součinnost mezi spojeneckými armádami států protihitlerovské koalice organizována následovně. K zabránění izolované činnosti anglických a amerických ozbrojených sil a k zabezpečení sladěnosti v jejich bojovém použití byl vytvořen speciální orgán — Spojený výbor náčelníků štábů, který sehrál významnou úlohu při dosahování lepší koordinace úsilí spojenců. Nejdůležitější problémy společného vedení války byly kromě toho projednávány na konferencích za účasti nejvyšších státních činitelů.

Přesto však do konce války nebyl zcela vyřešen problém součinnosti mezi spojeneckými armádami. Na překážku tomu byly úzké ziskné cíle a mezimperialistické rozpory, které vyplývaly jak z podstaty kapitalismu, tak i z neshody vojenskopolitických zájmů. V důsledku toho např. spojenci nevyužili výhodné situace, která vznikla na frontě v západní Evropě koncem srpna roku 1944, k úplnému zničení německých fašistických vojsk ve Francii. Často se stávalo, že anglická vojska vedla útočnou činnost a americká vojska neprojevovala aktivnost, i naopak. V důsledku toho mohl nepřítel manévrovat svými silami a prostředky z jednoho směru na druhý. Záporný vliv na operativnost řešení otázek součinnosti mělo také odtřazení Spojeného výboru náčelníků štábů spojenců ve Washingtonu od evropského válečiska a omezenost jeho funkcí.

V závěrečném období Velké vlastenecké války stali se spojenci sovětských ozbrojených sil armády celé řady východoevropských států. Stačí připomenout, že vojska těchto států se zúčastnila přibližně patnácti mohutných operací Rudé armády.

Součinnost mezi nimi byla organizována na principiálně novém základě a na pečlivém zhodnocení zvláštností vývoje vojenskopolitické situace, bojových možností národních vojsk, jejich zkušeností, zabezpečení a dalších faktorů. Jejich úsilí ve strategickém měřítku bylo sjednocováno a usměrňováno jediným orgánem — Hlavním velením. Velký význam k dosažení přesné součinnosti mezi spojeneckými vojsky na operační úrovni mělo přímé podřízení svazů a svazků národních vojsk veliteli frontů Sovětské armády, dokonale organizovaná vzájemná výměna představitelů mezi operačními a taktickými štáby, využívání operačních skupin [vojenských misí], které byly spojujícími orgány mezi svazy spojeneckých armád různých států.

Sladění úsilí svazů a svazků Sovětské armády, vojsk Bulharska, Československa, Polska a Rumunska se vyznačovalo vysokou operativností. Bylo uskutečňováno nejen s využitím stálého představitele, ale též osobními setkáními, společnou prací při plánování operací a přímými kontakty velitelů součinnostních vojsk. To zabezpečovalo jednotné chápání operačních úkolů a cílevědomé velení vojskům ve společných operacích. Sovětské vojenské velení velmi pozorně hodnotilo návrhy velitelů spojeneckých armád, bralo je v úvahu při plánování operací a poskytovalo jim všestrannou pomoc při přípravě a vedení bojové činnosti.

Mnohaleté historické zkušenosti spojeneckých států v oblasti vojenské spolupráce svědčí o tom, že při organizaci součinnosti patří mezi rozhodující faktory: příslušnost ke společenskému systému, sledované cíle ve válce a vztahy mezi státy. Nerovnoprávné vztahy, založené na diktátu a nátlaku z pozice síly, ztěžují řešení již beztak složitých otázek koordinovaného úsilí spojeneckých armád. A naopak, společně politické a vojenskostrategické názory, spravedlivé cíle války, jednota úkolů, rovnoprávnost, úplné vzájemné chápání, bojové bratrství spojeneckých armád — to vše umožňuje lépe překonávat vzniklé potíže, kvalitněji plnit úkoly společným úsilím součinnostních vojsk. V tomto směru armády států — účastníků Varšavské smlouvy mají nesporné přednosti před spojenými ozbrojenými silami agresivního bloku NATO.

V operacích spojeneckých armád je jedním z nejdůležitějších problémů součinnosti **zabezpečení sladěného použití druhů ozbrojených sil**. Obsah a naléhavost projevu tohoto problému se měnily v závislosti na rozvoji vojenství.

V současném období v důsledku vědeckotechnické revoluce byly nejen dále kvalitativně zdokonaleny klasické prostředky ničení, ale vznikly i principiálně nové prostředky — jaderné zbraně. To mělo za následek vybudování takového druhu ozbrojených sil, jako jsou raketová vojska strategického určení SSSR. Mají vysokou bojovou pohotovost a jsou spolehlivým štítem bezpečnosti Sovětského svazu, států socialistického společenství a hlavním faktorem, který brání agresivním snahám imperialismu. SSSR, i když má k dispozici tak mohutné zbraně, nikoho neohrožuje a nemá v úmyslu je použít jako první. Jen mimořádné okolnosti, a to jaderné napadení sovětského státu a jeho spojenců agresorem, bude mít za nevyhnutelný následek zdrucující jadernou odplatu.

Kvalitativní a kvantitativní růst zbraní a bojové techniky a vznik nových prostřed-

ků boje podstatně změnily úlohu a místo každého druhu ozbrojených sil ve složitém systému ozbrojeného zápasu. Zvětšení rozmachu operací a jejich vedení na válčistických spojeneckými uskupeními, rozvinutými na území několika spojeneckých států, ještě dále zvýšily význam těsné a přesné součinnosti při zničení nepřítelů a dosažení cílů operace. V důsledku toho prošly značnými změnami i obsah a struktura součinnosti jak uvnitř každého druhu ozbrojených sil (druhu vojsk), tak i mezi nimi.

Zvýšení bojového potenciálu ozbrojených sil, zvětšený dostřel zbraní a jejich mohutná ničivá síla se vši naléhavostí nastolily otázku o současném působení na nepřítel do celé hloubky sestavy jeho uskupení vojsk a o včasné využívání výsledků mohutných palebných úderů k dokončení zničení agresora. Tyto úkoly mohou být úspěšně splněny jen za předpokladu přísné zkoordinované činnosti všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk ve všech prostorech. Tím je současně předurčován především vševojskový charakter soudobých operací. Zvláštní význam mají otázky sladěného úsilí letectva a vojsk PVO, zabezpečení jednotného řízení jiných sil, určených k vybojování nadvlády ve vzduchu.

Nutnost centralizovaného řízení letectva, vojsk PVO a jiných druhů ozbrojených sil a druhů vojsk vyplývá z toho, že jejich bojová činnost je úzce spojena a vzájemně podmíněna. Letectvo může být např. použito k přepadení a zničení vzdušných cílů, tj. k plnění úkolů PVO. Na druhé straně letectvo potřebuje, aby bylo bráněno silami PVO, a jeho odolnost v mnoha směrech závisí na stavu protivzdušné obrany.

Historie zná mnoho příkladů, kdy nedostatky v organizaci součinnosti mezi druhy ozbrojených sil a druhy vojsk měly za následek neodůvodněné ztráty jedné z nich palbou druhých.

Hovoříme-li o problému součinnosti, je nutné poznamenat, že ve spojeneckých armádách v závislosti na ekonomickém rozvoji jednotlivých států, geografické poloze a dalších faktorech může být různé množství druhů ozbrojených sil. Např. v některých armádách tvoří letectvo a vojska PVO jeden druh ozbrojených sil, v jiných jsou samostatnými komponenty armády. Všechno to ztěžuje organizaci a uskutečnění součinnosti mezi druhy ozbrojených sil spojeneckých armád a vyžaduje tvůrčí přístup k řešení problémů součinnosti. Při tom rozhodujícím principem řešení úkolů koordinace úsilí vojsk, sil a prostředků v operacích je organizace součinnosti ve prospěch uskupení vojsk, která plní nejdůležitější úkoly.

Je nutné také brát v úvahu tendenci pravděpodobného nepřítele rozšiřovat využití všech prostorových sfér ve válce. V současné době se Pentagon usilovně připravuje k využití i kosmického prostoru pro vojenské cíle. Bez ohledu na existující smluvní povinnosti, washingtonští strategové otevřeně prohlašují, že ten, kdo dokáže získat kontrolu nad kosmem, dokáže rozhodujícím způsobem změnit poměr sil. Podle jejich slov se to rovná nastolení světového panství. Právě proto se tak houževnatě pracuje na různých kosmických systémech, které by mohly být využity pro vojenské cíle. V Pentagonu byl vytvořen speciální orgán — oddělení kosmického plánování.

Zvláštní místo ve společných operacích mají **otázky organizace součinnosti mezi různými uskupeními vojsk a sil a v jejich rámci i mezi prvky operační sestavy**. Přitom, jak svědčí zkušenosti z minulých válek, úsilí spojeneckých velitelství vždy směřovalo k doplnění slabých míst jedné sil a prostředků na úkor silných stránek druhých, k vyloučení jejich vzájemných překážek při společném plnění úkolů. Tím se dosahovalo značného zvětšení celkové síly působení na nepřítele.

Formy a metody sladěni úsilí byly různorodé. Závisely na vzniklé situaci, čase, organizaci svazů, jejich podřízenosti a na charakteru plněného úkolu. Zvláštní průzřetnost v práci velitelů a štábů a dokonalejší sladěni byly vyžadovány v těch případech, kdy svaz měl ve své podřízenosti svazky různé národní příslušnosti, a součinnostní uskupení plnila různé úkoly: jedna útočila, druhá se bránila, třetí se přesunovala atd.

Činnost součinnostních svazů (svazků) byla zpravidla koordinována co do úkolů operace, způsobů jejich splnění, směrů a času. Hlavní úsilí spojeneckých vojsk bylo přitom vždy soustředěno na zabezpečení úspěšné činnosti uskupení, která působila na směr hlavního úderu. Složitost spočívala v tom, že uskutečnění součinnosti zahrnovalo několik stupňů. Narušení součinnosti s kterýmkoli z nich mohlo nepříznivě ovlivnit celý systém.

Zkušenosti z celé řady operací Velké vlastenecké války ukázaly, že zařazení svazů a svazků více než 2—3 národních armád do sestavy spojeneckého operačně strategického svazu značně zkomplikovalo koordinaci činnosti a velení vojskům.

Při vedení úderů v jednom prostoru, na přilehlých úsecích a směrech, při obklíčení a ničení uskupení nepřítele, při spojení s výsadky a v jiných podmínkách věnovalo spojenecké velení značnou pozornost přípravě společných opatření, která by vy-

loučila vzájemné ničení vlastních vojsk. Takové příklady z historie válek nejsou ojedinělé.

Nejslabším místem v organizaci součinnosti, jak to potvrzují zkušenosti z války, bylo zabezpečení boků a styků svazů (uskupení). Slabá místa boků a styků byla nejčastější v těch případech, kdy se otázkám sladěného úsilí sousedních svazů, svazků a uskupení ozbrojených sil různých národností nevěnovala náležitá pozornost nadřízených orgánů a řešení těchto úkolů bylo plně ponecháno na velitelích součinnostních vojsk. Na základě toho již v letech minulé války se dospělo k závěru, že plnou odpovědnost za zabezpečení boků a styků má nadřízený velitel.

Současně s hodnocením důležitosti sladěného úsilí svazů a operačních uskupení není možné zapomenout ani na důležitost těsné součinnosti vojsk na taktickém stupni, kde se formují počátky úspěchu vedené operace. Proto nebylo náhodou, že vyšší velitelé v letech války často osobně a pečlivě organizovali takovou součinnost na zvolených směrech při plnění důležitých úkolů (při průlomu obrany nepřítele, při zasazení druhých sledů, rychlých skupin a záloh do sražení, při násilném přechodu vodních překážek atd.).

Co se týče součinnosti mezi prvky operační sestavy vojsk, pak sladěni jejich úsilí bylo v minulé válce uskutečňováno z hlediska nejdokonalejšího využití bojových možností, úloh, předurčení, místa úkolu a způsobů činnosti každého prvku, dále z hlediska organické jednoty použití všech součástí daného uskupení vojsk k zabezpečení dosažení společného cíle boje a operace.

Jak ukazují získané zkušenosti, velký význam při úspěšném vedení bojové činnosti má **udržování těsné součinnosti v průběhu bojové činnosti a její rychlé obnovení v případě narušení**. V Sovětské armádě byla věnována tomuto problému zvláštní pozornost od samotného zahájení Velké vlastenecké války. Byla přijata zásada, že štáb, který není schopen udržovat nebo obnovit narušenou součinnost v průběhu boje, nemůže být plnohodnotným orgánem velení. Význam této zásady v soudobé válce značně vzrostl. Mnohonásobně zvýšení bojových možností bojujících stran, dálky střelby a rychlost palby zbraní, pravděpodobnost vyřazení celých svazů, svazků a prvků operační (bojové) sestavy — to vše podstatně zkomplikovalo udržení součinnosti.

Zvláštní význam při vedení společných operací silami spojeneckých armád má zabezpečení stálé součinnosti. Analýzy bojových zkušeností potvrzují, že součinnost

v operacích mezi armádami různých národností byla nejčastěji narušována v těch případech, kdy nebylo dosaženo vojensko-politické a strategické jednoty, nebyly plněny úkoly ve stanovené době třeba jen jednou spojeneckou armádou, kdy se náhle změnila situace na frontě v důsledku neočekávané činnosti nepřítele nebo překvapivého použití nových prostředků ozbrojeného zápasu, forem a způsobů jeho vedení, kdy nebylo zabezpečeno pevné velení a spojení. Tyto a další faktory je nutné brát v úvahu včas a předvídat potřebná opatření k zabezpečení snížení jejich nepříznivého vlivu na průběh operace. Bojové zkušenosti potvrzují, že k neefektivnějšímu využívání společného úsilí je nutné dokonale sladit a podrobně rozpracovat plány společné činnosti spojeneckých armád a součinnosti, dále v průběhu vedení bojové činnosti včas upravit sestavu a úkoly vojsk, rychle obnovovat bojeschopnost uskupení, která utrpěla značné ztráty, okamžitě upravit způsob všestranného zabezpečení vojsk [sil], přijímat opatření k obnovení narušeného systému velení a nedopustit snížení úrovně pevnosti součinnosti. Tyto požadavky jsou plně aktuální i v současných podmínkách.

K dosažení nepřetržité činnosti vojsk je nutné v současných podmínkách počítat zvláště s takovými faktory, jako je možnost hromadných ztrát vojsk a bojové techniky, vysoká dynamika rozvíjení průběhu bojů a sražení. Proto obsah, úkoly, charakter a rozsah opatření k obnovení součinnosti a způsoby jejich uskutečňování je nutné přesně koordinovat s konkrétní vzniklou situací a předvídaním jejich možných změn. Je zřejmé, že prvořadým úkolem bude rychlá výměna vyřazených svazků bojeschopnými útvary a obnovení bojeschopnosti vojsk [sil], na které byl veden úder, dále včasné upřesnění úkolů a někdy i nově organizovaná koordinace činnosti vojsk.

Stáby musí důkladně zvládnout umění předvídat vývoj situace, zvláště včas předvídat narůstání a vznik kritických a krizových situací, přijímat účinná protiopatření k jejich odvrácení a uchování odolnosti vojsk a operativně reagovat na rychlé změny situace. V průběhu vedení operace budou všechny otázky součinnosti řešeny a předávány podřízeným souběžně s přijetím nových rozhodnutí a současně se stanovením upřesněných úkolů.

Jedním z hlavních faktorů úspěšného vedení operací je všestranné technické a týlové zabezpečení vojsk [sil]. Jeho dosažení bude v mnoha směrech záviset na kvalitě řešení těchto problémů a přesné

součinnosti mezi orgány technického a týlového zabezpečení spojeneckých armád.

V letech Velké vlastenecké války týl Sovětské armády společně s týlovými orgány armád spojeneckých států zabezpečoval spojenecká vojska materiálními prostředky jak v období jejich organického vytváření, tak i v dalším při vedení bojové činnosti proti německé fašistické armádě. V současné době ovšem je nutné brát v úvahu tendenci mnohonásobného zvětšení potřeb vojsk v materiálně technických prostředcích, možnost jejich vyřazení ve značně větším rozsahu než v minulé válce, zvýšení ztrát zbraní a bojové techniky, zvětšení opravárenského fondu i složitější podmínky činnosti orgánů technického a týlového zabezpečení.

Tyto a další okolnosti vyvolávají objektivní nutnost udržovat týl spojenecké armády ve stálé pohotovosti k všestrannému materiálnímu zabezpečení vlastních vojsk [sil] a k včasnému vytvoření materiálně technické zásobovací základny bezprostředně na válčích. Tento problém nemůže být ovšem řešen bez mezistátních dohod, hlediska celkové vojenské potřeby, ekonomických možností a zájmů všech spojeneckých států.

Přesnou koordinaci úsilí spojeneckých armád ve společných operacích vyžaduje také technické zabezpečení, jehož rozsah v porovnání s minulostí značně vzrostl. Souvisí to se zvýšením úrovně technického vybavení vojsk [sil], s různorodostí a složitostí zbraní a techniky a možnostmi jejich hromadného vyřazení. Proto v průběhu operací je nutné centralizované vedení nepřetržitého technického průzkumu a komplexní využívání opravárenských orgánů spojeneckých armád, zdokonalování jejich součinnosti, včasné racionální rozvíjení opravárenské základny, další standardizace a unifikace materiálu, zbraní a bojové techniky.

Organizace a udržování součinnosti mezi orgány technického a týlového zabezpečení spojeneckých armád bude v rozhodující míře závislá na obsahu a charakteru činnosti spojeneckých vojsk. Např. za přesunu vojsk na válčiště po území řady spojeneckých států současně se sladěním takových důležitých otázek, jako jsou využívání dopravních komunikací, letišť, organizace PVO, technické zabezpečení a další, bude důležité stanovit způsob hromadného doplňování bojovou technikou a dopravními prostředky, jejich opravy a obnovování, doplňování zásob materiálních prostředků, poskytnutí zdravotnické pomoci atd.

Sladěná práce různých orgánů týlu jak v rozsahu jedné národní armády, tak i ně-

kolika spojeneckých armád, je nemyslitelná bez spolehlivé spojovací soustavy, vzájemné výměny informací o množství a místě rozmístění materiálně technických prostředků a bez pevného velení týlu.

Při organizaci a udržování součinnosti spojeneckých armád jsou důležité jazykové problémy. Jak potvrzují zkušenosti z minulé války, jejich naléhavost se neprojevovale stejně na různých stupních velení. Na operačně strategickém stupni velení, kde byli široce využíváni překladatelé a byla vyšší úroveň jazykové přípravy generálů a důstojníků štábů, byly tyto problémy překonávány bez zvláštních potíží.

Na taktickém stupni byly potíže ve styku značně častější. Sovětsko ne jen s tím, že většina důstojníků štábů svazků, útvarů a jednotek neznala příslušnou řeč, ale také s nedostatkem překladatelů v jejich organizaci. Současně však rozsah společné činnosti velitelů součinnostních svazků a útvarů neustále narůstal. Proto vzájemné studium jazyků důstojníky spojeneckých armád v letech minulé války bylo jedním z nejdůležitějších a aktuálních problémů. Význam zvyšování úrovně jazykové přípravy důstojnického sboru v soudobých

podmínkách nesmírně narůstá v souvislosti s tím, že sladování společných činností vojsk bude probíhat velmi často za značného nedostatku času, v podmínkách náhlých změn situace, nutnosti splnění ne nadále vzniklých úkolů a uskutečnění manévru na nejbezpečnější směry v minimálně krátké době.

K řešení jazykového problému ve Spojených ozbrojených silách států — účastníků Varšavské smlouvy se uskutečňují rozsáhlá opatření. Mezi nejdůležitější patří:

- bratrská pomoc Sovětského svazu jiným socialistickým státům při přípravě vysoce kvalifikovaných důstojnických kádří,
- široké využívání forem společného výcviku jednotek spojeneckých armád a další integrace bojové přípravy,
- zpracování slovníků a výměna studijní literatury,
- účast na společných výcvikových opatřeních,
- doplňování orgánů velení generály a důstojníky, kteří znají příslušné cizí jazyky atd.

Analýza zkušeností z minulých válek a charakter soudobých operací dokazují, že princip plnění bojových úkolů v operacích jakéhokoli rozsahu společným a přesně zkoordinovaným úsilím spojeneckých armád má nejdůležitější význam pro dosažení úspěchu při zničení společného nepřítele. **Součinnost se v současné době v podstatě stala jedním z hlavních faktorů zabezpečení vítězství. To klade nové a vyšší požadavky na odbornou přípravu velitelů a štábů spojeneckých armád.**

Dobrou školou při zdokonalování jejich mistrovství je tvůrčí studium bojových zkušeností z minulých válek. Jednota názorů spojeného velení a národních velení na vedení válečné činnosti, vzájemná výměna operačních skupin (styčných důstojníků) na různé úrovni a jejich efektivní činnost, pravidelná vzájemná informace o vzniklé situaci, pevné spojení, široké používání jednotné formalizované dokumentace, stejná odpovědnost za úspěch vlastních vojsk před spojeným a národním velením jsou základními předpoklady těsného sladění jejich úsilí v soudobých operacích a úspěšného dosažení jejich cílů.

Velká úloha při řešení problémů součinnosti patří podrobné koordinaci plánů rozvoje spojeneckých armád, prosazování jednotné vojenskotechnické politiky, uskutečňování sladěných opatření v oblasti uni-

fikace, standardizace druhů zbraní a bojové techniky a dále koordinaci vědecko-výzkumných a zkušebně vývojových prací ve vojenské oblasti.

Zvláštní místo v rozpracování společných názorů na charakter soudobé války, způsoby jejího vedení, organizační, vojensko-politické principy výstavby a zdokonalování Spojených ozbrojených sil států — účastníků Varšavské smlouvy, na obsah, formy a metody výcviku a výchovy vojáků má marxisticko-leninská vojenská věda.

Zvýšení úlohy součinnosti, složitosti a značného rozsahu úkolů k jejímu zabezpečení i závažné důsledky narušení vzájemného úsilí v operacích vyžadují nutnost včas a dokonale zpracovat otázky součinnosti spojeneckých armád při řešení společných úkolů operační, bojové a politické přípravy vojsk. K tomu je zapotřebí maximálně využít všech možností, které existují při společných opatřeních, zejména na takových cvičeních, jako jsou např. Bratrství ve zbraní, Štít, Spoj a další. Velitelé a štáby v průběhu těchto cvičení za složitých podmínek, maximálně přibližně reálné situaci, houževnatě a cílevědomě zdokonalují své umění a návyky při organizování a udržování součinnosti.

Metody práce velitelů a štábů při organizování součinnosti jsou podmíněny vznik-

lou situací, cíli operací, obsahem a charakterem plněných úkolů a složením součinnostních vojsk (sil). V závislosti na těchto faktorech může být úsilí sladováno na mapě, plastickém stole a bezprostředně v terénu. Je pochopitelné, že při dostátku času je hlavní metodou organizace součinnosti práce v terénu. V průběhu této práce na základě vytvořeného modelu možného vývoje operace a boje je účelné podrobně rozebrat hlavní varianty činnosti různorodých sil a prostředků, najít optimální způsoby řešení operačně strategických, operačních a taktických úkolů.

Při koordinaci činnosti vojsk ve všech případech je důležité, aby nebylo plynáno časem na řešení těch otázek, které jsou podřízeným známé ze směrnic, rozkazů, nařízení a dalších dokumentů. Efektivnost organizace součinnosti může být vysoká jen za předpokladu, že velitelé si předem přesně ujasní svou úlohu a místo v operaci [v bojové činnosti], určené bojové úkoly a způsoby jejich plnění i možnosti a způsob bojového použití součinnostních vojsk. Jen na tomto základě je možné v krátké době věcně a konkrétně zkoordinovat úsilí různorodých sil spojeneckých vojsk k dosažení vítězství nad nepřitelem s malými ztrátami a ve stanovené době.

Důležitou úlohu při organizaci a udržování součinnosti má štáb, který na základě stanovené doby a zvolené metody práce zpracovává zprávy o situaci a potřebné propočty, připravuje návrh plánu součinnosti a v průběhu organizace součinnosti jej upřesňuje, předává potřebné úkoly vykonavatelům a zabezpečuje jejich splnění.

Značnou pozornost stále rostoucímu významu sladění úsilí spojeneckých armád ve vševojskových a společných operacích věnují i zahraniční vojenští odborníci. Například problémy součinnosti spojeného velení a národních velení způsobují ve velení NATO nejvíce starosti. Velení NATO neustále hledá způsoby řešení tohoto problému a vynakládá značné úsilí ke zdokonalování součinnosti. Hlavní pozornost věnují včasnému určení sestavy vojsk, která jsou předávána do operačního podřízení jednotlivým velitelstvím NATO, způsobu a době jejich nového podřízení a také rozdě-

lení rozsahu odpovědnosti mezi spojenými a národními orgány velení.

K udržování těsné součinnosti mezi uskupeními vojsk v mnohonárodních strukturách NATO se předpokládá vyčlenit do nadřazeného spojeného velení speciální styčné skupiny od všech národních velení. Každý důstojník takové skupiny musí znát jazyk, zbraně a bojovou techniku všech států — účastníků bloku i organizační strukturu vojsk a všechny dokumenty, které pojednávají o součinnosti.

Otázky součinnosti jsou prakticky procvičovány na všech cvičeních NATO. K dokonalejšímu zvládnutí úkolů vedení sladěné společné válečné činnosti zúčastňují se cvičení v posledních letech také civilní orgány, vládní instituce a resorty států — účastníků bloku, které mají návaznost na válečnou ekonomiku, mobilizaci vojáků a materiální zdroje, civilní obranu a tylové zabezpečení.

Jedním z hlavních úkolů, které jsou plněny na těchto cvičeních, je všestranné procvičení součinnosti především na taktickém stupni, kde se v největší míře projevují rozdíly v úrovni bojových schopností útvarů, jejich organizační struktury, výzbroji a jazyka. Přitom je věnována zvláštní pozornost sladění společného úsilí na styčích mezi svazky různé národnosti, protože tam činnost útvarů vyžaduje nejpodrobnější koordinaci. V NATO jsou vypracovány z tohoto hlediska speciální zásady, které upravují úkoly vojsk na styčích (bocích), dobu obnovení sil k jejich zabezpečení a k organizaci součinnosti. Velký význam se přikládá rovněž systému rozpoznávání spojeneckých vojsk a nepřítelů. Již v míru platí v armádách NATO pokyny k vzájemnému rozpoznávání vojsk.

Ke zvýšení úrovně sladění vojsk a sil při společné činnosti přispívá kromě toho zavádění jednotných vzájemně dohodovaných programů výcviku vojáků, metodik cvičení a nácviků i jednotných kritérií hodnocení výsledků bojové přípravy.

Takovými opatřeními se snaží vojensko-politické řídicí orgány bloku NATO vytvořit přesný a efektivně působící vojenský systém k realizaci svých agresivních plánů proti silám míru a socialismu.

Na základě zkušeností z minulé války, operační a bojové přípravy armád států — účastníků Varšavské smlouvy a s přihlédnutím k názorům vojenského velení agresivního bloku NATO na přípravu ozbrojených sil, jsou v článku rozebrány jen některé otázky součinnosti vojsk spojeneckých armád v operacích. Hluboké a všestranné studium problémů, koordinace jejich úsilí a způsobů činnosti je jedním z nejdůležitějších teoretických a praktických úkolů. Vypracovaná doporučení na zdokonalování organizace a udržování těsné a trvalé součinnosti mezi různorodými silami a prostředky, jejich zavádění do praktické práce velitelů a štábů budou napomáhat dalšímu zvýšení obranného potenciálu a bojové pohotovosti Spojených ozbrojených sil států — účastníků Varšavské smlouvy.

Charakteristické rysy a způsoby vedení soudobého vševojskového boje

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka V. G. Rezničenka, doktora vojenských věd, profesora, zasloužilého vědeckého pracovníka RSFSR, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čis. 4/1982.

Boj je taktická kategorie. Je základní formou použití svazků, útvarů a jednotek pozemních vojsk a letectva ke zničení nepřítele. Na tom, jak účinně je veden boj v různých prostorech, závisí úspěch bojové činnosti v operačním a nakonec i ve strategickém měřítku. Proto při studiu problémů přípravy a vedení soudobých operací je nezbytné současně s jinými faktory brát v úvahu i úroveň rozvoje taktiky, hluboce studovat podstatu boje, jeho charakteristické rysy a perspektivy dalšího rozvoje.

Boj jako jediný prostředek k dosažení vítězství představuje organizované ozbrojené střetnutí svazků, útvarů a jednotek (letounů) bojujících stran ke zničení, rozdrčení nebo zajetí nepřítele, dále k obsazení důležitých prostorů (čar, objektů) a jejich udržení. V závislosti na prostorech činnosti může být pozemní, vzdušný a protivzdušný.

Soudobý boj svazků, útvarů a jednotek pozemních vojsk je vševojskový, neboť se ho zúčastní jednotky, útvary a svazky všech druhů vojsk a speciálních vojsk v součinnosti s útvary (jednotkami) letectva a protivzdušné obrany. Jejich společná bojová činnost je souhrnem palby, úderů a manévru, sladěných co do cíle, místa a času k dosažení vítězství v krátké době a s minimálními ztrátami. Zničení nepřítele a vítězství v boji je tak dosahováno mohutnými palebnými údery všech druhů zbraní, rozhodnými a překvapivými údery

všech bojujících vojsk, sil a prostředků, jejich pružným manévrem, krajním vypětím morálních a fyzických sil vojáků.

Teorie a praxe vševojskového boje se neustále rozvíjely. V důsledku hlubokých změn ve zbraních a bojové technice se neustále měnily jeho charakteristické rysy. Závisely především na neustálém růstu úderné síly svazků, útvarů a jednotek, jejich palebné síly a pohyblivosti. Na soudobé úrovni rozvoje výzbroje jsou pro vševojskový boj charakteristické takové rysy, jako vysoká rozhodnost činnosti vojsk stran a manévrovost, krajní vypětí sil stran a rychlý průběh bojové činnosti, náhlé a pronikavé změny situace, různorodost používaných způsobů plnění taktických úkolů ve veškeré bojové činnosti, zvětšení prostorového rozmachu a hloubky bojových úkolů i temp vedení boje.

Základem aktivnosti a rozhodnosti bojové činnosti je možnost rychlého zničení

protistojícího nepřítele jadernými zbraněmi a jinými prostředky ničení, kromě toho i využívání rostoucí pohyblivosti a manévrovosti vojsk.

Rozhodnost se projevuje v cílech boje a způsobech jejich dosažení, v obětavé činnosti vojsk a jejich neochvějně snaze beze zbytku splnit bojový úkol ve všech druzích boje a v jakékoli situaci, v iniciativě, krajní vytrvalosti a houževnatosti. Soudobý boj vyžaduje od vojsk vysokou připravenost, odolnost, organizovanost a kázeň, dovedné používání zbraní a prostředků ničení.

Nejrozhodnější cíl dosahují vojska v útoku. Zejména proto jej sovětské vojenské umění pokládalo a pokládá za hlavní druh bojové činnosti. Použití jaderných prostředků ještě více zvyšuje možnosti vojsk v útoku. Hlavního cíle útočného boje — úplného zničení nepřítele — bude dosahováno v současné době především údery jaderných zbraní a všech palebných prostředků; při vedení bojové činnosti s použitím jen klasických zbraní i rozhodnou činností stále silnějších motostřeleckých a tankových vojsk, které působí v součinnosti s letectvem a vzdušnými výsadky.

Rozhodné cíle má v současné době i obranný boj. Protože obránce má k dispozici jaderné zbraně a silnější palebné prostředky než dříve, může nejen odrazit údery sil nepřítele v převaze a udržet důležité prostory terénu, ale i zcela zmařit jeho útok.

Protože obě bojující strany se budou snažit vést rozhodnou činnost, bude to mít za následek pravděpodobnost častého vzniku střetných bojů. Mohou být vedeny jak v průběhu rozvíjení útoku, tak i v obraně při střetnutí s vklíněnými nepřátelskými vojsky. Rozhodnost ve střetném boji se projevuje ve vedení jaderných a palebných úderů s předstihem, dále v rozhodném rozvíjení hlavních sil a rychlém vybojování iniciativy.

Rozhodnost byla a zůstává charakteristickým rysem všech druhů bojové činnosti Sovětské armády. Proto její vojska jsou vychovávána v duchu vysoké aktivity a rozhodnosti. Zkušenosti z války svědčí o tom, že vítězem v soudobém boji bude ten, kdo je nejen lépe vyzbrojen, ale i efektivněji ovládá svěšené zbraně a techniku, má vyšší morální bojové vlastnosti, projeví větší vytrvalost, houževnatost a odolnost při dosahování cíle. Nerozhodnost a opožděné použití soudobých bojových prostředků i při přijetí opatření k odstranění následků po použití nepřátelských jaderných zbraní mohou podstatně zkomplikovat situaci a stav vojsk a snížit jejich možnosti při plnění bojových úkolů.

Další kvalitativní a kvantitativní rozvoj soudobých druhů zbraní a bojové techniky bude mít za následek růst rozhodnosti boje a zvýšení požadavků na přípravu útvarů a svazků a zdokonalování způsobů vedení vševojskového boje. Základními směry tohoto procesu jsou:

- zvýšení samostatnosti a složitosti obsahu bojových úkolů, které plní vševojskové svazky a útvary,

- narůstání hloubky současného ničení nepřítele a dokonalá součinnost všech vojsk, sil a prostředků v průběhu jeho ničení,

- zvýšení úlohy všech druhů letectva a vzdušných výsadků nejen při rozvíjení úspěchu, ale i při průlomu obrany nepřítele,

- použití stále aktivnějších a manévrových způsobů vedení boje, které zabezpečují zvýšení tempa útoku a odolnosti v obraně.

Vysoká manévrovost soudobého boje je výsledkem používání mohutných prostředků ničení, růstu pohyblivosti vševojskových svazků a útvarů v důsledku jejich úplné motorizace, vysokého stupně mechanizace, kromě toho i nespojitosti fronty v obraně a útoku. Soudobé prostředky ničení umožňují s využitím pružného manévru jadernými prostředky a náloží způsobit těžké ztráty nepřítele na rozhodujících úsecích. Vysoká pohyblivost vševojskových útvarů a svazků umožňuje rychle využívat výsledků jaderných a palebných úderů, vést útok z chodu a rozhodně pronikat do hloubky, manévrovat vojsky podél fronty a z týlu k přednímu okraji k narůstání síly úderů.

O rostoucích možnostech palebného ničení svědčí např. to, že americký oddíl nových raketometů ISRS má 10krát vyšší palebnou sílu než oddíl 203,2mm houfnic. Přitom délka střelby dosahuje 32 km.

Značně vzrostly i manévrovací možnosti vojsk. Do výzbroje byly zavedeny nové tanky a bojová vozidla pěchoty se zdokonalenými technickými parametry nejen v palebné síle, ochraně osádek, ale i v pohyblivosti a zásobě kilometrů. Ze zahraničního tisku je známo, že např. americký tank M-1 může dosáhnout průměrné rychlosti 32 km.h⁻¹ a za 6,1 sekundy zvýšit maximální rychlost až na 70 km.h⁻¹.

Důležitým faktorem, který napomáhá zvýšení manévrovacích možností vojsk, je přizpůsobení tanků k překonávání vodních překážek. Soudobé tanky jsou schopny s patřičným vybavením překonávat široké vodní překážky hluboké 4—5 m.

Zvýšení manévrovacích možností vojsk napomáhají rovněž větší zásoby PHM vezené tanky (na 400—600 km) a zabudování

víceúčelových motorů v obrněné technice. Např. sovětský tank T-72 má takový motor, který může pracovat s využitím jak nafty, tak i petroleje nebo benzínu. To všechno zvyšuje samostatnost činnosti tankových a motostřeleckých útvarů a svazků v odtržení od týlových útvarů a jednotek, zjednodušuje organizaci zásobování pohonnými hmotami v průběhu bojové činnosti.

Nového obsahu manévrovosti, jako charakteristického rysu soudobého boje, se dostalo po širokém zavedení bojových a dopravně bojových vrtulníků, jejichž využití podstatně zvýšilo vzdušnou mobilitu vojsk.

Nové prostředky ozbrojeného zápasu zásadně změnily nejen obsah, ale i cíle manévru a formy jeho vedení.

Široký manévry byl používán i dříve, zejména v letech Velké vlastenecké války. Výhodné podmínky pro manévry v minulosti byly vytvářeny zřídka. Svazky a útvary, které účinkovaly v úzkých pásmech, byly nuceny zpočátku vést čelní úder. K uskutečnění obchvatu nebo obejití bylo nutné prolomit souvislou obranu nepřítele, tj. vytvořit mezeru v jeho sestavě. V současné době je obrana budována se značnými mezerami mezi rajóny obrany a opěrnými body. Použití jaderných zbraní i klasických mohutných soudobých prostředků ničení kromě toho umožňuje v nejkratší době způsobit nepřítele velké ztráty a vytvořit mezeru v jeho bojové sestavě. Vysoká pohyblivost napomáhá rychle využívat výsledků jaderných a palebných úderů a v krátké době přenášet úsilí na směr největšího úspěchu. To tedy znamená, že možnost pro široký manévry jsou nyní vytvářeny od samotného začátku bojové činnosti a nejen při boji v hloubce obrany jak tomu bylo v minulé válce.

Kvalitativně novým druhem je v současné době manévry jadernými a palebnými údery, a to změnou cílů pro prostředky dopravy munice (manévry dráhou letu) nebo jejich přemístěním do určených prostorů k současnému nebo postupnému vedení mohutných úderů na nejdůležitější objekty nepřítele. Vzrostly možnosti a úloha manévru vojsk vzduchem ve spojitosti s rozvojem vojskového letectva a zvětšením doletu letounů a vrtulníků, dále i s manévrem palbou dělostřelectva, které má podstatně větší dálky střelby.

Neustálý růst pohyblivosti vojsk vyžaduje od útvarů a svazků vysoké umění rychle uskutečňovat jakékoli druhy manévru, v krátké době se rozvinout z pochodo- vých do předbojových nebo bojových sestav, včas vést údery vlastními palebnými prostředky, rozhodným způsobem útočit na nepřítele a po jeho zničení rychle přechá-

zet do pochodových proudů a postupovat dopředu s maximálním využitím vlastních pochodových možností. To je jedna z důležitých podmínek dovedného zničení nepřítele i v případě, že má převahu v živé síle a technice.

Na základě perspektiv rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu je možné udělat závěr, že manévrovost vojsk a jeho význam budou dále narůstat, zvýší se úloha manévru jadernými údery, palbou i vojsky vzduchem. Budou se zdokonalovat i způsoby vedení boje. Zvýší se manévrovost vojsk při průlomu obrany nepřítele, zvětší se hloubka současného ničení jeho uskupení, ve větší míře se bude používat letectvo, prostředky PVO, bojové vrtulníky a vzdušné výsadky. Vševojskový boj se stane pozemně vzdušným bojem.

Intenzita bojové činnosti je důsledkem snahy obou stran vést aktivní bojovou činnost s rozhodnými cíli. Souvisí s neobyčejnou účinností soudobých zbraní a bojové techniky, které jsou schopny nejen způsobit velké ztráty vojskům, ale i silně ovlivnit morálně psychologický stav vojsk. To se vztahuje jak na jaderné, tak i na klasické zbraně, raketometné systémy, zápalné prostředky a minové výbušné zátarasy.

Je známo, jak ohromné psychologicky působily na německá fašistická vojska první salvy raketometného dělostřelectva ve Velké vlastenecké válce. Soudobé raketometné systémy a další systémy zbraní, nemluvě o jaderných zbraních, desetkrát až stokrát silněji psychologicky působí na člověka. Tato tendence se nemění. Značnou stresovou situací může např. způsobit použití nepřátelských neutronových zbraní nejen v důsledku jejich základního ničivého faktoru — pronikavé radiace, ale i v důsledku neznalosti reálné situace, potíží při identifikaci výbuchů a stanovení stupně reálného působení na lidi, kteří jsou v prostoru výbuchu a v jeho blízkosti. Protože vojáci budou obsluhovat složitější zbraně a techniku, je zřejmé, že v soudobých podmínkách bude zapotřebí k dosažení vítězství v boji kvalitnější bojový výcvik, morálně psychologická příprava vojáků, maximální vypětí jejich fyzických, morálních a duševních sil.

Nová řešení vyžaduje rovněž úkol zvyšování odolnosti a obnovy bojeschopnosti vojsk. Střídání bojové činnosti útvarů v prvním a druhém sledu, i když si uchovává svůj význam, nemůže zcela řešit tento problém. Zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že v soudobých podmínkách nemají útvary druhého sledu menší ztráty, než první sled, protože vedou aktivní bojovou činnost proti letectvu, aeromobilním

vojskům a vzdušným výsádkám nepříteli. Podobné rozvíjení bojové činnosti se stává objektivní tendencí, se kterou je nutné počítat. Efektivně řešit problém rychlé obnovy bojeschopnosti vojsk je možné způsobem vytváření systému záložních jednotek k doplnění a posílení útvarů, které bojují, dále zdokonalováním způsobů vedení boje, zvětšováním vzdáleností, rozptýlením jednotek a útvarů při přesunu na čáru rozvinutí k útoku, změnou postupnosti rozvíjení bojové sestavy a změnou samotných bojových sestav. Velký význam pro zvýšení odolnosti vojsk má používání při dokonalejších způsobů ničení nepříteli při průlomu obrany, založených na vysoce efektivních metodách palebného ničení, širokého používání předem nastavených a obcházecích odřadů, letectva a vzdušných výsádek k úderu na raketové a dělostřelecké útvary a další palebné prostředky nepříteli v hloubce současně s úderem motostřeleckých a tankových útvarů prvního sledu, které útočí čelně.

Rychlý průběh boje je podmíněn mohutností a rychlou činností soudobých prostředků ničení, schopností vojsk v krátké době způsobit rozhodné ztráty nepříteli a dokončit jeho zničení vzápětí po jaderných a palebných úderech, ve vysokých tempech rozvíjet úspěch do hloubky. Tendence narůstání časových změn situace a zvyšování tempu postupu vojsk na bojišti se projevovala i dříve.

Změny situace v minulých válkách však probíhaly postupně. Vyplyvá to z toho, že palbou klasických prostředků bylo možné způsobit vojskům jen částečné ztráty, které se zvětšovaly v závislosti na délce trvání boje a v důsledku jeho přenesení do hloubky rozmístění nepříteli. Jinak je tomu dnes. Jaderné zbraně i soudobé klasické prostředky ničení umožňují prakticky okamžitě ničit a vyřadit z boje celé jednotky, útvary a prvky bojové sestavy vojsk současně do celé hloubky jejich uskupení. Rostoucí pohyblivost vojsk umožňuje rychle využívat výsledků těchto úderů, rozvíjet útok ve vysokých tempech, útočit na nepříteli z chodu a rozhodným způsobem pronikat do velké hloubky rozmístěných sil nepříteli.

Tak jako nikdy v takových podmínkách vyvstává otázka boje o získání času. Je možné bez nadsázky říci, že předejít nepříteli v činnosti v soudobém boji znamená vybojovat vítězství. Konkrétní způsoby řešení tohoto důležitého problému jsou různorodé. Prvořadý význam má však stále vysoká bojová pohotovost vojsk. Je to jeden z nejdůležitějších požadavků na přípravu všech svazků a útvarů. Jen za jeho neustálého dodržování je možné zabezpe-

dit úspěšné splnění úkolů v boji, především takových, jako je včasné vedení jaderných a palebných úderů na nepříteli a efektivní využívání jejich výsledků k dokončení jeho zničení.

Vysoká bojová pohotovost vojsk je konkrétní pojem. Vyjadřuje, že svazky a útvary jsou stále připraveny splnit jakékoliv úkoly, které vzniknou v souvislosti se změnou situace: rychle přecházet do rozhodného útoku i nevelkými smíšenými odřady, z chodu překonávat jaderné minové zátarasy obránce, ve vysokém tempu překonávat vodní překážky, dovedně vést bojovou činnost v noci, v podmínkách velkých zbrojenišť, závalů a zátop.

Problém získání času je jednou z nejdůležitějších podmínek nejen v útoku a střetném boji, ale i v obraně. K jeho řešení v obranném boji je důležité organizovat palby na nepříteli již na dalekých přístupech a neustále zesilovat palbu při přibližování nepřátelských vojsk k přednímu okraji obrany. Palba dosáhne svého vyvrcholení v době zteče nepříteli. Široké použití různých zátarasů, zřizování léček, dovedná volba obranných postavení s využitím přírodních překážek, maskovací opatření k uvedení nepříteli v omyl o vybudování obrany — tyto a další faktory budou napomáhat tomu, že obránce dokáže získat čas k ženijnímu zesílení obrany, k skutečnému manévru silami a prostředky. To umožní bránit se útoku sil nepříteli, který je v převaze.

Důležitou podmínkou získání času ve všech druzích boje je především umění velitele rychle hodnotit situaci, přijímat rozhodnutí, určovat úkoly, organizovat palbu, součinnost, všestranné zabezpečení a velení v boji.

Soudobý vševojskový boj je veden současně v celé taktické hloubce bojové sestavy v obraně nepříteli, na zemi i ve vzduchu. Zúčastní se ho útvary a jednotky mnohých druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk. Proto ještě na větším významu nabývá přesná a nepřetržitá součinnost mezi nimi od zahájení do skončení boje. To vyžaduje od všech velitelů a štábů nejen hluboké znalosti bojových možností všech sil a prostředků zasazených v boji, způsobů jejich použití, ale i velké umění sladit a usměrňovat jejich úsilí ve všech prostorech k plnění jednotných úkolů vševojskového boje. Toho je dosahováno vysokou taktickou a vojenskotechnickou přípravou důstojníků, získáním pevných návyků při velení vojskům, výtěžným bojovým výcvikem vojáků a poddůstojníků, formováním a rozvíjením jejich vysokých morálních bojových a ideově politických hodnot. Tomu napomáhají: výcho-

va vojáků v duchu hlubokého marxisticko-leninského přesvědčení a vysoké politické uvědomělosti, pevná vojenská kázeň a organizovanost, hluboké chápání své nejvyšší odpovědnosti za obranu vymožeností socialistické vlasti. Tyto požadavky na přípravu vojsk si uchovávají svůj význam i v budoucnosti, neboť s používáním nejnovějších a efektivnějších druhů zbraní zesílí tendence růstu rychlého průběhu vševojskového boje.

Tento rys boje klade větší požadavky na metody jeho organizace a způsoby vedení. Je nutné zdokonalovat a v široké míře používat metody souběžné práce na všech stupních velení, poskytnout větší samostatnost náčelníkům druhů vojsk a služeb při organizaci bojového použití podřízených útvarů a při jejich velení v průběhu boje. Bez jejich iniciativní práce (v rámci přijatého rozhodnutí velitele) je obtížné zabezpečit operativní velení v boji. Výzkumy je nutné usměrnit na upřesnění jednotlivých základních zásad, které umožní rychleji přecházet od jedné skupiny vedení boje k druhé, úspěšně řešit úkoly spolehlivého palebného ničení nepřítele v krátké době.

Rychlé a náhlé změny situace jsou novým charakteristickým rysem soudobého vševojskového boje. Rychlost změny situace závisí na možnostech soudobých zbraní umlčet nebo zničit určené objekty nepřítele v nejkratší době a na rychlosti postupu vojsk.

Náhlá změna situace znamená zásadní kvalitativní změnu sestavy uskupení vlastních vojsk a nepřítele, poměru sil a prostředků, radiční a chemické situace v důsledku rychlého přisunutí záloh, vysazení výsadků, vedení mohutných překvapivých úderů letectva, bojových vrtulníků a dělostřelectva. To bude mít za následek náhlé změny ve způsobech činnosti a přechod od jednoho druhu boje k druhému.

V minulosti, kdy byly souvislé fronty a jednotky, útvary a svazky působily v těsném styku, rozvíjela se bojová činnost rovnoměrně od jedné čáry ke druhé, zejména při průlomu obrany nepřítele. Rychlost změny situace na bojišti v první světové válce závisela hlavně na tempu postupu pěchoty a jejich možnostech realizovat výsledky palebného působení na nepřítele. Na konci druhé světové války závisela na rostoucí síle letectva a dělostřelectva, úderné síle tankových vojsk a motorizované pěchoty a dále na rychlostech jejich postupu.

Základními faktory, na kterých závisí rychlost změny situace v soudobém boji, jsou: použití jaderných zbraní nebo mohutných klasických prostředků ničení, vy-

soká mobilnost vojsk, jejich velká palebná a úderná síla. Souhrnná činnost těchto faktorů může způsobit náhlou změnu situace v průběhu nejen několika hodin, ale i minut a v podmínkách použití jaderných zbraní dokonce několika sekund. Proto vzniká nutnost připravovat vojska k plnění jakýchkoli bojových úkolů v podmínkách neobyčejně rychlých a náhlých změn situace. Velitelé a štáby kromě toho musí ve velmi krátkých lhůtách získat zprávy o změnách v pozemní a vzdušné situaci, správně na ni reagovat a projevovat přitom rozhodnost, iniciativu, tvůrčí přístup a samostatnost.

V důsledku rozvoje bojových vlastností jaderných zbraní a jejich nosičů a zavádění dokonalejších klasických prostředků ozbrojeného zápasu v budoucnosti bude dále narůstat vliv tohoto rysu na průběh vševojskového boje a v souvislosti s tím i význam patřičné přípravy velitelů, štábů a vojsk. Se vši pravděpodobností se značně zkrátí délka trvání a vzroste efektivnost ničení nepřítele, zvýší se úloha vybojování nadvlády ve vzduchu a spolehlivé protitankové a protivzdušné obrany vojsk, umění velitelů, štábů a vojsk dovedné udržovat a rychle obnovovat bojeschopnost vojsk, vést aktivní bojovou činnost omezenými silami a prostředky, rychle přecházet od jednoho druhu boje k druhému.

Dalším novým charakteristickým rysem jsou **různorodé používané způsoby vedení vševojskového boje**. Způsoby vedení boje je chápáno spojování různých druhů boje, kterých využívají svazky a útvary při plnění bojových úkolů. Ze zkušeností vyplývá, že se neustále mění a zdokonalují v důsledku rozvoje materiální základny. Kromě toho způsoby vedení boje závisí také na úkolech stanovených vojskům, podmínkách jejich plnění, bojových možnostech útvarů a svazků, sestavě a charakteru činnosti nepřítele a zvládnutích terénu.

V průběhu plnění bojových úkolů v minulých válkách nedocházelo zpravidla k podstatným změnám v popisovaných faktorech. V důsledku toho docházelo k poměrně stálosti způsobů vedení každého konkrétního druhu boje svazky a útvary.

Používání různorodých a neobyčejně efektivních prostředků v soudobém boji, vysoká dynamika a rychlý průběh bojové činnosti, rychlé a náhlé změny situace, možnost přechodu od jedné skupiny prostředků ničení k druhé a k rychlé změně bojové činnosti — to vše má za následek nezbytnost využívání různých způsobů vedení boje. Základem každého z nich jsou tři hlavní prvky:

1. Ničení nepřítele. Při přechodu nepřítel k použití jaderných zbraní jadernými prostředky ve spojení s klasickými zbraněmi a bez použití jaderných zbraní údery vojenského a frontového letectva, palbou dělostřelectva, tanků a PTRS.

2. Manévr vojsky údery letectva a raketových útvarů, palbou dělostřelectva a dalších sil a prostředků.

3. Vedení úderů tankovými, motostřeleckými, vrtulníkovými útvary a jednotkami, vzdušnými výsadbami s cílem využít výsledků jaderného a palebného ničení nepřítel a k dokončení jeho zničení.

Nejdůležitějším vědeckým úkolem je najít nejlepší prostředky ničení a jim odpovídající efektivní způsoby činnosti vševojskových útvarů a svazků k rychlému zničení nepřítele a úspěšnému splnění bojových úkolů v různých podmínkách situace.

Tento nejdůležitější rys soudobého vševojskového boje klade vysoké požadavky na úroveň přípravy velitelů a důstojníků štábů. V současné době, tak jako nikdy dříve, je nutné myslet tvůrčím způsobem a rychle, pracovat iniciativně, směle, rozhodně a s rozumným rizikem. Rostou i požadavky na vojska. Musí dovést ovládat různorodé způsoby vedení vševojskového boje a správně jich používat v závislosti na konkrétních podmínkách situace.

Rozvinutí bojové činnosti na zemi a ve vzduchu, na široké frontě, do velké hloubky a její vedení ve vysokých tempech jsou charakteristickými rysy soudobého vševojskového boje v důsledku podstatného zvětšení bojových možností vojsk a dostřelu prostředků ničení, dalšího rozvoje frontového a vojenského letectva, sil a prostředků PVO. To mělo za následek značné rozšíření prostoru vedení bojové činnosti. Tuto tendenci vyzvedla sovětská vojenská věda již před Velkou vlasteneckou válkou. Na základě toho byla v meziválečném období rozpracována a přijata teorie hlubokého boje a operace. Významným způsobem se osvědčila na bojištích minulé války a uchovávala si svůj význam i v soudobých podmínkách, i když rozmach boje po zavedení jaderných zbraní značně vzrostl.

Tak např. ve druhém a třetím období Velké vlastenecké války útočila střelecká divize v pásmu 1–2 km a bránila pásmo 8–10 km široké a 6–8 km hluboké. Soudobá divize podle Vševojsk 1-1 může útočit v pásmu do 20 km a bránit pásmo až 30 km široké a až 20 km hluboké.

Obrana nepřítele v minulé válce byla umlčována organickými a přidělenými palebnými prostředky divize zpravidla do hloubky 10 km. Přitom nejspolehlivěji by-

lo umlčováno první postavení (2–3 km). Malá hloubka palebného působení byla podmíněna nedostatkem účinných dalekonošných palebných prostředků.

Taktickými raketami, údery letectva a palbou dělostřelectva je možné v současné době ničit objekty nepřítele do značně větší hloubky. Frontové a vojenské letectvo, taktické vzdušné výsadky, předsunuté a jiné odřady jsou schopny působit v celé hloubce taktické obrany nepřítele i daleko za jejími hranicemi. Bojová činnost nyní zahrnuje prakticky současně všechny prvky bojových sestav svazků ve všech druzích boje včetně druhých sledů a záloh a nejen útvary a jednotky na předním okraji a v nejbližší hloubce, jak tomu bylo dříve.

Zvláštní vliv na zvětšení rozmachu vševojskového boje mělo vojskové letectvo, jehož rozvoj v soudobých podmínkách napomáhá širokému používání manévru vojsky s využitím dopravního letectva a vrtulníků. To ve své podstatě vyžaduje rozpracovat problém zdokonalování útoku vedeného ze vzduchu.

Proniknutí vševojskového boje do vzdušného prostoru zákonitě vede k tomu, že jeho neoddelitelnou součástí je protivzdušný boj organických a přidělených sil a prostředků PVO k odražení úderů letectva nepřítele v celém pásmu činnosti svazku (útvary a jednotky). Na efektivnosti vzdušného boje bude ve značné míře záviset průběh a výsledek vševojskového boje v celku.

Při plnění společných bojových úkolů značně roste význam vrtulníků. Současně s úkoly nepřetržitě podpory, obrany pozemních vojsk a průzkumu budou vést intenzivní vzdušné boje s vrtulníky nepřítele a plnit další úkoly v rámci vševojskového boje.

Z toho je možné udělat závěr, že soudobý vševojskový boj je veden současně na zemi a ve vzduchu, na široké frontě, do celé hloubky sestavy nepřítele a ve vysokých tempech. Na rozdíl od minulé války je v současné době souhrn pozemních, vzdušných a protivzdušných bojů, skloubených jediným zámyslem, který směřuje k dosažení společného cíle — splnění bojového úkolu vševojskového svazku (útvary a jednotky).

Zvětšení prostorového vymezení a tempa vedení vševojskového boje za účasti útvarů a jednotek letectva, PVO, vzdušných výsadek a jiných druhů vojsk a speciálních vojsk klade na velitele a štáby zvýšené požadavky na organizaci a vedení boje v neobyčejně složitých podmínkách. Vševojskoví velitelé a štáby jako bezprostřední organizátoři boje musí na jedné straně

hluboce a všestranně znát bojové možnosti a základy bojového použití sil a prostředků PVO, frontového a vojskového letectva, dovedně organizovat a udržovat součinnost mezi pozemními a vzdušnými prvky bojových sestav vojsk, dovedně jim velet v průběhu boje, uskutečňovat opatření k zabezpečení spolehlivého palběného ničení nepřítele, zvláště k umlčení jeho systému PVO, dále opatření bojového a materiálně technického zabezpečení. Velitelé a štáby druhů vojsk a druhů ozbrojených sil musí na druhé straně dobře znát základy vševojskového boje.

Proces organizace zničení nepřítele společným úsilím pozemních a ve vzduchu působících vojsk rovněž vyžaduje, aby vševojskoví velitelé a štáby byli schopni

rychle shromažďovat, studovat a dovedně hodnotit zprávy o situaci na široké frontě a z velké hloubky, včas upřesňovat rozhodnutí a důrazně je uvádět do života.

Velký prostorový rozmach boje, jeho rychlý průběh a manévrovost tento úkol velení velmi ztěžují. Vyžaduje to neustálé zdokonalování metod práce vševojskového velitele a štábu s širokým používáním výpočetní techniky. Specifické požadavky jsou kladeny i na přípravu vojsk. Musí být schopna vést rozhodnou bojovou činnost na velkém prostoru, rychle přecházet od jednoho druhu bojové činnosti k druhým. Podstatně se mohou změnit i způsoby vedení vševojskového boje v souvislosti s růstem úlohy vzdušného sledu v jeho průběhu i výsledku.

Soudobý vševojskový boj je veden kvalitativně novými prostředky ozbrojeného zápasu, které i předurčily jeho charakteristické rysy. Analýza těchto rysů ukazuje, že soudobý boj klade vyšší požadavky na taktickou, vojenskotechnickou, speciální a morálně psychologickou přípravu vojsk, na bojový výcvik, kázeň a fyzickou přípravu vojáků. Vyžaduje od celého důstojnického sboru hluboké vojenskoteoretické znalosti, široký všeobecný rozhled, tvrdí přístup a iniciativu taktickou prozíravost, operačně taktické předvídání, schopnost prognózovat možný průběh bojové činnosti, rozpracovávat a osvojovat si nové a efektivnější způsoby vedení boje.

z kapitalistických armád

SYSTÉM VELENÍ SPOJENECKÝM SILÁM NATO NA STŘEDOEVROPSKÉM VÁLČIŠTI

Plukovník Ing. Miroslav Kadera

Z doktrinárních názorů velení Severoatlantického paktu na vedení ozbrojeného zápasu v soudobých podmínkách vyplývá rostoucí význam, který jednotlivé armády členských států NATO i na spojenecké úrovni přikládají procesu velení.

Zdokonalování procesu velení se děje optimalizací struktur štábů a druhů vojsk, stanovením potřebného rozsahu informací pro velení a metod jejich efektivního zpracování v procesu rozhodování a postupným zaváděním účinných automatizovaných systémů řízení a spojení.

Velení spojeneckým ozbrojeným silám NATO na středoevropském válčišti se uskutečňuje po dvou liniích — národní a spojenecké.

Národní velitelské orgány řeší především otázky bojové připravenosti a pohotovosti, personálního, materiálně technického a týlového zabezpečení. V míru mají nad národními ozbrojenými silami, včetně „vyčleněných a předurčených ozbrojených sil pro NATO“ (kromě „stálých hotovostních sil“), plnou velitelskou pravomoc. Po převedení „vyčleněných a předurčených ozbrojených sil pro NATO“ do operační podřízenosti spojeneckých velitelských orgánů národní velitelské orgány řídí činnost přímo podřízených jednotek, útvarů, svazků a operačních svazků.

Spojenecké velitelské orgány v míru operačně plánují a řídí činnost „stálých hotovostních sil“. „Vyčleněné a předurčené ozbrojené síly pro NATO“ řídí jen při spojeneckých cvičeních a prověrkách. Spojenecké velitelské orgány udržují s národními velitelskými orgány nepřetržitou součinnost především při operačním plánování, při plánování bojové přípravy, při cvičeních a prověrkách a v otázkách standardizace bojové techniky a výzbroje a vývoje zbraňových systémů. Tuto součinnost trvale zabezpečují představitelé národního velení u spojeneckých velitelských orgánů.

Pro období zvýšeného napětí a pro ozbrojené střetnutí má NATO vytvořený systém spojeneckého operačního velení, jehož hlavním úkolem je řídit bojovou činnost spojeneckých ozbrojených sil. Systém je aktivován v okamžiku předání „vyčleněných a předurčených ozbrojených sil pro NATO“ do operační podřízenosti spojeneckých velitelských orgánů.

V rámci systému velení spojeneckým ozbrojeným silám NATO na středoevropském válčisti se jednotlivým velitelům přidělují velitelské pravomoci takto:

- operační velení (Operation Command) vrchním velitel spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě a veliteli spojeneckého vojenského letectva ve střední Evropě,
- operační řízení (Operational Control) velitelům skupin armád a velitelům spojeneckých taktických leteckých velitelství,
- taktické řízení (Tactical Control) velitelům armádních sborů, náčelníkům „spojeneckých středisek řízení bojové činnosti taktického letectva“ a náčelníkům „operačních středisek spojeneckých úseků PVO“.

Operační velení opravňuje velitele ukládat podřízeným velitelům úkoly a vydávat rozkazy k vedení bojové činnosti a manévru silami, určovat operační sestavu sil a prostředků a v závislosti na situaci řešit operační nebo taktické řízení sil a prostředků nebo je předat podřízeným

velitelům. Operační velení zpravidla nezahrnuje velitelskou odpovědnost za administrativní řízení a materiálně technické a týlové zabezpečení.

Operační řízení opravňuje velitele vydávat podřízeným velitelům nařízení a rozkazy ke splnění úkolů, které stanovil nadřízený velitel. Jsou zpravidla omezeny podle druhu, času a prostoru, upravují podřízenost sil a prostředků, určují jejich operační sestavu a v závislosti na situaci uskutečňují taktické řízení nebo jej předávají podřízeným velitelům. Nezahrnuje pravomoc nařizovat samostatné zasazení svazků a útvarů ke splnění zvláštních úkolů, ani úkoly v oblasti administrativního řízení a materiálně technického a týlového zabezpečení.

Taktické řízení zahrnuje podrobné řízení konkrétní bojové činnosti co do prostoru, rozsahu a vyčleněných sil a prostředků ke splnění úkolů, které stanovil nadřízený velitel.

Hlavní opatření, uskutečňovaná v oblasti operačního velení, při převádění spojeneckých ozbrojených sil NATO z mírového na válečný stav

V období převádění spojeneckých ozbrojených sil NATO z mírového na válečný stav po vyhlášení bojové pohotovosti „Válečné nebezpečí“ se velení na všech stupních uskutečňuje ze stálých míst velení v mírových posádkách (kromě orgánu velení „stálých hotovostních sil“, které již v míru velí z polních VS). Při strategickém velitelsko-štábním cvičení spojeneckých ozbrojených sil NATO „Wintex/Cimex -81“ toto období trvalo tři dny. Některá opatření bojové pohotovosti „Válečné nebezpečí“ však mohou být plněna již před jejím vyhlášením (při cvičení „Wintex/Cimex -81“ dva dny předem), a to především mohou být plněna dílčí opatření „Prostého poplachu“ (při cvičení „Wintex/Cimex -81“ dva dny předem), a to především proto, aby byl včas rozvinut a aktivován válečný systém velení a spojení.

Při uskutečňování hlavních opatření postupného přechodu na válečný systém velení směřuje hlavní úsilí k:

- zahájení postupné výstavby polních míst velení na operačně taktickém stupni,
- rozvíjení polního systému řízení a navedení taktického letectva a polního systému spojení armádních sborů a divízi,
- aktivování a propojení pohotovostních spojovacích systémů štábů NATO na válčisti,
- vyvádění operačních skupin a předsunutých odřadů a zabezpečovacích jednotek na polní místa velení,
- přípravě spojeneckých a národních orgánů velení k zaujetí velitelských stanic pro válečné období,

- rozvíjení míst velení národních ozbrojených sil na úrovni ministerstev obrany, generálních štábů, druhů ozbrojených sil a teritoriálního vojska,

- přechodu štábů a orgánů velení na nepřetržitý režim práce a organizaci pohotovostní služby na zaujatých VS,

- organizaci nepřetržité součinnosti mezi nejvyššími politickými a vojenskými orgány NATO a vládami členských států NATO a mezi vrchními veliteli spojeneckých ozbrojených sil NATO a hlavními národními velitelskými orgány ozbrojených sil,

- upřesnění plánů zabezpečení velení a spojení a činnosti při vyřazení některých z prvků velení a spojení.

Po vyhlášení „Prostého poplachu“ se uvádějí systémy velení spojeneckých a národních ozbrojených sil do plné bojové pohotovosti. Všechny stupně velení zaujmají velitelská stanoviště pro válečné období:

- na operačním stupni spojeneckého velení (od skupin armád a STLV výše) zodolněná VS, která jsou hlavními místy velení, a současně se aktivují pohyblivá VS, které se stávají záložními místy velení,
- na operačně taktickém stupni (polní armáda a níže) polní místa velení (hlavní, záložní, týlová).

Po zaujetí válečných míst velení přebírají spojenecké velitelské orgány „vyčleněné a předurčené ozbrojené síly pro NATO“ do operační podřízenosti.

Operační velení spojeneckým ozbrojeným silám NATO v ozbrojeném střetnutí na středoevropském válčišti

Spojeneckým ozbrojeným silám NATO na středoevropském válčišti operačně velí vrchní velitel spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě, který je přímo podřízený vrchnímu veliteli spojeneckých ozbrojených sil v Evropě.

Vrchní velitel spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě (CINCENT) operačně velí skupinám armád přímo, spojeneckým taktickým leteckým velitelstvím prostřednictvím velitele spojeneckého vojenského letectva ve střední Evropě.

V ozbrojeném střetnutí, vedeném s použitím klasických zbraní nebo s omezeným použitím jaderných zbraní, je jeho hlavním velitelským stanovištěm zodolněné VS (budované v prostoru Börfling/Mühl záp. Baumholder — NSR). Hlavními součástmi zodolněného VS jsou Operační střediska pro řízení operací pozemního vojska, vojenského letectva a protivzdušné obrany, vybavená zařízením pro automatizované zpracování, zobrazování a přenos dat a spojovacími prostředky. Zodolněné VS je již v míru obsazeno stálou směnou. Při bezprostředním nebezpečí přechodu k neomezenému používání jaderných zbraní stává se hlavním velitelským stanovištěm vrchního velitele spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě pozemní pohyblivé VS, popřípadě létající VS, a záložním zodolněné velitelské stanoviště.

Velitel spojeneckého vojenského letectva ve střední Evropě (AAFCE) operačně velí spojeneckému systému PVO NATO ve střední oblasti PVO již v míru a spojeneckému vojenskému letectvu po jeho převzetí do operační podřízenosti prostřednictvím velitelů 2. a 4. spojeneckého taktického letectva velitelství.

Spojeneckému systému PVO NATO operačně velí prostřednictvím Operačního střediska oblasti PVO — RADO, je vybudováno jako zodolněné a je součástí VS vrchního velitele spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě. Je vybaveno zařízením a prostředky jednotného automatizovaného systému řízení a uvědomování PVO NATO — NADGE, který je propojen s národním systémem řízení a uvědomování PVO — STRIDA II Francie. Součástí systému NADGE je i systém zjišťování nízké letčích cílů — LARS Německé spolkové republiky a budovaný spojenecký létající systém řízení a uvědomování — NAEW (NATO Airborne Early Warning). Jeho hlavními operačními orgány budou létající střediska řízení a uvědomování E-3C SENTRY.

Střední oblast PVO NATO je rozdělena na obvod PVO 2. STLV a obvod PVO 4. STLV. Síly a prostředky spojeneckého systému PVO v jednotlivých obvodech operačně řídí velitelé spojeneckých taktických leteckých velitelství prostřednictvím Operačních středisek obvodů PVO — ADOC, která jsou vybudována jako zodolněná (ADOC 2. STLV v Maastricht — Holandsko, ADOC 4. STLV v Kindsbach — NSR). Operačnímu středisku obvodu PVO 2. STLV jsou přímo podřízena dvě Operační střediska spojeneckých úseků PVO — SOC (č. 1 v Brockzetel — NSR a č. 2 v Ueden — NSR). Operačnímu středisku obvodu PVO 4. STLV je přímo podřízeno jedno Operační středisko spojeneckého úseku — SOC (č. 3 v Kindsbach — NSR). Prostřednictvím těchto středisek velitelé STLV operačně řídí síly a prostředky spojeneckého systému PVO v jednotlivých spojeneckých úsecích PVO.

Bojové úkoly taktickému letectvu STLV stanoví velitel spojeneckého vojenského letectva ve střední Evropě formou směrnice, která zpravidla obsahuje celkové zhodnocení situace, předpokládanou činnost protivníka, cíle vlastní bojové činnosti, vyčleněný prostor bojové činnosti, pořadí plnění bojových úkolů, rozpočet sil a prostředků pro plnění bojových úkolů, přidělené normy letecké munice, pohonných hmot a ostatního materiálu MTZ letectva, složení a úlohy záloh a způsob operačního zabezpečení bojové činnosti taktického letectva. Plánování a řízení účasti taktického letectva v útočné vzdušné operaci a v obranné vzdušné operaci se zásadně uskutečňuje centralizovaně, prostřednictvím Operačního střediska VS vrchního velitele spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě.

Velitel spojeneckého taktického letectva velitelství operačně řídí přímo podřízené taktické letectvo ve vyčleněném prostoru bojové činnosti STLV. Zodpovídá za zpracování plánů bojového použití taktického letectva STLV při plnění úkolů taktické letecké podpory pozemního vojska skupiny armád, v jejíž prospěch působí, za bojové zabezpečení taktického letectva a za organizaci součinnosti s pozemním vojskem a vojskovým letectvem a na přímořském směru i s letectvem vojenského námořnictva.

Po dobu plnění bojových úkolů s použitím klasických zbraní a s omezeným použitím jaderných zbraní operačně řídí podřízené taktické letectvo ze zodolněného velitelského stanoviště (velitele 2. STLV

v Maastricht — Holandsko, velitele 4. STLV v Kindsbach — NSR), jehož hlavní součástí je Bojové operační středisko taktického letectva — ACOC. Součinnost se štábem skupiny armád se zabezpečuje prostřednictvím Střediska společné činnosti — JCOC, které je součástí VS velitele skupiny armád. Při bezprostředním nebezpečí k přechodu na neomezené používání jaderných zbraní stává se hlavním velitelským stanovištěm velitele STLV pozemní pohyblivé VS (popřípadě vzdušné) a záložním zodolněné velitelské stanoviště.

Taktické řízení bojové činnosti taktického letectva velitel STLV zpravidla ponechává na Spojeneckých střediscích řízení bojové činnosti taktického letectva — ATOC. U každé STLV se zřizují dvě i více spojeneckých středisek. Ta se zpravidla vytvářejí ze štábu letecké armády nebo letecké divize, které jsou v operační podřízenosti velitele STLV. Spojenecké středisko řízení bojové činnosti taktického letectva plánuje a řídí bojovou činnost vyčleněných sil taktického letectva STLV při plnění úkolů letecké podpory ve prospěch armádního sboru. Za tím účelem úzce spolupracuje s Operačním střediskem letecké podpory — ASOC nebo Střediskem přímé letecké podpory — DASC, která jsou součástí systému řízení taktického letectva. Rozvinují se v prostoru polních VS armádních sborů a řídí podřízené orgány, které zabezpečují plnění úkolů přímé letecké podpory pozemního vojska.

Bojové úkoly pozemnímu vojsku skupiny armád stanoví vrchní velitel spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě formou směrnice, která zpravidla obsahuje celkové zhodnocení situace, předpokládanou činnost protivníka, cíle vlastní bojové činnosti, přidělené pásmo bojové činnosti, bojové úkoly a pořadí jejich plnění, přidělené normy munice a ostatních prostředků a materiálu MTZ pro plnění bojových úkolů, přidělené podpůrné prostředky, složení a úkoly záloh a způsob operačního zabezpečení bojové činnosti pozemního vojska v operaci.

Velitel skupiny armád operačně řídí přímo podřízené pozemní vojsko v přiděleném pásmu bojové činnosti. Zodpovídá za

zpracování plánů útočných a obranných operací, za operační zabezpečení pozemního vojska, včetně PVO vojsk v bojové zóně, a za organizaci součinnosti s taktickým letectvem, které působí v pásmu činnosti skupiny armád, a na přímořském směru i s námořní pěchotou vojenského námořnictva.

Po dobu plnění bojových úkolů s použitím klasických zbraní a s omezeným použitím jaderných zbraní operačně řídí podřízené pozemní vojsko ze zodolněného velitelského stanoviště (velitele Severní skupiny armád v Aachen-Bildchen, velitele Střední skupiny armád v prostoru Ruppertsweiler jz. Kaiserslautern), jehož hlavní součástí je Bojové operační středisko — COC. Záložním velitelským stanovištěm je v této situaci pozemní pohyblivé VS, které se v útočné operaci rozmísťuje ve vzdálenosti 100 až 200 km a v obranné operaci 180 až 230 km od čáry dotyku. Hlavním velitelským stanovištěm velitele skupiny armád se pozemní pohyblivé VS stává při bezprostředním nebezpečí přechodu na neomezené používání jaderných zbraní. Přesunuje se buď jako celek, nebo po částech tak, aby bylo zabezpečeno nepřetržité velení vojskům skupiny armád.

V závažných obdobích operace, kdy situace vyžaduje zvýšenou pružnost a operativní velení, může být zřízeno i předsunuté velitelské stanoviště velitele skupiny armád, a to především při řízení bojové činnosti úderného uskupení vojsk skupiny armád na rozhodujícím směru útoku, při zasazení druhého operačního sledu nebo odrážení protiúderu protivníka. Předsunuté velitelské stanoviště velitele skupiny armád se v útočné operaci rozmísťuje ve vzdálenosti 60 až 100 km, v obranné operaci 80 až 120 km od čáry dotyku.

Taktické řízení bojové činnosti všeojskových útvarů a svazků ponechává velitel skupiny armád národním velitelským orgánům do stupně armádního sboru včetně. U těchto stupňů velení se rozvíjí polní velitelská stanoviště ve všech druzích ozbrojeného konfliktu. Systém operačního velení spojeneckým ozbrojeným silám NATO na středoevropském válečném úseku obr. 1.

Hlavní spojovací systémy, používané k zabezpečení operačního velení spojeneckým ozbrojeným silám NATO na středoevropském válečném úseku

K zabezpečení spolehlivého a nepřetržitěho řízení vojsk v soudobých bojových podmínkách, charakterizovaných vysokou mobilitou vojsk na široké frontě a rychlou změnou situací, je nutný široce rozvětvený, mobilní, automatizovaný spojovací

systém, odolný proti radioelektronickému rušení. Proto se velení NATO rozhodlo pro výstavbu integrovaného spojovacího systému — NICS (NATO Integrated Communications System).

Integrovaný spojovací systém — NICS

je určen k zabezpečení spolehlivého a rychlého spojení mezi nejvyššími řídicími politickými a vojenskými orgány NATO a jednotlivými členskými státy paktu v míru i ve válce při řízení spojeneckých ozbrojených sil NATO a při zabezpečení součinnosti a přijímání opatření v krizových situacích.

Základ systému NICS tvoří spojenecké a národní spojovací systémy a sítě, které byly v průběhu výstavby systému NICS modernizovány a rozšířeny. K nejdůležitějším patří:

- systém troposférického a radioreléového spojení — ACE HIGH (Allied Command Europe High),

- družicový spojovací systém — NATO-SATCOM (NATO Satellite Communications System),

- síť automatizovaných telefonních ústředí — IVSN (Initial Voice Switched Network),

- dálkopisný spojovací systém — NWCS (NATO Wide Communications System),

- síť automatizovaných dálkopisných ústředí — TARE (Telegraphic Automatic Relay Equipment),

- radioreléová spojovací síť — CRIS (Central Region Improvement Communications System).

Integrovaný spojovací systém NICS je propojitelný se

- systémem strategického spojení — DCS (Defense Communication System) ministerstva obrany USA a jeho podsystémy — AUTODIN, AUTOVON, AUTOSEVO-COM,

- družicovým spojovacím systémem vojenského letectva USA — AFSATCOM (Air Force Satellite Communications),

- národními vojenskými a civilními spojovacími systémy evropských členských států paktu.

Integrovaný spojovací systém NICS bude plně automatizován a umožní optimální výběr spojovacích cest, využití vedlejších a záložních spojů, napojení míst velení v libovolném místě systému, spojení podle stupně důležitosti, oběžníkové a konferenční spojení a snížení počtu ústředí. Přímý vstup do systému NICS budou mít řídicí politické a vojenské orgány NATO a členských států paktu, civilní a vojenské instituce, úřady a agentury NATO, spojenecké a národní velitelské orgány do stupně armádního sboru včetně, národní teritoriální a tylová velitelství, americké jednotky zásobování speciální municí, důležité námořní základny a operné body a řídicí orgány jednotného systému PVO NATO v Evropě do stupně středisek řízení a uvědomování v to.

Systém troposférického a radioreléového spojení — ACE HIGH je hlavní součástí integrovaného spojovacího systému — NICS. Systém zabezpečuje spojení vrchního velitelství spojeneckých ozbrojených sil v Evropě s dalšími spojeneckými velitelstvími NATO, národními velitelstvími a se spojeneckým systémem PVO NATO v Evropě. Systém ACE HIGH zahrnuje 6 přepojovacích řídicích středisek (Path Control Center), z nichž hlavní je umístěno v Casteau (Belgie), a 79 troposférických a radioreléových uzlů a stanic, vybudovaných na území evropských států NATO.

Úkolem přepojovacích řídicích středisek je zabezpečit v přidělené oblasti koordinaci a návaznost systému ACE HIGH na ostatní spojenecké a národní spojovací systémy. Probíhající modernizace má v budoucnosti zabezpečit plně automatizovaný číslicový provoz systému.

Družicový spojovací systém NATO-SATCOM je důležitou součástí integrovaného spojovacího systému NICS. V současné době zahrnuje tři geostacionární spojovací družice řady NATO (III-A, III-B a III-C). Vypuštění čtvrté se plánuje. 12 stacionárních pozemních terminálů družicového spojení (rozmístěných v členských státech NATO kromě Francie, Islandu a Lucemburska) a pomocné radioreléové stanice, které zabezpečují napojení systému NATO-SATCOM na zavedené spojovací systémy NATO. Další terminály družicového spojení jsou umístěny na vlajkových lodích spojeneckého vojenského námořnictva NATO.

Síť automatizovaných telefonních ústředí — IVSN zabezpečuje telefonní spojení nejvyšších spojeneckých velitelských orgánů NATO. Má zahrnovat 24 automatizovaných telefonních ústředí, rozmístěných na území evropských států NATO a Severní Ameriky a vzájemně propojených 60 vícekanalovými spoji. Ústředny budou zabezpečovat spojení pro 2400 přímých a 6600 nepřímých účastníků. Provoz bude plně automatizován a zabezpečí utajený číslicový přenos 500 telefonních hovorů současně.

Dálkopisný spojovací systém — NWCS zabezpečuje dálkopisné spojení pro nejvyšší politické a vojenské řídicí orgány NATO, pro vrchní velitelství spojeneckých ozbrojených sil NATO na jednotlivých válčících a pro nejvyšší politické a vojenské orgány členských států NATO. Zahrnuje tři spojovací ústředny, řízené počítači (řídicí ústřednu v Bruselu-Evere, druhou v blízkosti Londýna a třetí v Itálii), a ručně ovládané ústředny a koncová zařízení u jednotlivých vrchních velitelství

spojeneckých ozbrojených sil a ministerstev obrany členských států paktu.

Sít automatizovaných dálkopisných ústředí — TARE má v perspektivě nahradit současný dálkopisný spojovací systém — NWCS. Po uvedení do plného provozu má zahrnovat 18 automatizovaných dálkopisných ústředí, propojených 50 kanály pro přenos dat s rychlostí přenosu informace 600 bit . s⁻¹.

Radioreléová spojovací síť — CRIS (též nazývaná CIP-67 — Communications Pro-

gram) zahrnuje 53 stanic radioreléového spojení, které pracují v pásmu 8 GHz s přenosovou kapacitou 300 telefonních kanálů. Z celkového počtu stanic je 28 vybudováno jako z odolných proti účinkům ZHN, 10 nezodolněných a 15 je mobilních. Provoz tohoto systému není číslicový a systém má být proto v osmdesátých letech modernizován. Je využíván pro spojení vrchního velitelství spojeneckých ozbrojených sil v Evropě s podřízenými spojeneckými velitelskými orgány ve střední Evropě.

Potřeba zpracovat ke správnému rozhodnutí velký objem informací se dostává do rozporu s požadavky na rychlé a pružné velení. Praxe ukazuje, že řešit tento rozpor pouze zvyšováním početních stavů ve štábech a kvalifikace velitelů a příslušníků štábů nepřináší požadované výsledky. Principiálně novým a neefektivnějším způsobem zdokonalování velení vojskům je automatizace procesů velení.

Automatizace procesů velení se proto stala nedílnou součástí další výstavby a zvyšování bojových možností spojeneckých ozbrojených sil NATO. Rozvoj automatizace procesů velení je zaměřen na zdokonalování zavedených a vývoj nových automatizovaných systémů řízení tak, aby byla zabezpečena propojitelnost a návaznost jednotlivých systémů, součinnost mezi druhy vojsk a zkvalitněno spojení mezi orgány velení ve spojeneckém i národním rámci. Plány vývoje a zavádění automatizovaných systémů řízení předpokládají výstavbu systémů řízení na všech stupních velení ve všech funkčních oblastech (řízení bojové činnosti, zbraňových systé-

mů, bojového zabezpečení, materiálně technického a týlového zabezpečení). Počítají se zaváděním unifikovaných technických zařízení a standardních programů, s novými formami a metodami práce a s postupným přechodem k výstavbě integrovaných systémů velení a ke komplexní automatizaci.

Perspektivní automatizované systémy velení mají zabezpečit požadavky na velení vzhledem k růstu objemu zpracovávaných informací předpokládanému v osmdesátých letech, vyšší rychlost přenosu a zpracování dat a jejich utajení. Předpokládá se zdokonalení jednotlivých technických zařízení, použití univerzálních počítačů nových generací, zdokonalení programů a široké použití spojovacích systémů.

Podstatného pokroku v rozvoji automatizace v ozbrojených silách hlavních států NATO i ve spojeneckém systému se má dosáhnout již v první polovině osmdesátých let, kdy se předpokládá ukončit výstavbu hlavních plánovaných automatizovaných systémů velení a spojení.

KANDIDÁTSKÉ DISERTAČNÍ PRÁCE

Cílem článku je informovat čtenáře o dvou kandidátských disertačních pracích z úseku bojového použití chemického vojska, které byly obhájeny před sekci vědecké rady Vojenské akademie Antonína Zápotockého v Brně pro operační a bojové použití druhů vojsk, týlové a technické zabezpečení.

Plukovník Ing. Miloš Zeman:

ANALÝZA FAKTORŮ OVLIVŇUJÍCÍCH CHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ BOJE A OPERACE A POSOUZENÍ JEJICH VLIVU NA PERSPEKTIVY CHEMICKÉHO ZABEZPEČENÍ ČSLA.

V první části kandidátské disertační práce jsou na základě historického vývoje pojmu „chemické zabezpečení“ a chemického vojska ČSLA shrnuty dosavadní teoretické názory na chemické zabezpečení ozbrojeného zápasu. Současně jsou v ní uvedeny všechny existující podstatné problémy v této oblasti.

Kategorie „chemické zabezpečení“ je marxisticko-leninskou vojenskou vědou charakterizována jako historicky předcházející vzniku kategorie „ochrana proti ZHN“. Přesto je této kategorii podřízena s ohledem na její příčinnou odvozenost. Pojmy „chemické vojsko“ a „chemické zabezpečení“ již plně nevystihují podstatu jejich obsahu ani určení, jsou však tradiční. Některá opatření chemického zabezpečení se svým charakterem vymykají z ochrany proti ZHN, proto nelze chemické zabezpečení chápat jako integrovanou součást OPZHN. Odlišný vývoj chemického vojska ČSLA a Sovětské armády měl v minulosti své subjektivní i objektivní příčiny, které jsou v současné době již překonané.

Ve druhé části jsou zdůvodněny a formulovány hlavní faktory, které určují obsah, cíle a opatření chemického zabezpečení a jeho perspektivy:

1. Vývoj zbraní hromadného ničení.
2. Důsledky vývoje ZHN na charakter ozbrojeného zápasu.
3. Vliv rozvoje poznatků teorie velení, mechanizace a automatizace na systém řízení chemického zabezpečení boje a operace.
4. Vývoj technických prostředků a bojové techniky chemického vojska.

Vliv těchto faktorů na perspektivu obsahu, cílů a opatření chemického zabezpečení je podrobně analyzován i s přihlédnutím k očekávanému vývoji jaderných, chemických a biologických zbraní v následujících dvou desetiletích. Autor soudí, že

kvantitativní a kvalitativní rozvoj ZHN má objektivní a nepřetržitou tendenci.

Organizační struktura chemického vojska musí co nejefektivněji zabezpečovat zbraňové systémy a ty druhy vojsk, které představují hlavní prostředky jaderného napadení nepřítel. Roste význam kolektivní ochrany živé síly v bojové technice, která proto musí mít potřebné ochranné vlastnosti.

Autor si okrajově všimá i nových generací ZHN, jejichž postupné zavádění do vyzbroje se nutně promítne i do organizace a začlenění součástí chemického vojska. Podrobně rozebírá vliv rozvoje poznatků velení na systém řízení chemického zabezpečení, vliv vývoje techniky na bojovcu techniku a materiál chemického vojska. Celkově představuje druhá část téžistě celé práce a její vývoje a závěry umožňují stanovit cíle a obsah chemického zabezpečení boje a operace.

Ve třetí části jsou charakterizovány obsah, cíle a opatření chemického zabezpečení boje a operace. Autor navrhuje novou definici chemického zabezpečení a v rozsahu, odpovídajícím možnostem ČSLA, stanoví nová opatření a obsah každého z nich. Rozpracovává požadavky na perspektivní organizační strukturu chemického vojska a to jak v obecné rovině, tak z hlediska funkčních požadavků jednotlivých organizačních stupňů. Na základě jejich porovnání se současným stavem konstatuje existenci metodologicky zdůvodněné koncepce výstavby chemického vojska ČSLA a uvádí některé její aktuální problémy tak, jak vyplývají ze závěrů kandidátské disertační práce.

Touto prací jsou vytvořeny předpoklady pro hlubší teoretické rozpracování otázek chemického zabezpečení, v souladu s perspektivními potřebami boje a operace, na jednotlivých organizačních stupních. Jsou uvedeny výchozí teoretické podklady pro postupné řešení mechanizace a automatizace velení chemickému vojsku v rámci "PASUV" a tím, že práce specifikuje řadu aktuálních problémů, které je nutno v oblasti chemického zabezpečení teoreticky rozpracovat, přispívá k prohloubení perspektivního plánování vědeckovýzkumné činnosti.

Kandidátská disertační práce může být velmi dobře použita jako studijní materiál pro aplikování vědeckých metod, zejména analyticko-syntetické metody, metody srovnávání, deduktivní metody, historicko-logické metody a pro uplatnění systémových přístupů k řešení vědeckovýzkumných úkolů.

Kandidátská disertační práce je dílčí částí širšího vědeckovýzkumného úkolu a logicky navazuje na práci plukovníka Ing. Miloše Zemana. Jejím cílem je — analyzovat faktory, které určují a ovlivňují obsah, cíle a opatření chemického zabezpečení motostřelecké a tankové divize, — teoreticky zdůvodnit cíle a obsah jednotlivých opatření chemického zabezpečení vševojskové divize a požadavky na jejich praktickou realizaci s využitím nové organizační struktury a technického vybavení chemické služby, — rozpracovat obsah a organizaci řízení náčelníkem chemické služby a navrhnout nejvýhodnější způsob jeho činnosti při souběžném plánování boje.

Plukovník Ing. Václav Soukup:

CHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ VŠEVOJSKOVÉHO SVAZKU V ZÁKLADNÍCH DRUŽÍCH BOJE S VYUŽITÍM NOVÉ ORGANIZOVANÝCH JEDNOTEK A ÚTVARU CHEMICKÉHO VOJSKA.

Kandidátská disertační práce je dílčí částí širšího vědeckovýzkumného úkolu a logicky navazuje na práci plukovníka Ing. Miloše Zemana. Jejím cílem je

— analyzovat faktory, které určují a ovlivňují obsah, cíle a opatření chemického zabezpečení motostřelecké a tankové divize,

— teoreticky zdůvodnit cíle a obsah jednotlivých opatření chemického zabezpečení vševojskové divize a požadavky na jejich praktickou realizaci s využitím nové organizační struktury a technického vybavení chemické služby,

— rozpracovat obsah a organizaci řízení náčelníkem chemické služby a navrhnout nejvýhodnější způsob jeho činnosti při souběžném plánování boje.

V první kapitole autor seznamuje se způsoby využití klasifikační a obsahové ana-

lyzy při hodnocení možností nepřítel v použití jaderných, chemických a biologických zbraní proti vševojskové divizi. Výsledné hodnoty, vyčíslené v přehledných tabulkách, zpracoval na základě předpokladu dokončení plánovaného přezbrojení raketového vojska a dělostřelectva armád USA a NSR na středoevropském válčišti v roce 1985.

Konkrétní požadavky na řízení chemické služby u vševojskové divize stanoví na základě analýzy informačního toku došlými i perspektivními prostředky spojení v současné organizační struktuře. Výsledkem vztahové syntézy jsou návrhy možného řešení dílčího podsyntému řízení chemické služby v rámci Polního automatizovaného systému velení.

Součástí této kapitoly je podrobný výpočet možností jednotek chemické ochrany vševojskové divize při zjišťování parametrů jaderných výbuchů, radiačním a chemickým průzkumu a při speciální očištění s ohledem na požadavky soudobého boje. V závěru kapitoly autor srovnává možnosti nepřítel k zamoření bojové sestavy divize radioaktivními a otravnými látkami s možnostmi jednotek chemické ochrany. Ukazuje, kde se projevuje vzhledem

k prudkému rozvoji prostředků hromadného ničení nepřítele naléhavá potřeba zdokonalení techniky a materiálu chemické služby, ovlivněná též požadavky automatizace a mechanizace velení.

Ve **druhé kapitole** je dosavadní nově rozpracovaná problematika chemického zabezpečení aplikována do konkrétních podmínek vševojskové divize.

Je zdůvodněna a navržena nová definice chemického zabezpečení: „Chemické zabezpečení je souhrn opatření, prováděných s cílem vytvořit vojskům, týlům a zařízením příznivé podmínky pro činnost a plnění zadaných úkolů v podmínkách zamoření radioaktivními a otravnými látkami a podílet se na maskování dýmem.“

Úplný a konkrétní cíl a obsah chemického zabezpečení vševojskové divize je však vyjádřen teprve návrhem nově formulovaných opatření:

1. Zjišťování parametrů jaderných výbuchů.
2. Radiační a chemický průzkum.
3. Dozimetrická a chemická kontrola.
4. Speciální očista jednotek, útvarů a týlu divize.
5. Chemické materiálně technické zabezpečení.
6. Použití dýmu prostředky chemické služby.

Tato opatření zajišťují splnění cílů che-

mického zabezpečení i podílu chemické služby na ochraně proti ZHN. Jsou usku- tečňována zadáváním úkolů vykonavatelům v konkrétním prostoru a čase. Plní se silami a prostředky druhů vojsk a služeb. Nejsložitější úkoly a úkoly, které vyžadují speciální výcvik a techniku, plní u di- vize orgány chemické služby a jednotky chemické ochrany.

Cíle, obsah a zásady plnění jednotlivých opatření u divize dosavadními silami a prostředky jsou podrobně rozebrány a zdů- vodněny pro útočný a obranný boj.

Ve **třetí kapitole** je analyzován obsah práce a činnost NCHS divize při přípravě a vedení boje, jeho místo a úloha v pro- cesu velení a neefektivnější metody říze- ní chemické služby. Autor navrhuje zo- becňit dokumentaci pro odborné řízení chemického zabezpečení, dokumentaci vý- kazovou, informační a pomocnou tak, jak se osvědčuje v praxi některých NCHS di- vizí a uvádí její výčet. Zvláště je zdůraz- něno velení praporu chemické ochrany při organizaci a operativním řízení boje.

V závěru této kapitoly navrhuje možné směry racionalizace řízení chemické slu- žby divize se zdůrazněním základních ra- cionalizačních zásad, racionalizace infor- mační a rozhodovací činnosti NCHS di- vize. Kapitulu uzavírá návrh na možné vy- užítí malé výpočetní techniky v práci che- mické skupiny a VASK.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-майор Йосеф Микулец

Значение профессиональной подготовленности преподавателей военных школ и академий для подготовки слушателей 3

Автор разбирает значение и место преподавателей военных школ в процессе подготовки и воспитания слушателей к будущей практической деятельности в войсках. Он рассматривает указанную проблематику, как решающий вопрос дальнейшего улучшения работы военных школ.

Полковник Ян Полашек, кандидат философских наук

Войны и общественный прогресс 7

Автор, исходя из работ классиков и итогов XXVI съезда КПСС, объясняет марксистско-ленинские методологические точки отправления решаемой тематики. Он подчеркивает необходимость конкретного и исторического, а также классового подхода к этим вопросам. Столкновения мировой программы и инициативы СССР с империалистической доктриной глобальной стратегии предоставляет аргументы о социалистическом гуманизме нашего общества и реакционной политике США и блока НАТО.

Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, доцент

Проблематика мировоззрения марксистско-ленинской военной теории и практики 13

Автор разбирает важнейшие вопросы марксистско-ленинской теории и военной практики и разделяет их до трех основных областей. Первая содержит проблематику происхождения, сущности, причин возникновения, исторического развития, перспектив прекращения и исключения войн из жизни общества. Вторая содержит вопросы касающиеся задач военного дела, социального насилия и войны в арсенале политики и их влияния на экономические, политические, а также военно-технические факторы. Третья область содержит проблематику стоимостей.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Антон Выбох

Еще к применению оперативной маневренной группы 17

Автор статьи рассматривает работу командира и его штаба после получения задачи ввести в бой оперативную маневренную группу, обращая внимание на планирование действий этой группы (оценка обстановки, подготовка решения, постановка задач подчиненным, организация взаимодействия, подготовка частей к предстоящему бою, а также материально-техническое обеспечение).

Полковник Йиржи Кржижек, кандидат военных наук, доцент

Уничтожение средств ядерного нападения рейдовыми отрядами оперативной маневренной группы 23

Автор статьи разбирает боевые действия рейдовых отрядов при уничтожении средств ядерного нападения противника, их состав, построение боевого порядка и формы маневра. Далее автор обращает внимание на способы высылания этих отрядов, а также на некоторые особенности в подготовке и принятии решения командиром.

Полковник Ярослав Коларж, кандидат военных наук, доцент

К разработке боевых и оперативных документов 27

Авторы реагируют на содержание Приказа Министра Национальной обороны на учебный год, который кроме других задач, приказывает улучшать систему руководства и управления. С этой точки зрения, авторы творчески подходят к разработке боевых и оперативных документов и целую проблематику связывают с научным предвидением в бою и операции. Они обращают внимание на требования к разработке указанных документов, а также на мероприятия к их улучшению.

Полковник Йосеф Хватил	
К оборудованию АСУ для диалогического способа работы	32
Автор статьи рассматривает подход к пользованию ЭВМ с точки зрения нужд АСУ, к диалогическому способу работы, а также делает выводы из проверки этого способа работы. (Продолжение статьи в № 10 нашего журнала).	
Полковник Милан Новотны, кандидат военных наук, доцент	
Комплексное огневое поражение противника в наступлении	39
Автор статьи разбирает цель комплексного огневого поражения, участие в нем отдельных родов войск, задачи артиллерии в огневом прикрытии выдвижения и развертывания войск, в огневой подготовке к наступлению, а также в огневой поддержке наступления.	
Подполковник Франтишек Барта, кандидат военных наук, доцент	
Артиллерийская разведка в боевых действиях оперативной маневренной группы	44
Автор, на основе статей напечатанных в нашем журнале, разбирает проблематику артиллерийской разведки в ходе боевых действий оперативной маневренной группы. Он обращает внимание на вопросы связанные с требованиями к артиллерийской разведке, к возможностям выполнения этих задач указанной разведкой, а также на главные принципы ее организации в оперативной маневренной группе.	
Подполковник Йосеф Попелка, кандидат военных наук, доцент	
Оперативное и боевое применение войска ПВО	51
Автор статьи проводит анализ новых элементов в применении сил и средств войска ПВО, внесенных качественно новой техникой в организацию и руководство противовоздушной обороны. Он разбирает характеристику отдельных категорий огневых средств с точки зрения ведения огня по высотам, а также их организационного включения. Статья подводит итоги новым элементам в принципах боевого и оперативного использования сил и средств войска ПВО.	
Полковник Йосеф Жалковский, кандидат военных наук, доцент	
Инженерное обеспечение действий фронтовой тыловой базы	55
Автор статьи разбирает задачи инженерного обеспечения фронтовой тыловой базы, требования к этому виду обеспечения, возможности выделенных инженерных сил и средств, а также их задачи. В заключении он рассматривает возможную направленность инженерной подготовки частей и подразделений фронтовой тыловой базы.	
Генерал-лейтенант Ладислав Стах полковник Йосеф Ярош	
К планированию системы связи	60
Авторы статьи, исходя из опыта проведенных учений, разбирают цели, задачи и содержание работы в области планирования системы связи. Они обращают внимание на главные этапы ее планирования, т. е. выяснение задачи, оценка обстановки, принятие решения к организации связи, а также разработку отдельных документов.	
Генерал-майор Зденек Яшек	
К танковому и автомобильно-техническому обеспечению объединений	66
Автор статьи, на основе опыта приобретенного на разных учениях, разбирает новый способ организации танкового и автомобильно-технического обеспечения, его специфические вопросы, ответственность отдельных должностных лиц, а также некоторые вопросы эвакуации танковой и автомобильной техники и главные задачи ремонтных частей и подразделений.	
ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ	
Взаимодействие войск союзных армий в операциях	71
Характерные черты и способы ведения современного общевойскового боя	78